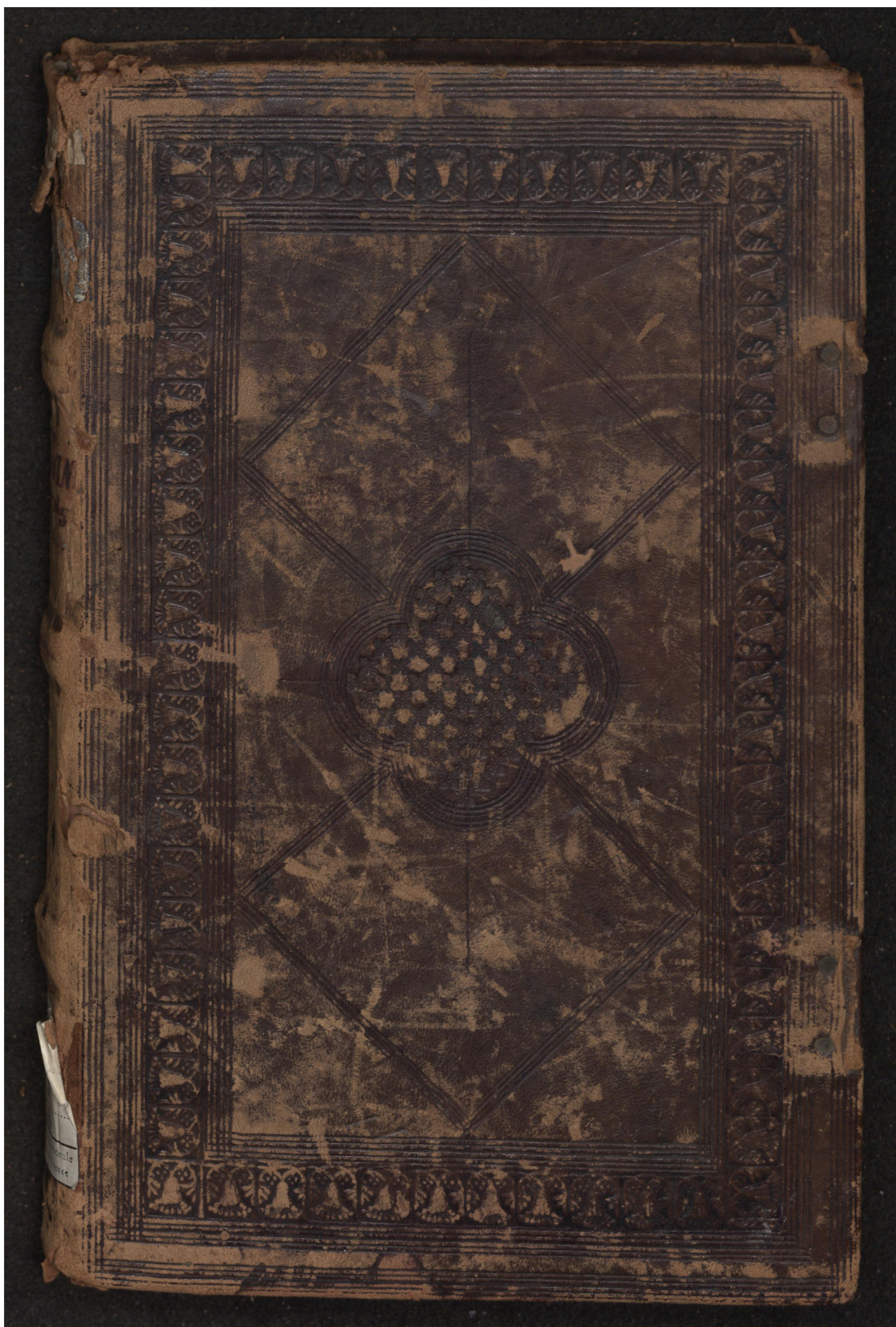

nella

FRANCISCI
CAESARIS AVGVSTI
MVNIFICENTIA.

XXI

~~XV~~ 451

Bapt. PLATINAE

De hon: volupt:

Venet. A. 1475.

n° 38

PLATYNAE DE HONESTA VOLVPTATE ET VALITVDINE LIBRI PRIMI CAPITA.

2 Deligendus locus ad habitandum.
3 De exercitatione corporis.
3 de Cœna.
3 de ioco & ludo.
4 de Somno:
4 Qua ratione cubandū sit.
4 De concubitu:
4 Quid sit agendum ubi cubitu surrexeris.
5 de exercitatione post somnum:
5 Quid obseruandum sit in uita ad uoluptatem.
6 De coquo.
6 de paranda mensa:
6 de sale. 7 de Pane:
7 de placentis:
7 Quid sit edendum primo
7 de Cerasis 8 de Prunis.
8 de Moris. 8 de Peponibus
8 de Cucumeribus:
9 de Ficis:

LIBRI SECVNDI CAP:

10 De Malis.
10 de Piris 11 de Vua:
12 de Malis punicis:
12 de Cotoneis:
13 de citro 13 de Palmis:
14 de mespilo : 14 de sorbis:
14 de cornis 14 de Persico:
15 de Oleo:
15 de melle:
16 de sacchuro:
16 de lacte
17 de Caseo:
17 de Recocta:
17 de Ouo:
17 de Butyro
18 de succidia
18 de liquamine:
19 de Omento.
19 de abdomine:
19 de Aceto 19 de Acore:

20 LIBRI TERTII CAP.

20 de Amygdalis:
20 de Auellana:
20 de Nucibus pineis:
21 de castaneis:
21 de siliquis:
21 de Pistachiis:
21 de Pipere. 21 de chariophilo
22 de cynnamomo.
22 de Gingiberi:
22 de Nuce moscata:

22 De acrimoniis: ac primũ
22 de alio. 23 de cæpis:
23 de Bulbis. 23 de Porro.
24 de Fœniculo.
24 de cumino 24 de Aneso:
24 de Papauere: 25 de coriãdro
25 De mentha.
25 De Apio:
25 de Serpillo.
25 de pulegio:
26 de Cardis:
26 de Ocymo.
26 de Ruta.
26 de Eruca.
27 de Nasturcio.
27 de Thymbra
27 de nepita.
27 de Anitho.
27 de thymo.
27 de Origano
28 De ceripholio:
28 de Amaraco.
28 de sisymbrio. 28 de marubio
28 de Abrotano:
28 de Hyssopo:
29 de petroselino.
29 de Abscynthio:

LIBRI QuARTI CAP.

29 De lactucis conditis.
30 de conditura Endiuiæ.
30 Conditura Buglossi.
30 Conditura pandodapum.
30 Conditura portulacæ:
31 Rosmarini conditura.
31 de conditura maluæ.
31 de conditura intybi.
32 De conditura Saxifragiæ:
32 de conditura Pimpinellæ.
32 de conditura Acetosæ.
32 de Asparago condito.
32 de conditura lupulorum
33 de conditura capparis:
33 de cariota & pastinaca.
33 de conditura cæparum.
33 de conditura porri:
34 Patina ex capitibus & intraneis caponum & gallinarum.
34 Patynæ de linguis aut lucanicis.
34 de carnium differentia: & quo tempore quæq; coquẽda edendaue sit.
34 De boue agno & ueruece.
35 de capra & Haedo.
35 de Ceruo
36 de Vrsis.
36 de damis.
36 de leporibus: & cuniculis
36 de Histrice fricio.

LIBRI QuINTI CAP.

37 De Auibus esculentis: ac
37 primum de pauone.
37 de ansere & anate:
38 DE Grue.
38 De ciconiis.
38 de Oloribus.
38 de Hirundine.
39 de merulis & turdis:
39 de sturnis:
39 de turture:
39 de gallinis.
40 de columbis:
40 de ficedulis & passere:
40 de coturnice.
40 de perdicibus.
41 Quæ differentia inter animalium partes sit.

42 LIB. VI CAP.

42 Quomodo coquendæ aues
42 Cicures & syluaticæ.
42 Elixum.
43 Assum.
43 Piperatum ex syluaticis:
43 Ius laridarium.
43 Cibarium ex syluatica:
44 Pastillus ex syluaticis.
44 Pastillus ex cicuribus.
44 Frictum ex qua uis carne
45 Pastillus in olla:
45 Mirause catellonicum:
45 Vt pauo coctus uiuus uideri possit.
45 In porcello asso:
46 Pullus in acresta:
46 Pullus assus:
46 In pulpam uitulinam.
46 In pulpam romanam:
46 Esicium ex pulpa:
46 Esicium ex iecore:
47 Farcimina:
47 Lucanicæ:
47 Gelu in patina:
47 Hædus in alio:
48 Pulmentarium in carbone.
47 In iecusculis.
48 Succidia in carbone:
48 in turdo.
48 in uitulinum caput:
48 in Cerebrum uitulinum:
48 in ficedulas:
48 Patina catellonica:
48 Liquamen:
49 in uentriculum uitulinum
49 Perna.
49 Sumen & lingua.
49 in Pastillum gallinaceum:
49 in pipionem exossatum:
49 Ex solo pipione duo fiunt:
49 Cibaria alba:
50 Cibarium album catellonicum.

50 Ius consumptum:
50 iocusculum croceum:
50 iocusculum album:
51 iocusculum viride:
51 Cibarium quod uulgo zanzarellas uocant:
51 Cibarium uiride:
51 Cibarivm in bolis:
51 Cibarium album.

51 LIBRI VII CAPITA

51 De ordeo:
51 de farre:
51 de Hamilo:
51 de simila:
51 de riso.
52 de Pannico:
52 de milio:
52 de faba:
52 de cicere:
52 de Cicercula:
52 de piso:
52 de Phaseolo:
53 De lente:
53 De Vicia & Eruo:
53 de lupino.
53 de canabi:
53 de sambuco:
53 de cucurbita:
54 de atriplice:
54 de rapo:
54 De Napis:
54 de Blito & Bleta:
54 De Brasica:
55 Far in iure:
55 Risum in quo uis iure:
55 Milium in patina.
55 Cibarium ex pane trito.
55 Iusculum: quod uerzusum uocant:
56 Puls fabacia ex faba fracta:
55 Faba in frixorio:
55 Cibarium ex piso:
56 Cibarium ex carne:
56 Cibarium ex intestinis:
56 Cibarium ex intestinis trutæ:
56 Oua trutæ condita vt pa credantur:
56 Cibarium ex lactuca:
56 Cibarium ex malo roseo
57 De simila:
57 Patina ex rapis:
57 Patina ex fœniculis:
57 Esicium Romanicum:
Esicium frumentinum:
57 Cibarium ex radice petroselini:
57 cucurbita fricta:
cibarium cannabinum:
58 Esicium ex carne:
58 Esicium siculum:

58 In Vermiculos.
58 Miutal herbaceum:
58 Risum in Amygdalis :
59 Ferculum amygdalinum.
59 Esicium ex pelle caporum.
59 Ius in cicere rubeo.
59 ius in pane.
59 ius in cucurbita.
59 Lac in cucurbita.
60 karabazum catellonicum:
60 ius in faba recenti:
60 Verzusum in ieiunio :
60 Leucophagum in ieiunio.
60 Pisa in ieiunio:
60 Minutal.
60 Minutal.
60 In canabim:
60 in Brasicam Romanensē
61 Cibarium croceum :
61 in florem sambuci:
61 in zianzarellas albas.
61 Leucophagum catellonicū

61 LIBRI OCTAVI CAP.

62 De condimentis quæ uulgo sapores uocant.
62 Condimentum album:
62 Condimentum camellinū
62 Moretum quod salsa pauo uocatur.
62 Tucetum ex pernis siccis.
62 Moretum uiride :
62 moretum persicinum:
62 Moretum genestinum.
62 Moretum ex uua:
62 Moretum ex moris.
63 Moretum ex cerasis aut merendis.
63 de sinapi:
63 Sinapidum.
63 Sinapidum rubeum.
63 Sinapidum in frusta:
Moretum cælestinum in æstate:
63 Piperatum croceum in pisces:
63 Aliatum ex iuglande aut amygdala:
63 Aliatum coloratius:
64 Moretum pampinacenm: quod salsam uocant.
64 Acresta cum fœniculis.
64 Sapor Rosellinus
64 Moretum ex cornis:
64 Pulmetarium in torta:
64 Torta alba:
64 Torta bononiensis:
65 Herbaceum maiale.
65 Torta cucurbitina:
65 Rapum. Pirum & Cotoneum in torta.
65 Polenta siue ut uulgo miliacium.

65 Torta ſambucea
65 torta ex capreolis uitium :
66 torta ex riſo: torta ex farre
66 Artocieata
66 torta ex caſtaneis:
66 torta communis:
66 torta ex millio :
67 torta ex merendis:
67 torta ex cãmaris tẽpore ie
iunii: 67 torta ex ãguillis:
67 torta ex dactylis:
68 torta alba: torta ex cicere
rubeo. Torta Pãdodapa :
68 torta ĩ iuſ̃: torta quã mar
zapanem uocãt: 69 Paſtilli
quos canſiones uocant:
69 Offella: Anguilla ĩ torta:
69 Piſcis in paſtillo:
69 Cotoneũ in paſtillo:
69 Concretum amygdalinum
in ieiunio: Recocta ficta
69 Butyꝝ fictũ: 70 Offa canabi
na. 70 diriola:
70 diriola in ieiunio:
70 Caſeus frictus:
70 Rapũ ærmatũ. Offa ĩaurata

71 LIB. NONI CAP:

71 de Offellis quas vel fritel/
las licet appellare.
71 Frictellæ ex ſãbuco:
71 Frictellæ ex albamẽto ouo/
rum poline & caſeo recẽti:
71 Fritellæ ex lacte concreto.
71 fritellæ ex riſo :
71 frictellæ ex ſaluia:
71 frictellæ ex pomis:
71 frictellæ ex lauro:
71 frictellæ amygdalinæ:
72 frictellæ ex ſambuco in ie/
iunio : 72 frictellæ amaræ
72 Frictellæ ex riſo :
72 frictellæ ex pomis
72 frictelle ex ficis:
72 frictellæ ex piſcibus.
72 frictellæ ĩ formam piſcis:
73 frictellæ uentoſæ
73 Paſtinacæ frictæ :
73 Oua quouis modo cocta:
ac de agitatis & confractis
primo.
73 Oua frictellata. Oua elixa
73 Oua farcta.
73 Oua in craticula
74 Oua in ueru
74 Oua fricta Florentinorum
more: 74 Oua farcta:
74 Oua in paſtilli morem.
74 de boletis & fungis
75 de tuberibus:
75 de cochleis:
75 de teſtudine:
76 de Ranis:

LIBRI DECIMI CAP.

76 De coquẽdis piscibus.
77 de Thymo. de Mulo.
77 De Anguillis.
77 de Murena. 78 de Echino.
78 De Sepia. 78 de Loligine:
78 de Polypo. 78 de conchis.
79 de locustis: 79 de cancris.
79 de Conchis.
80 de Purpura & Murice.
80 De Ostreis.
81 de Orata.
81 de Accipensere:
81 de Scauro.
81 de Lupo 81 de Silluro.
81 De Rombo.
81 de Stirione.
82 Conditum quod Cauiare uocant.
82 Lumbrina. 82 Dentale.
82 Varolus. 82 Coruus.
82 Solea 82 Palmita.
83 Frauolinus.
83 Trillia.
83 Salpa.
83 Scorphion.
83 Cephalus 83 Passer.
83 Cammari marini.
83 Cappæ. 83 Merlucius.
83 Lucius fluuialis
83 Trutæ. 84 Tyncha.
84 Piscis persicinus.
84 Lampræda. 84 Temulus.
85 Congrũ. 85 Leo Marinus.
85 Scardæ. 85 Carpani.
85 Salmoni 85 Laschæ.
85 Lacteolini.
85 Rouiliones.
85 Acicula.
85 Turdus marinus.
86 Agoni. 86 Sardellæ.
86 Polypos: 86 Cancri:
86 Carpiones. 86 Calamarii.
86 Pisces in gelu.
86 Oua taryncha:
86 Quid sit edendum tertia mensa: 87 De uino.
87 De sedãdis pturbationibus

CAP. LIB. PLATYNAE DE OBSONIIS ET HONESTA VOLVPTATE ET VALITVDINE FI.

VIRI DOCTISSIMI Platynæ opusculum de obsoniis ac honesta uoluptate: impressum Venetiis labore & diligentia Laurentii presbyteri de Aquila: nec nõ Sibyllini Vmbri Duce inclyto Petro Mocenico. Idibus Iuniis M cccclxxv.

PLATYNAE DE HONESTA VOLVPTATE: ET VALITVDINE AD AMPLISSIMVM AC DOCTISSIMVM.D.B.ROVERELLAM.S.CLEMENTIS PRAESBITERVM CARDINALEM LIBER PRIMVS.

RRABVNT Et quidem uehemēter Amplissime pater.B.Rouerella:qui hanc nostram susceptionem nequaq̄ dignam quæ tuo nomini ascriberetur putarint:q̄ & uoluptatis & ualitudinis titulum præseferat . Ve⁊ quū mihi atq̧ omnibus eruditis spectata sit ingenii tui uis:& acumen mo⁊ : & honestissimæ uitæ cōstantia:doctrinæ ac eruditionis magnitudo:malui te uigilia⁊ mea⁊ patronum ac iudicem siqd peruerse scriptū inest facere:q̄ alium quempiam. Instabūt acriter maleuoli(sat scio):de uoluptate ad uirum optimum & continentissimum non fuisse scribendum.Sed dicant quæso ii stoicide:qui elatis superciliis non de ui sed de nominum uocibus tantummodo diiudicant:quid mali in se habeat considerata uoluptas?Est enim huius ut ualitudinis uocabulum mediū . De uoluptate quam intemperantes & libidinosi ex luxu & uarietate ciborum:ex titillatione re⁊ uenerearū percipiunt . Absit ut Platyna ad ui⁊ sanctissimum scribat.De illa uolupate quæ ex continentia uictus:& ea⁊ re⁊ quas humana natura appetit loquor.Neminem enim adhuc uidi adeo libidinosum & incontinentem:qui non aliqua tangeretur voluptate:si quando a rebus pluſq̄ satis ē cōcupitis declinauiss&.Valet apud hos (ut video)Ciceronis auctoritas:qui quidem ut Aristoteles Platonem:Pythagoram:zenonem:Democritum:Chrysippum : Parmenidem:Heraclitum:sic Epicu⁊ segetem & materiam eruditionis ac doctrinæ suæ facit;quo cū.n.tutius congre/

deret̃ q̃ cum mortuo Epicuro neminem habuit Cicero.
Valebit & apud me Senecæ:Lucretii:Laertii auctori/
tas:qui epicurũ ut uirũ sãctissimũ atq; optimũ miris lau/
dibus extollũt.Dicere aũt nõ decere sapientem mœro/
re confici:quũ ꝑturbationis dolorisq; uacatio cõstãtes
efficiat uoluptates.Quid mali immo qd nõ boni in se
habet?Ad felicitatẽ enim uoluptas illa quæ ex honesta
actione orit̃:ut medicina ad sanitatẽ ægrotãtẽ hominẽ
ꝑducit.Quis est præterea tam stupidus:tamq; (ut isti
uolũt)a sensibus ob sanctitatẽ & tetricã uitã alienus:q
nõ corpore & animo aliqua ꝓfundat̃ uoluptate?Si & ĩ
uictu mediocritatẽ:unde bona ualitudo:& ĩ actione in/
tegritatẽ ac cõstãtiã:unde felicitas orit̃ retinuerit?Nõ
improbatur hoc nomen a Platone:non ab Aristotele:
q signate admodũ de rebus ipsis locuti sũt.Fecit Me/
trodori ac Hieronymi luxus et libido:ut Epicuri uiri
optimi schola et doctrina uicio daret̃.Nõ ergo qđ uir
bonus:sed qđ deprauatores sectæ addiderũt culpandũ e/
rat.Desinant præterea ii rerũ æstimatores et quasi tru
tina qđ indies ab unoquoq; fit librantes carpere:qđ
đ ualitudine aut ratiõe uictus:quã græci dietã appel
ãlt:addẽdo quædã ad curãdas ægrotatiões præcepta:
de natura rerũ et obsoniis præscripserim.Tãtum enim
abest:ut hoc institutũ a uiro ciuili sit alienũ:sũmorũ
etiã philosophorũ auctoritate et præcepto:ut quemad
modũ in prælio q ciuem olim:sic q in pace multos
nũc ciues rationẽ uictus afferẽdo seruauerit:plures ci/
uicas merere uideat̃.Obsonia mihi obiicient:ut gu
loso et edaci:utq; instrumẽta libidinũ:et quædã qua
si calcaria intẽꝑantibus et flagitiosis addenti.Vtinã
ipsi aut natura aut instituto:ut Platyna mediocritate
et parsimonia uterentur:nõ uideremus hodie tot po/

pinarios in urbe:tot ganeones:tot gnatones:tot scur/
ras:tot adulatores libidinũ:& obstrusarũ diligentissimos
ob edacitatem & auaritiam conquisitores. Scripsi ego
de obsoniis Catonem uirum optimum: Varronem om/
nium doctissimum:Columellam:& Cælium:Apitium i/
mitatus:non quo legentes ad luxum adhortarer: quos
certe inter scribendum semper a uicio deterrui:sed quo
& ciuili uiro ualitudinem:lauticiem uictus potius q̃ lu/
xũ querenti ꝓdessem:& posteris ostẽderẽ hãc nostram
ætatem ingenia habuisse quae maiores si nõ æquarẽ imi/
tari saltem in quo uis genere dicendi auderent. Has er/
go rusticationes meas:quas hac æstate ĩ secessu tuscula/
no apud inclytũ & amplissimũ patrem Frãciscũ Gõza/
gã:nõ aspernabere doctissime pater si boni plusq̃ mali
in se habẽt:siue nõ ad flagitiũ quod esset detestãdũ:sed
ad ualitudinẽ & modestiã homines te ẽt impellente no
minis tui auctoritate interposita adhortãt.

DELIGENDVS LOCVS AD HABITANDVM

X quattuor elemẽtis:unde animãtia quæq; aut mi/
xtim:aut seorsũ originẽ traxere:duo sũt ex qbus
& ĩ quibus potissimũ uiuit homo:terra scilicet &
aer. Ab igne enim & aqua:quorũ alterũ supra modũ fri/
gidũ & humidũ est:alterũ calidum & siccũ:ita natura se
cludimur:ut habita q̃tũ ĩdiuidua requirĩt particula:qua
dã diutius inter hac uersari nequeamus. Familiariora
igiẽ humano generi:et quasi domicilia sũt terra & aer:
in quibus ad ualitudinem & uoluptatem eligendus est
locus:ne brutis hac in re inferiores esse uideamur:quæ
ex regionibus salubritatem cum iucunditate requirũt.
Deligat itaq; homo non inciuilis:& ingenii particeps
tum in urbe:tum in agris,ꝑ anni tempore locum salu
berrimum:iucũdũ:amœnũ:uenustũ:ubi aedificet:ubi

rei rusticae opam det: ubi musis & genio uacet: ubi postremo quod fieri pfacile a uiro castissimo: & docto potest cũ diis ipsis loquat᷑. Aestate petat loca excelsa: nõ nebulosa: nõ uentosa nimium: sed puri clari tẽperatiq; cæli: ubi domũ habeat ægregie cameratam cuius fenestræ Varronis auctoritate ad oriẽtem & septẽtrionem uergãt. Tale enim domiciliũ ueniẽte sole illustrat᷑: & quasi repurgatũ omni nocturna labe: cũ nõ admodũ calefiat occidẽte eodẽ septentrionali aura r̃frigerat᷑. Eadẽ quoq; ratione utemur si nobis secũdũ maris litus habitar̃ cõtingerit: q; p aestatẽ meridiano & occiduo sole alia ratione aedificatæ domus ad modũ feruẽt: unde fit ut corpora diutino calore uiciata: ac nulla uoluptate adiuta in graues & piculosos incidãt morbos. Vere aũt hyeme autumno maxime ubi tempies fuerit in planis collinis ac maritimis locis cõmode et salubriter habitaueris: modo ꝓcul sint a paludibus a stagnis a calidis ac sulphuteis fõtibus. Sũt etiam qui scribãt fluminum auras ac maritimae oræ: si a meridie flauerint insalubres esse: maxime uero in grauibus locis qđ hodie quoq; in latio ac ĩ maritimis austro expositis frequentatis funeribus cernitur. Cauendũ est etiã ab immenso frigore præcipue uero flante borea: unde & neruoꝝ cõtractiones distẽtiones ac rigores: quos græci spasmũ & tetanum uocãt: & tusses destillationes tormina lipitudines raucedines ac uesicæ dolores nascũt᷑. Adde qđ ut nimio calore concoctio intermittit᷑ sõnus aufert᷑ r̃soluit᷑ corpus ac mẽs iacet: ita nimio frigore hebetãt᷑ sẽsus: & đstitutũ prope fomẽto naturali stupet ingeniũ. Optĩa ẽ hiems ut ait Celsus quæ uẽto uacat: salubris æstas qua fauonii pflãt: uel septentrionales magis q̃ subso-

lani:& ut uẽtus a mediterraneis regionibus ueniens: salubris ẽ:ita fere a mari grauis. Igne itaq; eo tempore ãni fouẽda sũt mẽbra:nõ tamen diu foco inherẽdum ẽ: ne & corpus pigrescat & debilitet̃ ingeniũ:& malis ua poribus quod fieri solet cerebrũ r̃pleat̃:attractis per i/gnẽ ad caput humoribus:quos graeci catarrcs & reu/mata:nr̃i fluores & distillationes appellãt. Obeũda sũt negocia tũ urbana:tũ rustica:uacãdũ ingenio:si doctri na imbuti sumus:unde solida & integra uoluptas ori/ri solet.

.DE EXERCITATIONE CORPORIS.

Erum qa ignauia corpus hebetat:& secordem ui/tã ꝓseqtur ualitudo:exercitatione liberali utẽdũ ẽ:qa & sãguis ocio deprauatus emẽdatur:& mẽ bra ualidiora ac ꝓmptiora ad id quod instat agẽdũ fi/unt:& stomacus motu:ĩ quo calor inest ad appetentiã excitatur:& mens adiuuantibus sẽsibus ad cognitionẽ reꝝ occultaꝝ:& admirabiliũ celerior & acutior reddit̃. Sed neq; hoc ante cõcoctionẽ: neq; ieiuno admodũ & famelico corpore faciẽdũ ẽ. Expectãda ẽ prima conco/ctio:postq̃ nil crudũ:nil inane de stomacho pertime/scẽdũ ẽ. Hominẽ cõmode exercẽt ãbulatio negociatio: per accliuũ ascẽsus:ac descẽsus. Rei nõ põderosæ de lo/co ad locũ portatio:ubi domi sumus. Saritio occatio rũ catiõ insitio putatio:dũ hortos & pomaria animi gr̃a colimus. Exercẽt itẽ sed concutiatius pila tũ maior:tũ minor:equestres ac pedestres ludi:gladiatura:sed inde cẽtius. Præterea certar̃ saltu:iaculũ torquer̃:arcũ itẽder̃ lucta luctari:uenatiõe defatigari:nõ alienũ ab ingenuo ac ciuili uiro uidetur:quãdo ꝓ patria si opus fuerit stre nue sũpturi sũt arma. Fient hæc cõmodius ad ualitu/dinẽ:& subinde ad uoluptatẽ sub dio cælo & in sole q̃

sub tecto aut in umbra. Illæ potissimum exercitatiões laudandæ sũt: ut ait Celsus: quaꝝ finis plerũq; sudor ẽ aut certe lassitudo: quæ citra fatigationem sit. Sed hoc maxime attẽdendũ ẽ: ut æqualiter omnia membra secũdũ uires exerceãt: nedũ uni parcimus: reliqua nimio labore obruãtur. Vt uero ex nimio ocio: ita ex nimia defatigatione periclitatur. Mediũ igitur quod cã tenẽdũ ẽ: ne dolore cũ uoluptate permutemus.

DE COENA:

[S]Edato tandem ab omni cõcitatione corpore: quũ uesperi edẽdũ sit: quo tempore nr̃i cœnã facere dicunt: quũ prãdio maiores & qdẽ militãtes ante meridiẽ uti cõsueuerint: cibus quẽ stomachus noster coquer haud grauate possit capiẽdus ẽ. Partius tamen edẽdũ tum est: maxime uero bilosis: quoꝝ morbi humiditate nocturna urgẽte cibo ẽt augeri nõ sine incõmmodo solent. Sũpto cibo ab omni cõmotione corporea uehemẽti præsertim & mentis agitatiõe duabus horis supersedẽdũ ẽ: donec saltẽ prima cõcoctio fiat.

DE IOCO ET LVDO.

[I]Nterim uero iocis ac ludo minime cõcitato uacãdũ: ne sensus cogitatione occupati cõcoctionem ĩpediãt. Careat iocus quem vrbanũ: facetũ: modestũ uolo dicacitate: scurrilitate: mordacitate. Nolo mimos nõ ꝓteruiã: nõ dicteria: nõ cõuicia: ũde ira & idignatio: ac plerũq; magna rixa orit. Ludus sit talis: tessera scacho: ut nostra appellatiõe utar: carthis uariis imaginibus pictis. Absit inter ludẽdũ omnis fraus & auaritia: qua illiberalior & detestãdus fit ludus: nec ullã affert ludẽti uoluptatẽ: quũ timor ira: & immẽsa habendi cupiditas uariis modis ludentes cruciet. Si lucubrãdum est nõ post cibum id facere: sed

post concoctiõné debemus: naturalis enim calor cõmotione & agitatione mẽtis a stomacho retraihit̃: aut imbecillior ad coquẽdũ reddit̃.

.DE SOMNO.

T aũt nimia exercitatio & lõga uigilia uim corporis psternũt: cõcoctioné impediũt: spiritus uitales debilitãt: cerebrũ exiccãt. Sic tempatus sõnus: & q nõ ex crapula & æbrietate uenit mẽbra labore fessa instaurat: caloré stomacho subministrat: mẽté purgat: ac deniq; totum corpus ad honestã actionem: ex qua uirtutis habitus cõparat̃ renouat. Vt hyeme cõmodior culcitra plumea est: ita lanea uel bombycina æstate salubrior. A nimio tamen sõno præcauẽdum est: unde & corpus marcescit: & sensus hebetãt̃: & stomachus fluore tentat̃: & caput ac cerebrũ grauatur & obtũdit̃. Ad somnum nox mortales inuitat: q̧ trãqlla: q̧ obscura: q̧ frigida & humida est. Nũc cimices plerũq; interturbãt: quos hac ratione facillime tolles. Cucumerem anguinum cõdito in aquã: eaq; in lecticã: & quo uoles infundito. Vel fel bubulũ cũ aceto mixtum supfũdito: nulli nascẽt̃. Fugabit̃ itẽ ex cubiculo pulex si aquã ex coriãdro circũquaq; fũdes. Meridiari enim hoc est meridie dormire: nisi sedẽdo & tantisp dũ fumi aliquantulũ euaporẽt insalubre est & pestifeꝝ. Caput enim debilitat̃: distillatiões augẽt̃: pituita crescit: calor naturalis corrũpit̃: segne omnino desidiosũ marcidũ ac lãguidũ corpus efficitur.

Cimices q̃ rato. tollat̃.

QuA RATIONE CVBANDVM SIT.

N faciem dormiat cui stomachus imbecillis est. Id enim cõcoctionem adiuuat: nec patitur pituitam concrescere: calorem naturalem augendo: quo noxii humores excoquuntur. Dormire item primo

somno in latus destrum: deinde in sinistrum putile ē. Supinus ne dormiat q sane mētis est: inde enim pleriq; & graues oriūtur morbi: quū & cerebrū & neruos & renes fluidus humor inficiat: tali accubitu proprio meatu auersus. Dormir̄ capite & humeris elatis mire ad ualitudinē facit. Noctu uitāda est luna præcipue: quū dormitur: qa frigidos humores mouet: & reumatismum plurifariam generat: maxime uero si radii lunares: quoꝝ qualitas frigida est & humida in caput dormiētis deciderint.

DE CONCVBITV.

Oncubitus: quē Hippocrates medicoꝝ pīceps diuina uir sciētia ait: partem esse quādā comicialis morbi: neq; nimis est cōcupiscēdus: neq; omīo post habēdus: quū ad generationē faciat: qua animantiū species conseruātur. Rarus (ut ait Celsus) corpus excitat: frequens soluit: frequentē dixit nō numero sed rōe ætatis & corporis. Is enim coitus non inutilis est: & ad uoluptatem facit: quem nullus langor aut dolor seqtur. Peior est æstate & autumno: tolerabilior hieme & uere: noctu tutior q̄ interdiu: si non hūc cū uigilia labor statim seqtur

QuID SIT AGENDVM VBI CVBITV SVRREXERIS.

I Bene cōcoxit exprectus mane tuto surgit: q minus quiescere in strato debet: & r̄dormire: si mane ante tempus resurgendi necessitas fuit: conquiescat deinde neq; exercitationi se: aut negocio credat Vt uesptinum ita matutinum frigus ei fugiendū est: qui ex capite & stomacho laborat. Vbi qs surrexerit paulum intermittere debet: deinde capillū sursum uorsum pectere: excreando continuo id pituitæ: quod noctu concepit. Lauare item pedes & caput āte

cibũ nõ inutile beneualenti erit:purgamẽta corporis: quæ ad extrema expellunt᷑ bene detergẽdo. Fouere os multa aqua æstate præcipue:nõ erit insalubre. hyeme uero temꝑatius id agẽdũ est:ne nerui ac sensus rigore lædãtur & obstupescãt. Mouere aluũ si constrictior ẽ: eandemq; sistere:si ꝓfluuio laborat:medicoꝝ ꝓprium est. Quare ab hiis de hac:atq; item de cæteris medicamẽtis:quæ ad curandã ualitudinẽ ꝑtinent r̃o petat᷑. A me enim tãtũmodo capita ponentur:quũ ĩ reꝝ proprietatem incidero:qa de uoluptate loq̃ satius duximus: quæ magna & solida comparabit᷑:si a noxiis cauentes quæ secũdũ naturã sũt prudẽter ac modeste amplectemur.

DE EXERCITATIONE POST SOMNVM

Qui bene concoxit:(ut ait Celsus) ampliorẽ:qui male remissiorem exercitationẽ faciat:sed multũ refert sit ne quis urbanus an rusticus: miles an studio litteraꝝ remolitus. Exercitatiões enim ex genere naturaꝝ:& studioꝝ sumendæ sũt. Venatione rusticus ac miles utat᷑:quod similitudinẽ quãdã cũ militari solertia habeat:quodq; rusticis fere eoꝝ opa euertendo ac prædãdo hostiũ loco habeãt᷑. Gaudet aucupio ciuis: nec uenationẽ aspnatur. At q ocio & musis delectatur clare legat:post lectionẽ multũ ambulet:nõ sub tecto sed in sole:si caput patitur. Gestet᷑ more maiorũ:equitet:hortos & pomaria inuisat:riuos deducat:surculos ponat:isitionẽ faciat:herbas aromaticas plantet:rũcet sariat:uisco & bubone aues capiat:apũ aluearia curet: auiculas canoras enutriat:piscinas habeat:unde piscari nõ incõmode possit:in foro ambulet:negocia transigat:de re p. loquat᷑:si opus fuerit:& disserat. Inde domũ si bis in die comedere assueuit reuertat᷑. Inediam nõ ferat:quæ stomachũ pituita replet. Hãc tamen faci/

lius sustinēt mediæ ætates: minus iuuenes: minime pueri: & senectute cōfecti rōe uiriū. Cauēdū ē itē ne ā te famē comedamus: ne qđ assumimus ad robur & uī corporis: id totū in uires & pniciē uertat: quod certe a crudo & rpleto stomacho fieri cōsueuit.

QUID OBSERVANDVM in uita Ad Voluptatē.

Criber đ obsoniis & pulmētis nostroꝝ tēpoꝝ: & qbus maxīe aula Romana uescit, deinceps insti tui: si prius pauca attigero: quæ ad ualitudinē: & uoluptatē hoīs faciūt. Nō. n. ōs cibi oibus cōfert. Sed ut uaria sunt helemēta: uariæ hoīum ex humoribus appetētiæ: uarii quoq; gustus: sic uarii debēt esse cibi: ut quod cōuenit: qđ sapit: qđ nutrit unicuiq; tribuat. Nemo. n. me auctor qđ fastidio afficit: qđ nocet: quod cruciat: quod interficit comedet. Pēsitabit qsq; qđ genio suo conueniat: & id cibi eiusq; generis assumet: qđ enutrir corpus sine molestia possit. Meminerit unusqsq; dicti illius Socratici: edēdū eē: ut ui uamus: nos nō pp̄terea uiuer ut edamus. Corpus hoc quo sustinemur ōs & uiuimus: ex quatuor humoribꝰ cōstat. Hab&. n. in se sāguinē: bilē rubeā: quā & cholerā dicimus: atrā bilē: quā eādē melācholiam appellabimus: hab& ēt phlema: q̄ & pituita latine dicet. Sāguinis sedes hepar ē: siue iecor malis appellar. In praecordiis rsidet bilis rubea: at ī sinistro latere maxime uero in felle domiciliū hab& atra bilis. Pituita caput & stomachū uexat: inde quoq; in vesicā & renes cū pernicie hoīs dscēdit. Sāguis calidus & humectus ueri cōparatur. cholera sicca & calida æstati. Melācholia sicca & frigida autūno. Phlema frigidū & humidū hyemi. Eadē quoq; pportioē his humoribus cū helemētis: q & tēporibus crescūt. Auger sāguis ab viii. idus februarii

calid. hum. Sanguis — Comparat. — Veri — Aer — Oriens.
calid. sicc. Bilis rubea ut colera — Estati — Ignis — Meridies.
sicc. frig. Bilis atra: ut melācholia — Autumno — Terra — Septentrio.
frig. hum. phlema: ut pituita — hyemi — Aqua — Occidens.

usq; in viii.idus maii.hac ob rē bonis cibis:& tēpera/
tis utendū est.Demendū tamen aliqd de cibo est:ad/
dendūq; potiōi:biberē quū dilutius cōuenit:utēdū car
ne & oleribus:trāseūdūq; paulū ad assa ab elixis. Ve/
nus eo tepore āni tutissima est.Surgit cholera ab viii.
idus maii usq; ad viii.idus augusti.Vtendū tū frigi/
dis & humidis est:laborādū parcius:carne assa ut sæ
pius āte c bū:sic exigua utendū est.Sit potio q̄ dilu/
tissima:ut & siti tollat:nec corpus īcendat:uenere tū
oīo abstinendū.Dominat̄ melācholia ab viii.idus au/
gusti usq; ad viii.idus nouembris.Acidis tū atq; acri
bus utendū:ac minus elaborādū.Ab viii.idus nouem/
bris usq; ad octauū idus februarii phlema siue pitui/
ta mauis appellarē uiget.Esse plus tū maxime conue/
nit. Minus sed meracius biberē:pane plus solito uti:
carne potius elixa q̄ assa:oleribus modice.Eo tempore
anni calidis omnibus habita tamen corporum nr̄oꝝ
ratione utendū est.Venus tum non æque pernitiosa.
Hæc qui diligenter obseruabit : non me sed natura
admonente:quid prosit:quid contra toto anno facilli
me deprehendens incolumi sospitate vitā cū uolupta/
te transiges:nulla indigebit medicoꝝ opera:& indu/
stria.Vnum tamen omnes admonuerimus:ne nimia
edendi cupiditate cibum (ut pleriq; solent) minus dē/
tibus contusum deglutiāt.Laborattum stomachus in
decoctione:& crudum cum præcordiorum dolore ru/
ctat.Molat igitur:& terat diligenter quantum coque
re potest:hac enim ratione ī digerendo quæ tunsa sūt
mirum ī modum stomachus iuuatur.

.DE QuOCO.

Oquum habeat arte & longa experientia doctū:
patientem laboris : & qui laudari in ea re ma/

xime cupiat. Careat is õi squalore & spurcitia: cogno scat appositæ carniũ: pisciũ: olerum uim atq; naturã: ut qd assũ: qd elixũ qd frictũ fieri debeat deprehẽdat. Caleat gustu decernere quæ salita nimis: & quæ fatua sũt. Nouicomensi nr̃a ætate coquorum principi: & a quo obsoniorum cõficiendorum rõnem accepi: sit omnino si fieri potest psimilis. Nõ sit gulosus & edax: ut Marisius gallus: ne qđ dominũ ederẽ oportet: ipse intercipiat & deuoret.

DE PARANDA MENSA.

Ro tẽpore ãni parãda ẽ mẽsa: hyeme locis clausis: & calidis: æstate frigidis & aptis. Vere intriclíniũ & mẽsã sternãt̃ flores: hyeme fiat suffumigatio odoramẽtorum. Aestate sternat̃ pauimẽtũ frõdibus odoriferarum arborum: uitis ac salicis: quæ cõclaue recẽtẽt. Autũno uuae maturæ pira poma a laquearibus pendeant. Albæ sint mappæ: cãdida mãtilia: ne si secus fuerint fastidiũ generẽt: & auiditatẽ edẽdi tollãt. Cultros tergat seruus: eorumq; aciẽ prolixet: ne in mora sint cõuiuæ ob ferri hebetudinẽ: parata sint reliqua uasa tersa nitida: siue illa fictilia sint: siue argentea. Hæc enim lauticies etiã resideẽtem appetẽtiã excitat.

DE SALE.

Alẽ r̃qrit mẽsa ne insulsa uideãt̃ obsonia: unđ fatuos homines dicimus stolidos & insipidos: q̃ nil salis hoc ẽ ingẽii habeãt: a græco uocabulo αλσ uẽit uersa dasea in s. Salis uis adeo ignea ẽ: ut quæ attigit corpora astringat siccet: alliget. Mortua si salitura tẽpori fiat optime cõseruãt̃: ut de pernis & de aliis salsamẽtis licet cernere. Cõtra morbos quosdã plurimum ualet: quũ adurat: repurget: extenuet dissoluat: stomacho tamẽ inutilis praeterq̃ ad exercitãdam auiditatẽ. Eius immoderatus usus hepati: sãguini: oculis admodũ nocet. Vlceribus q̃busdã & morsibus ue-

nenosis illitus pdest. Sal quo usurus in mensa es sit albus & mundus: ut volateranus in hetruria.

DE PANE.

Nter fruges ad usum hominū inuentas: frumētū utilissimum ē: cuius species secūdū Celsum habētur halica: oriza: tissana: hamilum: triticū: siligo: far quod adoreum ueteres appellauere: unde adorare dictum: qa libis adoreis sacra diis exhiberēt. Tritico nil est fertilius & suauius: uel quod magis alat: maxime si collinum & non campestre fuerit. Ordeum frugum oium nobilissimū habet: q in sicca & soluta terra seri uelit: q cito maturescat: & ob gracilitatē calami āte omnia frumēta succidat. Ex hoc polēta & aqua mulsa ægrotantium causa cōmodius fiet q̄ panis. Siliginem aphricanā cuius panem ueteres laudabāt: nequaq̄ similem huic crediderim: qua nr̄a ætas uescit: quū nullū genus panificii hoc sit insuauius: & qđ auiditatem edendi minus vtiliter comprimat. Qui igit pistoritiam exercet: farinam quanq̄ a farre dictam: ex tritico bene molitā sumat: ab ea deniq; cribro farinaceo pertenui furfures & polinē secernat: quā qdē ī mensam panificiam circūquaq; a lateribus clausam īposita aqua calida: & quidem salsa: ut Ferrariēses ī italia solent. Si in locis humectis habitas: indita q; ex fermēto offa bene adiuuantibus sociis usq; ad eā crassitudinē subigat: qua non incōmode panis confici potest. Caueat pistor ne plus minusue fermēti q̄ decet īponat: ex illo. n. acorē panis cōcipit: ex hoc grauior fit in cōcoctiōe: & īsalubrior: quū aluū astrīgat. Panis ī clibano bene coctus: & nō eiusdē diei: neq; ex tritico apprime nouo cōmode nutrit: & si tarde cōcoquitur.

DE PLACENTIS.

Vbigat idem pistor tãtũ farinæ ex aqua calida: q̃tũ ad faciendã placẽtã sat ẽ: & subactæ indat fœniculi semen ac laridũ tessellatim cõcisũ: aut butyrũ: uel oleũ seorsum tamen: ac rursum tãdiu subigat: quoad omnia in unã redegerit massam: premat deinde manibus in orbicularẽ formã: ac clibano inferat una cum pane: uel in focolari sub textu cinere & carbonibus coquat. Fit & aliud genus placẽtæ sine larido adbibito sale oleo & fœniculo: quod sub cinere & carbonibus coquitur. Omitto placentas oblongas: quæ ex pane fermentato & nondũ cocto fiũt: quũ nullam habeant uoluptatẽ. Sunt item q ficedulas & auiculas paruas: qq; caseum recentẽ & pinguem seorsũ ab auiculis pani includant: ut simul in furno coquãtur.

QuID SIT EDENDVM PRIMO.

Bseruandus est ordo i assumẽdis cibis: quũ omnia quæ aluũ mouẽt: quæq; lenis ac parui sint alimenti: ut poma fere ac pira quædam tutius ac suauius prima mẽsa comedantur. Addo etiam lactucas & quicquid crudum uel coctum ex aceto & oleo assumitur. Oua præterea sorbilia præsertim: ac tragemata quædã: quæ nos bellaria dicimus ex aromatibus & nucleis pineis aut melle: aut saccharo condita: conuiuiis præcommode apponuntur.

DE CERASIS.

X pomiferis arboribus apud nos cerasa: siue ut Seruio placet cerasia libet appellare: primo maturescunt. Primũ itaq; edenda apponantur. Hãc ob rem L. Lucullus post uictoriã mithridaticã vrbis anno sexcentesimõ octogesimo in italiã uexit: cuius tãta fuit ubertas: ut ad oceanũ i britaniã usq; puenerit. Cerasiorum quædã sunt acida: quædam austera: quædam dulcia. Austera uentrẽ cõstringunt: stomachũ exaspẽt.

que alvum movent
poma
pira } pa. mensa.

Acida pituitã icidũt: flauã bilẽ ꝓprimũt: sitĩ extingũt & desideriũ edendi inducunt. Dulcia stomaco aduersa: lũbricos & putridos humores ĩ uentre generãt. Deuorata mane dũ rẽcẽtia sũt cũ suis nucleis urinam & uẽtrẽ mouent.

urinã et uentrẽ mouent.

DE PRVNIS.

Ngens ẽ (ut ait Plinius) prunoꝝ turba. A coloribus quædam sumpserẽ noĩa: ut alba & nigra. A similitudine alia: ut ordearia: q̧ colorem ordeaceũ sit cõsecuta. A uilitate alia sũt asinaria cognominata. Ab externa gẽte quædã ẽt armeniaca dicta quæ odore peculiari laudãt. Damascena ob lõga & nigra a ciuitate syriæ Damasco nomen ducentia cæteris præstãtiora: & salubriora sũt. Nulla arbor p adoptionem hoc est insitionem facilius ĩ familias aliaꝝ arboꝝ trãsit. Mirat Plinius de pruno nullam a Catone mentionem fieri: quũ pruna syluestria ubiq; nascerent. Usus prunoꝝ ante cibũ si moderatus est aluũ citã facit bilem lenit: uoluptatẽ sitienti affert. Pruna ac mala omnia: ut cerasa. pira: & rẽliqua lecta cũ petiolis: & ĩ melle posita, ita ne se contingãt, diu seruabis.

Damascena pruna

aluus cita ex commestione prunorũ.

DE MORIS.

Orus satiua tardissime senescit: ĩ ægypto & cypro abũdãtissimi succi fructus ꝓducit: quoꝝ trinus color ẽ: primo albescũt: deinde rubescũt: postremo nigerrĩa fiũt: quasi Tysbes puellæ ægyptiacæ cruore rẽspsa. Mat̃a mora q̃uis ad humiditatẽ & caliditatẽ tẽdũt paꝝ tamẽ alũt. Stõacho aduersãt: qa ĩ eo facillime putrescunt. Veꝝ qa aluum; citã faciunt prima mensa comedenda sunt: nã & urinã mouent: & ĩ aqua frigida humectata: sitim extingunt. Sunt & mora ex rubis nascentia: quibus utuntur in pigmentis medici. Vt mora recentia diu durent hoc modo facies.

aluus cita ex moris

mora durant

Succũ ex moris exprimito misceto q; cum sapa & in ui treo uase cum moris mittito: uirida diu seruabis.

DE PEPONIBVS.

Epones a malopeponibus differre uidentur: quũ hi fere rotundi & costati sint: illi oblongi: quasi mala citrea. Ve℞ nõ adeo differũt: quum a peponibus malopepones factos asserat Plinius. A pediculo maturi spõte discedũt quis nõ pẽdẽt. Gratus est certe peponis usus: ue℞ difficillime ob eius frigiditatẽ cõmixtã humiditati coquitur. Pepon tamen detracta cute: & abiecto semine esui datus stomachi cõpescit ardores: aluum leniter mollit. Repurgato stomacho edẽdus est: qa facillime in eos humores cõuertitur: & cõcoctionem retardat: quos prædominari in cibi receptaculo cõpererit. Hãc ob rem nobis a maioribus imperatum ẽ: ut pepones ieiuni comedamus: supersedeamus q; a reliquo cibo: donec in fũdo semicocti resederint. Eius usus & si neruis obest eos humectando: urinam tamẽ ꝓuocat: renes ac uesicam purgat adiecto semine. Sunt qui dicant peponum malitiã potu oxyzaccharæ aut oxymellis sedari ac cõprimi. Alii aquã ut Auicẽna ꝓpõnũt: alii uinũ. Sentiã ego cũ natura: quæ post esũ peponis uinum & quidem optimum appetit. Quod quasi quoddam antitotum est cõtra peponis frigiditatem & rigorem. Hoc autẽ fructu Albinus imperator adeo delectatus est: ut & centum persica campana: & decẽ pepões hostienses una cœna comederit.

DE CVCVMERIBVS.

Vcumeris uis & natura prius fuerat explicanda: quũ asserat Plinius cucumeres magnitudie excedẽtes pepones uocari. Decepit me ingenue (erratum fateor) uoluptas: quæ ex esu peponis capitur.

pepõ abiecto semine edendus

peponis ieiuni comedendi

optimum uinum post peponis esũ

Nũc.n. non cucumeribus solũ: sed cui uis edulio an/ tepofuerim sēp. Cucumeꝝ tria sũt genera: maior liui/ dus ē et minus, nocēs: nã & aluũ soluit: et sua frigidita te stomacho aestate praeserti͂ uidet̃ accomodatus. Fo/ lia eius ex uino trita uulneribus medet̃: quæ caninus morsus impressit. Eius semen ex uino dulci datũ uesi cæ laborãti subuenit. Citrinus quē nostra aetate a co lore citrullũ uocat: frigidos & noxios generat humo res: unde febres autũnales oriũtur q: diutius q̃ opor/ teret ĩ stomacho morēt̃. Huius semen tritũ et potui datũ febricitantes iuuat: dũ sitim extĩguit. Anguine/ us oĩum nocētissimus ē: unde & recte ab ãgue nomen accepit: cuius ui Columella his carminibus explicat.

Liuidus at cucumis grauida q nascitur aluo.
Hyrus: et ut coluber nodoso gramĩe tectus
Ventre cubat flexo semp collectus in orbē:
Noxius exacuit morbos aestatis iniquæ.

Duo illa superiora genera ablata cute erutoq; semĩe tessellatim cõcisa ex sale oleo ↄt aceto comedũtur. Sũt q ad ĩprimēdã frigiditatē aromata cõcisis inspargãt. Anguineũ hetrusci q maxime pomis et holeribus de/ lectãtur abrasa e cute lanugine cũ sale tãtũ deuorant. Cucumeres i Tiberius princeps adeo auide concupiuit: ut nulla nõ arte alieno ēt tēpor̃ eos quæsierit. Hos te neros adhuc mēstruosa mulier primo tactu necat tãta ē eius morbi uis.

DE CHRYSOMALIS.

Hrysomala ego illa eē cr̃diderim: quæ Virgilius aurea mala uocat: et si Theocriti carmen unde Maro suũ transtulit: nõ idem sonet: inter coto/ nea hoc quoq; a Plinio numeratur. Quod ãt aureũ magis appellem q̃ hoc haud satis scio. Sunt qui hæc inter persica censenda putant: moti credo colōre.

Cucumerũ 3. gña
Liuidus

Citrinus

Anguineus

Chrysomala

Facit aũt sapor & uis ne ue‑ id esse credam. Prima mē sa sumpta praecipue neapolitana: quæ in precio sunt cũ aneso et passulis: uel ex u no meraco aut defecato melle: stomacho minus nocēt. Post cibũ uerò ad putre factionem cito uergens humores generat pituitos.

DE FICIS.

Icus sola ex omnibus arboribus nõ floret: lacte fructũ ꝓducit. Huius uaria sunt genera. Est fi cus alba ex felicibus: cõtra nigra ex infelicibus arboribus. felices arbores putantur esse quercus esculus ilex suber fagus corylus sorbus pirus malus uitis prunus cornus lotus. est & chia a loco coctona a ciuitate syriæ nomen sumētia. Aphricana ꝓuincia dicta unde nomen accepit: hãc ego illam esse arbitror cuius pomũ Cato tertiũ punicũ bellũ quærēs i senatũ ãxius detulit: interrogãsq; patres conscriptos & eos maxīe q Carthaginē uirtutis romanae materiã nequaq̃ delē dam cēsebant. Quãdiu inqt pomum hoc ex ꝓpria arbore demptum putatis: quum inter omnes recens esse constaret. At qui tertium ante diem scitote Carthagine decerptum esse: tam prope nos habemus hostem. Statimq; sumptum tertium punicum bellum: quo Carthago Romani imperii quondam emula deleta ē. Sũt item quæ ab inuentoribus sũpsere noĩa: ut liuiana calphurniana pompeiana. Sunt praeterea serotinæ præcoces bifferæ duricoriæ: ꝙ tarde ꝙ citius coquãt: ꝙ bis in anno ficos ꝓducãt: ꝙ corio duro ob uoluant. Est & numidica & marisca & carica: grossuli secũdũ Macrobiũ appellãt fici. quæ nõ maturescũt. Albinus enim de Bruto loquens grossulos inquit ex melle edebat tanq̃ stultus. Fici recentes quũ ad caliditatem & humiditatem tendant maturæ præsertim non adeo

10

nocent: licet omnes fructus malos generent humores Epilenticis enim sicce cōferunt: pulmonem pectus ac guttur catarro exasperatū leniūt: opilationes hepatis & splenis aperiūt: humores grosios e renibus & uesi/ca eiiciūt corruptum sanguinem ad cutem pellunt: creber tamen eorum usus pediculos generat. Fici præ/coquae pernitiosa humiditate abundant: & ob hāc rē desiccari nullo modo possūt. hunc enim fructum bis fere quasi fecem naturae suae efferunt: quo maxime delectatus est Augustus. Magnus pompeius Mitrida te deuicto in scrinio eius inuenit ipsius manu scri/ptam compositionē: qua ille praesumpta aduersus omnia ueneficia in totum diem tutum se incolumē q; praestabat: in qua iuglans una: fici duae siccae po tissimū: rutae folia uiginti: salis granū: in unum cō/tundunt & deuorāt a ieiuno. Est & caprificus ex syl uestri genere ficus: nunq̄ maturescens. Fici cum pe/ uolis q̄tū fieri poterit lōgis & illesis recentes i mel/le diu seruabūt.

LIBER SECVNDVS.

VI de agricultura scripsere arborem a fru/ctice ita differre dixerunt: ut fructex ab her/ba. est enim fructex qui ad iustā arboris ma/gnitudinem non assurgit: & statura multis herbis persimilis: sed nō demorit neq; arescit ut herba: per ennis est: inde fructicari dicimus nasci ex fructice. Fructus praeterea quadriafariam diuisere: accina di/centes uuam: grana ederae: grana sambuci: gra/na ebuli: grana mali punici: additur etiam mo/rum: & quicquid his simile. Inter baccas uero fru/ctus lauri: oliuae: corni: loti: quam fabam syriacam uocant: myrti lentisci: similiumque numerabant.

Frutex

Inter nuces omne quod foris duro tegitur cortice & intus habeat quod esui est. Postremo ea omnia uel mala esse dicebant :quæ foris quod esui est habeant: dura intus includant. Ob hanc distinctionem affirmant quidam persicum inter mala numerandum.

.DE MALIS.

D E malis igitur dicendum nunc est:& maxime de his quæ ante cibum comeduntur. Austera & styptica post epulas tutius assumuntur. Sunt aũt maloꝝ genera plura:de quibus suo loco dicetur. Dulcia & cito maturescentia : qualia sunt orbiculata:præcocia:melimella:quæ omnia fere stomachum:& aluũ soluunt:prima mensa sunt comedenda. Dioscorides quod ad æstiua mala pertinet hoc sensit. Ea credidit pituitam nutrire:fellis ardores excitare:inflammationes mouere:neruosis partibus minime conuenire. Galienus uero nõ oĩa reiicienda pronnuciat:sed ea tãtum:quæ aut aquei saporis sũt:aut aspri atq; acidi. Dulcia autẽ & matura:quæq; hyeme custodita suauiter fragrant:inflãmationem tollũt:stomacho nauseati succurrũt:& appetentiam inducũt. Mala aũt frigida esse et humida ex eo maxime deprehẽditur : q̄d succus ex his expressus facile trãsit ĩ acorem. Hãc ob rem quidam censuere huiuscemodi fructus bono stomacho ante mensam non nocere:quom uentrem humectent & præcordia refrigerent.

alui̇̄ soluũt.

DE PIRIS.

P Irorum naturam Dioscorides stypticam tradit; & ideo contrita & apposita impetus omnis incurrentiũ humoꝝ auertunt:sanguinem ex naribus & uulneribus fluentem sistunt. Ex his quædam sunt dulcia:quædam austera:quædam acida. Dulcia quum sint

aquatici & soluti saporis:cũq; inter frigidũ & calidum consistãt:utpote parua illa & ocyssima:quæ Plinius superba innuit appellari:ante cibũ dãda sunt. Hæc nos uernatica lingua moscatina ab odore uoca mus. Detur item alia siquæ sũt his similia. Styptica uero & acida: quoꝝ magna turba ẽ:secũdae mẽsæ reseruẽť:qa ante cibũ sumpta astringũt:quod ualitudini cõtrarium est. Annotatum est etiã pira præter alia poma corpus nutrire. Piro magna certe inest uis:nec in fructu solũ:uerũ etiam in radicibus & foliis. Cũ fũgis ac boletis incocta:uenenũ siquod inest tollũt. Decocta folia uulneribus quibusdã medentur. Semen autem piroꝝ cum melle tritũ:ac ieiunis traditũ dolorem iecoris submouet. Condiunť autem pira totidem modis:quot uuae mala:pruna persica:cytonia. Poma item omnia percõmodæ seruanť:si pomaria in tabulatis posita fenestras ab austro ad septẽtrionẽ uergẽtes habuerint. Substerni stramẽtis ac paleis debẽt:ne humore nimio:qui ex contactu oritur fracescãt.

Piro magna vis

DE VVA.

Vi uuã quasi uuidam ex abũdantia humoris etymologia notauere:recte mihi fecisse uidẽtur:quũ maximus inde perfluat humor:quod mũstũ primo:mox defecatũ:uinũ appellatur. Vuam ex arbore nasci non ausim dicere:quũ nõ plane sit arbor:eãdẽ quoq; fructicẽ dicere iniuria ess&. Teneat igitur tanq̃ res præclara mediũ qddã:neq; ẽt ut quibusdã placet acinis patiať ascribi:ut grana hederæ:& grana sãbuci:his.n. oĩo dissimilis ess&:si uinaceis careret:qđ fieri perfacile poterit:si Columellã imitatus. Malleolũ findes ita ne gẽmæ lædãť:medullãq; oẽm erades:tũ demũ i se cõpositũ colligabis:ita tamẽ ne gẽmas alliges:in terrã de/

inde stercoratā depones: & rigabis. Adulta uitis uuas tibi sine uinaceis præstabit. Vuaꝝ genera multa sunt: Aminea a regione. Aminei enim fuere ubi olim faler/nū. Appiana ab Apio. Bumastha a similitudine mãmæ bubulæ. Mareotis: præcox: nomētana: præcia: psithia lagea: quæ & leporaria dici pōt. Sūt & alia plura: quæ enumerare lōgū ess&. Vuaꝝ maturescētiū uehemētio res nigræ: ideoq; uinū ex his minus iucūdū: suauiores albæ: unde uinū gratū fit. Inter ōs auctores cōuēit fi/cos & uuas bene maturas cæteris fructibus: q crudi e/dūt minus insalubres esse: & sūpta prima mensa fere nō nocet. Vua siqdē matura: & quæ decerpta diu: aut saltē dies quatuor pepēderit & suauius & dulcius edit: obesa. n. r̃frigerat: neq; fastidiū mouet. Recēs āt deuo rata stomachū: spiritū: aluū inflatione pturbat: capiti nocet: lethargiū facit. Nō sūt uinacea dū comedunt dētibus cōtereda: qa & difficilius coquūt: & deterius nutriūt. In uino dulci: ut fieri sol& cōditæ uuæ caput tētāt. Pensilibus pxie habent: quæ i palea seruantur. Sūt q eas in aceruo uinaceoꝝ cōseruent: ueꝝ comessæ caput & stomachū infestāt. Sistūt tamē aluū: ac sāgui nē excreātibus utilissimae sūt. Virides itē hoc modo seruabis: uuas de uite illæsas accipies: & aquā fluuia/lē ad tertias decoques: quā & una cū uua i uasculū mit tes bene gypsatū ne exalet. In locū frigidū: ubi sol ac/cessum haber nō possit vuas r̃pones: & q̄do uolueris vi rides inuenies: ipsā uero aquā si uoles pro hydromelle ægroto dabis. In ollis seruatæ: ac esui sumptæ: stoma/cho au ditatē excitāt. Extat & lābrusca: quā græci āpe losagriā uocāt: cuius acina desiccata ad medellā seruā tur. Passum optimū sic fieri Columella praecipit. Vuā præcoquē bene maturā leger: acina acida haud uitio/

Vua & ficus bn̄ maturæ prima mensa sumptæ non nocent.

12

sa r̃ucer q̃ bona sũt ĩ tabulatũ q̃ddã extẽder̃: uinoq; in sparger̃: seruata usui multis ĩ reb. esse cõsueuit. Passulæ uino lotæ: & præcipue q̃ sine uinaceis sũt: ut corinthiæ & narniẽses ãte & post cibũ sũptæ stomacho atq; hepati opitulãt̃. Ex vua cõcocta ĩ aheno sapa fit: ex puro & exp̃sso musto in defrutariis uasis defrutũ. Mustũ. n. decoctũ defrutũ uocat̃: ũde & defrutar̃ mustum coq̃re dicimus. Sapa tamẽ d̃fruti uice nõnũq̃ utimur in condẽdis pomis ac piris.

DE MALIS punicis.

Vnt & mala q̃dã qb. & ãte cibũ: & in cibo maxime uero cũ assis & frictis carnib. vtimur. Ex his ẽ malogranatũ: qd̃ & punicũ uocat̃: cuius multa sũt genera q̃ enũerar̃ supuacaneũ nũc eẽt. Sufficiat tãtũ de eoꝝ q̃litatib. dicer̃. malo punico uim stypticã inesse õs fere medici una opinione cõsẽtiũt. Quadrifariã tamẽ diuidi posse uidẽt̃. Dulcia. n. cõtiner̃ aliq̃d caloris nat̃a ipsa arguit: & ãte cibũ comedẽda sũt: q̃q̃ inde inflãmatõ q̃dã orit̃: quã græci φλέγμόνην appellãt. Acida stomacho accomodata sũt: & urinã mouẽt: pulmonẽ refrigerãt: iecori blandiunt̃. Si mala ipsa nimiũ acida uidebũtur emendari hac rõe poter̃t. Stercore suillo & hũano urinaq; vetere radices arboris irrigabis: dulciorẽ fructũ inde postea sumes. Vinolẽtã mediã q̃dã uim inter illa supiora sibi uẽdicãt. Acerba pigmẽto qd̃ stomachũ uocat̃ magis apta q̃ esui sũt: tũc oris uicia: nariũ: aurium: oculoꝝ sanat. Recte igit̃ tradidere: q negarũt punico malo corpora nr̃a nutriri: quũ eoꝝ usus medicinæ magis q̃ cibo cõueniat. Qui ualidi stomachi sũt ea tutius ãte cibũ sumẽt: q̃ q imbecillis. Calores. n. reprimunt: edendi desideriũ instaurãt. Post cibũ p̃cipue uero acida uapores ad caput ascẽdentes supprimũt nimium calorẽ extingũt: & fere eandẽ uim habent quã co-

acida punica urina mouent.

ctonea ipsa pressa manib. aut prœlo uinum quod in multis edulíis utimur r̃ddunt. Postr̃mo uero testa eiusdem mali sicca & in puluerem redacta multis incōmodis medetur: utpote aluo solutis si trita ex mero potui det̃. Sanat & uulnera in genitalib. ob calorē nata. vt mala punica diu seruent̃ in aquā feruētē merge: & statim leua: ac suspēde. DE COCTONEIS.

Octōea dici cū de malis loqmur: & nō coctona var rōis ac Pli. auctoritate manifestū ē: q coctona inter ficos cōmemorāt. Omitto eoꝝ opinionē q ea cydōia a cydone ciuitate cretæ appellauere: ūde & cydōia spicula sūt dicta. Coctonea ergo siue cydōia uel cytonia s̃t uocāda: cruda & matura dysētericis & cholericis ac sāguinē excreātib. optime dant̃: aluo solutis nō itē prosunt decocta: q̃ amittāt cōstringētē illā uim succi. Infusa præterea ex uino uel aceto stomachi dolore: & intestinoꝝ fluore uexatis oportunissime confert̃: fallūtq; languentiū desideria: q̃ & specie & gustu & odore cuiuslib& vini veteris similitudinē represētāt. Seruari diu mala coctonea recētia hoc modo possūt. Eligant̃ sine uicio cū ramulis & foliis condita in uas: ac melle & defruto suffusa diutius viridia durabunt. Cōdiri ēt matura hoc mō possūt. Depilata ac in frustra concisa nucleisq; e medio sublatis in aquā cælestē ponunt̃: vbi tandiu mutata tamē aqua relinq debēt donec stypcitatē illā amiserint: eluceātq; tāq̃ cornea. Elixent̃ deinde & sēicocta ex aheno ablata in linteum albū & mūdum s̃r tabulā extēdāt̃: donec aq̃ exsiccet̃. In cacabū deinde cum melle posita tandiu ebulliant quousq; oio coq̃nt̃. Cocta rursum linteo extendes: & fere sicca ad umbram non in sole: in ollam repones: super infundes q; mel bene defecatum & tepidum. Hoc modo fere cō/

diūtʼ cucurbitæ:citra:mala medica:q̄ uulgo narãcia uo
camus:pira poma:qbus nonnulli aromata inſpgi uo/
luerūt:ut charicphilū:cinamum:gyngiber trita:& cri
brata. Malopeponū coſtæ:unde cōditura fieri ſol&:in
aceto macerāt dies quatuor:poſtea uero q̄ in linteo a
liq̄diu reſederint:mutato aceto iteꝝ coctæ:ac rurſū in
linteum extēſæ:donec refrixerint in ollā reponuntur:
ſuperfuſoq; melle optime ſeruantur. Hæc in prima mē
ſa uariis temporibus comedi ſolent. Hieme citrum &
naranciū:Aeſtate cucurbita:pepones:coctonea. Sed co
ctoneoꝝ hæc uis eſt:ut ante cibum ſumpta aluū aſtrin
gant:& cōcoctionē ac lubricitatem uentris tollāt:niſi
bifariam diuiſa nucleisq; exhauſtis ſuperinfuſo ſaccha
ro coquantur. Tūc enim deſiderium edendi inducunt
& ſumpta caput ab ebrietate defendunt. Poſt cibum
uero ſtomachum ſigillant:concoctionem adiuuant: &
aluum mouēt:ſi auidius deſumpta fuerint. alui mouent

DE CITRO.

Itrum uel citreum Cloantius & malum perſicum a
prouincia uocauit. At Virgilius Homerum imita/
tus longa periphraſi citrum circūſcripſit. Felicis mali
quo non præſtantius ullum Pocula ſi quando ſæuæ in
fecere nouercæ:Miſcuerūtq; herbas:& non innoxia ver
ba. Nemo enim dubitat hoc de citro dictum:cuius ua
ria habentur genera. Alia enim ſunt quæ ſylua confi/
nis mauritaniæ ꝓducit. Alia quæ ī italia & media na/
ſcuntur. Omnium tamen magnitudine potiuſq̄ gener̄
differentium eadem fere uis eſt. Odoratiſſima enim
ſunt:& ueſtibus interiectas tineas necant:Vnde & o/
dorata ueſtis cirroſa a Neuio uocatur. Generantur aūt
in perſide omni tempore:alia enim præcarpuntur:alia
interim matureſcūt. Putatur etiam in uenenis contra/

ria q trita cum vino purgatione uirium suarum bi-bentes seruant. Non tamen una eademq; virtus in omnibus citri partibus est. Putamina enim calida sunt: quod intus est semiacidum: ac per hoc stypticam uim habere manifestum est. Assis & calidis obsoniis adhibentur omni tempore: æstate tamen præcipue: quia bilē reprimunt: sitim extinguūt & desiderium edendi inducunt. Multis ægritudinibus citrea uis medetur: nā & pregnantes mulieres a nausea uendicat: & tritum ī potione vini datum: lieni ac querellis iecoris medet̃. Sunt qui citrum tessellatim cōcisum ex sale oleo & aceto comedant. De malis citreis uel medicis: quæ uulgo narancia uocamus: eadem fere dici possunt. Verum quia quædam dulcia: quædam acida sunt: uescendi ratio ex superioribus præceptis repetatur. Dulcia ante cibum quo uis tempore sumpta stomacho conueniūt. Nec non acida si sacçbaro fuerint remolita: quod fit sublato corio: detractisq; membranulis.

Narancia stomacho conueniunt.

DE PALMIS.

Alma multis in locis nascitur: ut hodie in italia: in maritimis hispaniæ locis: in aphrica licet cernere. Sabulosa ac nitrosa terra gaudet: vnde in iudea percommode nascitur: fructumq; vberiorem & suauiorē reddit: cui a forma oblonga: & in medio dorsi quēdā quasi nodum assumere dactyli nomen impositum arbitror: q digito sit persimilis. In aluo media fissura ē: quam nōnulli umbellicum appellant: Inde spargi radicem: quum plantantur asserunt. Sine mare qui haud longe plantari deb&: infœcunda habetur. Vnde exciso mare statī sterilescūt. Nascūt aūt palmarū fructus nō inter frōdes: sed inter surgentes ramos. Palmæ uis calida est: & humida: melior alba: q̄ aut nigra: aut ru-

bẽs depilandæ mẽbranulæ sũt: quæ carnem ab osse diui
dũt: deuoratæ enim grauiorẽ concoctionem faciũt. Os/
sa item auferenda: ne Alexandri milites: q auidius ui/
rides palmas comedẽtes strangulati sũt imitemur. Dul
ciores enim ante cibum sũpti: & si facilius concoquũt
& aluum mouẽt: spleni tamẽ dẽtibus atq; hepati ad/
uersant᷑. Palma (ut ait Gellius) tãtæ generositatis est.
ut põderi non cedat: sed sursũ uorsũ nitit᷑: & ob eã rem
uictoriæ signum habet᷑: quoniã huiuscæ naturæ est:
ut urgẽtibus opprimẽtibusue non cedat.

DE MESPILO.

On fuit mespilus in italia Catonis æuo. Radices hæc arbor profunde & late agere dicit᷑. Hãc ob rẽ fe/
re inextirpabilis habet᷑. Gallica mespila cæteris præstã/
tiora sũt: quoꝝ semen austeꝝ qdem: ac folia proprie/
tate non carent. Ante cibũ sumpta mespila uehemẽter
dissolutũ stomachũ astringunt: fluxus alui immodicos
fortissime reprimunt: ob frigiditatẽ & siccitatem. Dẽ
tium doloribus medentur. Folia quoq; eius & cortex: i
temq; radices tũsæ & impositæ feruori ac tumori sub
ueniunt: sicca & trita cũ melle ad cicatricẽ uulnus ad/
ducunt. Eoꝝ succus cũ uino haustus ueneficis potioni/
bus repugnat.

DE SORBIS.

Orbis triplex differentia inest. Alia enim ut mala ro
tunda sũt. Alia turbinatiora: ut pira: alia ouoꝝ figu
ram optinẽt. Laudantur a medicis sorba medicamẽto/
rũ potius q̃ cibi gr̃a. Et ut alba adhuc & semicruda sto
machũ prægrauant: ita matura fastidiũ pellũt: uulnera
in traneis innata deliniũt. Aqua uero in qua decocta
sũt sorba potui data: quũ uini austeri fere cum sapore
naturã imitetur: dysẽtericis medetur. Sorba sole mace
rata: ac ĩ sapa cõdita: ut coctonea & pira secundũ Ca/

tonem diu durant. DE CORNIS.

Orna quæ Vir. lapidosa uocat: q̃ foris parum carnis: & intus plurimum ossis habeant: inter acina numerata sumpta in cibũ paꝝ alunt: tarde concoquũtur: & aluum astringunt. DE PERSICO.

Ersica tota asia nascunt̃: maxime uero in perside: vnde ad nos translata nomen habent: sero id qdẽ factũ est: & cũ difficultate. Veꝝ postea vbiq; fere spõte ꝑueniũt. Fabulas mihi narrar̃ uidentur: q scribunt uenenata cum cruciatu apud persas gigni: & ob eã rẽ a Cyro inde ad ægyptios trãslata: vt quos armis uincere nõ poterat: ueneno saltem necaret. Configunt itẽ quo res verisimilior videat̃ ægyptio sole & cælo mitigata fuisse. Hãc ãt opinionẽ innuit Columella his carminibus. Et pomis quæ barbara persis Miserat (ut fama est) patriis armata venenis. At nũc expositi paruo discrimine leti Ambrosios præbent succos oblita nocẽdi. Addidit tamen ut phama est: ne oĩo rẽ fabulosam ꝑ historia credidisse videretur. Gallica & asitica persica: quæ nationum cognomina habent autumno maturescunt: æstate præcocia habentur. Dyrachina i prætio ante alia sunt. Recentia seruari hac ratione poterunt. Optima eligito & mitte in muriã: postera die exime & purgabis diligenter: ac collocabis in uas fũdens salẽ acetũ saturegiam. Persicoꝝ cibus pp humiditatẽ & frigiditatem stomacho inutilis habetur. cito enim inacessit: atq; in phlematicos uertit̃ humores. Eoꝝ vsus: quem negant medici mẽbra nutriri ad ephimeras iter facit. Matura tamen ãte cibũ sumpta appetentiã inducunt: vrinam mouent: aluum lubricãt: fetor oris medentur. Sicca post cibum mãducata: & si nihil nutriũt: stomachi tamen sigilla habentur: q̃ astringũt.

Sunt qui dicãt statim post persica ante cibũ sũpta: vinũ optimũ bibendum eẽ: ne cõtinuo putrefiant. Non improbatur etiam eoꝝ opinio q asserũt post cibum comedenda persica tessellatim concisa: & in optimo mero rmolita: q̄ os stomachi & supiora orificia refrigerãt. Hoc aũt fieri deb& vbi ex assis cœna præcessit. Folia psici trita & imposita ventri: lumbricos aut expellũt: aut perimunt. Eadem sicca & in puluerẽ tũsa recẽtes plagas cruentoꝝ uulneꝝ claudunt. Nucleus psicoꝝ cũ oleo tritus capitis dolori medet̃.

DE OLEO.

Exiger& nunc mẽsarum ordo: ut de conficiendis ac coquendis pulmentis ratio præberetur. Veꝝ quum omnia fere obsonia mixta sint de quibusdam simplicibus ad hãc rem perinentibus prius dicendum est: ac primum de olea atq; oleo. Oleaꝝ genera sũt plura. Cõditiua: pausia: radius: orchites: quæ de oliuitate optĩe conditur: (vt ait Varro) salentina: termutia: conditiua grandior est & esui optima: ut nunc bononiensis: & picentina: acerba scinditur utrinq; gladiclo: & in frigida aqua tãdiu maceratur: donec amaritudo cum pinguedine euanuerit. In seriã deinde aut in ligneum uas reposita superfusa aqua cum sale & fœniculis decocta ad tempus seruatur. Comeditur cum piscibus & carnibus assis: vt vel fastidium leuet: uel desiderium inducat. Difficilis cõcoctionis est ac parui alimenti: humores generat crassos & glutinosos. Sũpta externa mẽsa exhalãtiones ad caput ĩprimit. De reliqs cõmodius fiet oleum: trãpeto vt a qbusdã solet uel mola: qđ vtilius ẽ: vel solea qđ difficilius. In fiscis ĩpõit̃ oliua: p̄lis q; subicit̃: exprimit̃q; tãdiu: dõec sãpsæ aridæ nil ãplius p̄stãt. Id olei: qđ primũ exit: si nõ ex fracescẽtib. oleis

& nimiũ maturis:ac cõcalefactis fuerit:suauius esui ẽ. Hoc Pli.omphacinũ uocat.ὄμφαξ.n.vuã imaturã græci appellãt:qđ genus olei ad frigiditatẽ & siccitatem tẽdit. Seruare oliuas uirides:vt quo vis tẽpore oleũ facias:hoc modo poteris. Oliuas de arbor̃ sublatas:ĩ mel demerges:auferesq; tales quo vis tẽpore quasi mox de arbor̃ rdẽptas:de qbus si voles oleum viride facies. At qđ ex maturis exprimit̃:&si pinguis ac grauioris odoris ẽ:tamẽ utilius omphacino propter tẽpatas q̃litates habet̃. Ad caliditatẽ eĩm:& humiditatẽ tẽdit. Vẽdicari tamen a nimia pinguedine oleũ sale illitũ potest: gratiusq; fiet subtracta e fũdo dolii amurca. Oẽs.n.feces olei ac uini ad fũdũ tẽdũt:ut mellis ad sũmum:vnde & oleũ melius ĩ sũmo:qa exhalationes amat:vinũ ĩ medio:mel in fũdo ẽ ꝓcul omni fece. Olei uis ẽ corpus tepefacer̃:qua re cognita Hannibal ĩ Romanos ducturus acies:ad trebiã frigida hyeme corpora militum ad lenitatẽ & robur inuxit & uicit. Cõtra algores oleũ mirifice iuuat. Potũ ieiuno stomacho aut lũbricos interficit:aut e vẽtre pellit. Præterea uero cõtra venenũ ꝓ antidoto habet̃. Ex aqua.n.calida potũ:vomitu uenena fugat. Sũt & alia plura genera fictitii olei : quæ consulto prætermittunt̃:qa nihil ad rẽ nr̃am faciunt.

DE MELLE.

Agna apibus cura ac sollicitudo confiendi mellis: & ceræ inest:maior cõseruãdi:vnde Maro recte eas parcas appellat. Nõ enim liguriunt:vt muscæ. Castissimæ præterea habentur. Inquinatis enim locis:aut qui male oleãt nulla apum assidet. Tam qui olet unguẽta qui uinolentia & recẽti cõcubitu fetet:q̃ q aleum:redolẽtia sapit pnngit̃:& ab aluearibus quæ ab aluo secundum Varronẽ sunt dicta:facto agmine fugatur. Legẽ

habent ad similitudinẽ optimi principis:ad quẽ oĩa deferũt̃.Hoc præcedẽte:aut delato se neq̃ uolare : de loco ad locũ ꝓficiscũt̃.Castra hoc ẽ aluearia ponũt.Apibus naturale pabulũ ẽ rosa:serpillũ:apiastrũ:papauer:faba:lens:pisũ:ocimũ:cytisus.Ex his.n.rorẽ matutinũ:unde mel & florẽ:vnde cæra conficit̃ colligũt. Optimũ tamẽ mellificiũ ẽ:qđ ex thymo fit:& ob hãc rẽ siculũ mel & atticũ palmã fert:pp thymi abũdãtiã & suauitatẽ.De melle põtico & hispano:ĩ quo veneni uim inesse qdã auctores scribũt:nõ attinet dicer̃.Id.n. q̃rimus:qđ ad uoluptatẽ facit.Mel solũ ẽ:qđ in sũmo fecẽ expuit:hoc quo grauius eo melius ẽ.Mel cõtra ac vinũ laudat̃:hoc qđ uetus & humectũ:illud qđ r̃cens: & calidũ:in p̃cio ẽ.Decoctũ crudo melius habet̃:neq; enim adeo inflat:aut præcordiorum dolores ac bilem auget.Aestiuum autumnali melius ẽ.Corporibus frigidis & humidis cõueit.Multis ægritudinib. meder̃. Corpora putr̃scere nõ sinit. In cõditura maloꝝ:cucurbitaꝝ:citroꝝ:& nucũ optimum habet̃.Oris desideriis & ĩ multis obsoniis facit satis.Ex hoc oxymel & hydromel:quã eãdẽ uel aquã mulsã licet appellar̃ cõficit̃: quæ tussientibus ꝓcõmode dat̃.Mulsum ego fieri ẽt ex vino & melle teste Plinio crediderim.

DE SACCHARO.

Saccharum fert nõ arabia solum & india:sed creta & sicilia:quod Pli.mel ex harundinib; collectũ vocat. Fragile id qdẽ dum terit̃:aut subicit̃ dẽtibus:hoc certe q̃to cãdidius:tãto melius:quod ꝑfecto ex lõga deputatiõe fieri cõsueuit:ũde probabilius ter:aut eo ãplius ĩ coctũ dicimus.Calida ẽ eius vis:& hũida:hic fit vt bene nutriat:stõacho prosit:eius exasꝑatiões siq̃ insunt lẽiat.In bilosis tamẽ facile ĩ dominãtẽ hũorẽ cõuertit̃.

Hoc ut arbitror ueteres ad medicinæ usũ tãtũmodo utebãt̃. Et ob hãc rẽ nulla ĩ obsoniis eoꝝ ꝺ̄ saccharo fit mẽtio. Caruere illi quidẽ magna uoluptate: quũ nihil ex his quæ esui dantur tã insipidũ sit quod saccharum nõ cõdiat. Hĩc natum est illud crebra usurpatione ꝓ/uerbium. Nullum genus eduli addito saccharo insipi/dius reddi. Liq̃facto hoc amigdalas r̃molitas aqua mũdas: nucleos pineos: auellanas: coriandrum: anesũ: cinama: atq; alia plura in bellaria r̃digimus. Trãsit tũ sac/charꝫ fere in eoꝝ qualitates: q̃bus in cõfectione adhe/serit.

DE LACTE.

Ac ego ἀπὸ τοῦ γάλακτος deriuatũ puto: primũ/quod ex fœtis animalibus mulget̃/colustrũ appellatur. Id autem ideo abiicit̃: q̃a lactentibus noc&. Sunt q̃ uim lactis tẽpatã putẽt: q, ad frigiditatẽ & humiditatẽ parũp declinet. Et ob hãc rem lac bene nutrire multũ sãguinis generare: quũ sãguis sit ex vberibus & mãmis expressus: cerebrũ fouere: stomacho & pulmõi ꝓdesse: genitũrã augere inter õs medicos cõstat. Non idem tamẽ ex oĩbus animalibus mulget̃ lac. Omitto muliebre: quo in medicina tãtũ utimur. Talẽ ꝓpe uim lac habet: qualẽ aĩal: unde mulget̃. Optimum capri/nũ habetur: q, stomachũ adiuu&: hepatis opilationes tollat: aluũ lubricet. In secũdo loco erit ouillũ. In ter/tio bubulũ. Melius uere q̃ æstate: rursũ æstate q̃ autũ/no: aut hyeme. Stomacho ieiuno ut exit ab ubere uel te/pidũ bibẽdũ est: & tãdiu a reliquo cibo abstinendũ do/nec ĩ stomacho resederit. Coagulatũ ac prima mensa haustũ uere & æstate minus noc&. Nam post cibum sũptũ (ut fere solemus) aut stati putrescit: aut secũ alterũ cibũ ĩcoctũ ad ima trahit. Quiescẽdum ẽ itẽ postq̃ desũptũ ẽ: ne ĩ stomacho q̃ꝺ exagitatiõe fit coacescat.

ebibitum aut cũ sacchàro: aut melle a putrescẽtia ꝓ/
hibet. repurgato & ieiuno stomacho bibẽdum dixi qa
in eos humeros: quos principes ĩ cibi receptaculo de/
prehẽdẽt facile cõuerti sol&. A nimio lactis usu cauẽ/
dũ tamẽ ẽ. Nã & aciẽ oculoꝝ hebetiorẽ reddit: & cal/
culos ĩ renib. & uesica generat. Sero caprino qđ ex la/
cte sublato caseo fit: ꝓ medicina utimur: ꝙ hepar &
sãguinẽ r̃frigerat: ꝙ pharmatis uiam ad purgandum
corpus faciat. DE CASEO.

T si caseo in tertia mẽsa uescimur: tamẽ hoc loco eius uis explicãda fuit: cũ ex lacte: đ quo nũc dictũ ẽ fiat. In multis ẽt eduliis cõficiẽdis hoc crebro coq v/ tãt̃. Coagulatũ lac nõ multo coagulo: ne caseus (ut fe re semp cõtingit): acorẽ cõcipiat manu factoris: & q/ dẽ nõ macilenta & calida: sed sub pingui & tempata in pilã redactũ ex aheno in formas uel calathos uel fiscel los reponat̃: exprimatq; tãdiu donec seꝝ penitus exie/ rit. Salitus caseus in locum fumo aliq̃tulum obnoxi um reponat̃: vbi salem cõceperit: & ætatis aliqd ade ptus erit: esui nõ incongrue dabit̃. Caseo dignitas a lo cis & pecoribus accessit: ut de lacte dictũ est. Duo sũt hodie casei genera in italia: quæ de principatu conten dunt: vt marceolinus: ita enim hetrusci uocant: ꝙ mẽ se martii factus sit in hetruria. Et parmensis in cis/ alpinis: quem eundem maialem a mense maio lic& ap pellare. Qualitas casei ex ætate deprẽhedit̃. Recens al gidus ẽ: & humectus: salitus & durus calidus & sic/ cus. Recens caseus bene ac multũ nutrit: calorem stoma chi r̃primit: sãguinem excreãtes adiuuat: phlematicis oĩo noc&. Vetus difficile cõcoq̃t: paꝝ nutrit: stomaco ac vẽtri aduersãt̃: bilẽ facit: podagrã: dolorẽ lateꝝ: har/ nulas: & calculos generat. sũptũ post cibũ q̃tũ uis paꝝ

cũ os stomachi sigillet: & fastidiũ pinguiũ eduliorum tol-
lere: & coctioni ac capiti pdesse aiũt. DE REcocta.

Vblato ex ahēo caseo: serum tãdiu lẽto igne cõcalefaci
mus: donec ad sũmũ id pinguedinis natauerit: qd
reliquũ casei fuit: recoctã id rustici vocãt: q ex lacte se
cundo cõcalefacto colligat̃. Cãdida est nec gustui insu
auis. Insalubrior recẽti ac mediæ ætatis caseo hẽt̃. Me
lior tamẽ habet̃ uetere: & nimiũ salito. coctã siue eãdẽ
recoctam libet appellare: multis pulmẽtariis herbaceis
præcipue coq admiscẽt. DE BVTYRO.

b Vtyrum ex lacte hoc mõ fit. Emulctũ lac ex multralib.
in uas æneũ: qd ab imo coarctatũ sursũ vorsũ in la
titudinẽ cãpanæ surgit diligenter percolat̃. Ex quiete:
& humiditate nocturna in superficie piguitudo lactis
natat: hãc rustici pãnum vocãt: qua leniter cõcleare sa
tis magno in uas ob lõgum inuergunt: rutabuloq; tã
diu miscẽt: donec ĩ massã redegerint: q̃ ablata & in se-
riis reposita ad tempus: adipis aut olei uice in qbusdã
obsoniis utũt̃: fere õs q septẽtrionalẽ & occidentalem
plagã ĩcolũt: q oleo indigeat: quo calidæ & tẽperatæ
regiões abũdare cõsueuerũt. Butyrum calidũ ẽ & humidũ
corpora admodũ nutrit & obesat. Eius tamẽ freqnti
usu & stomachus ledit̃: & fomenta phlematicae ægritu
dini præparat̃. Datũ ĩ cibum cũ mundis amigdalis &
sacharo pituitã digerit: & tussim frigidã ac siccã tol-
lit. Illitũ vulnerib. ex venenosis aĩalib. potũq; antido-
ti & tyriacæ uices prestat. DE OVO.

o Vũ qd ὠὸν graeci dicũt multiplex ẽ: & ex volatilib.
fer̃ oib. nascit̃. q̃ oua piãt esui accõmodata sũt: anse
res anates pauões struchii gallie: sed galliarum meliora ac
salubriora sũt: maxĩe si ex gallo cõcepint. q̃ vero aut ex
vẽto zephyro: ut qdã volũt aut ex ppria libidĩe cõcepta

ea minus sapiũt:ac fœturae oĩo inutilia sunt. Ouoꝝ uis tẽpata ẽ: & ob hãc rẽ bene ac multũ nutrir̃ medici asserũt. Ouum bifariam diuidit̃ i alborẽ & uitellum: albor ad frigiditatẽ: vitellum ad caliditatẽ tẽdit. Alborẽ ĩ purgãdis uulneribus: ĩ cõstrigẽdis quæ laxa sunt: ut ĩ cõditturis quoꝝdã edulioꝝ: ac bellarioꝝ utimur. At vitellia maxime uero r̃cẽtia: & quæ ex gallina pdice phasiano sumunt̃ nõ nimium incocta (sorbilia.n.debẽt eẽ oua) cor fouẽt ac mẽbra nutriunt. In sãguinẽ.n.purum: & q coardeat cõuertunt̃. Quare q inanitate laborãt hoc cibo r̃purgato prius stomacho: q̈ facillime ĩ alios humores cõuertit̃: cr̃bro ĩ prima mẽsa utantur. Medetur & hic cibus tussi: exaspatis arteriis: vocis raucedini: & sãguinẽ excreãtibus. Oua ex aceto decocta: quom magis tẽpata sint: stypticaq; fiãt: uẽtrẽ cõstringunt: ardores urinæ: renum ulcera: ac vesicæ mirifice tollunt. Atq multo magis si nup nata: ac cruda excusso albamẽto deglutieris. Sapidiora eo magis sunt oua: quo ex gallinis pĩguibus: & nõ macilẽtis: ex depastis triticum: hordeum: millium: pinicum: q̃ herbas sunt nata. Hieme paleis: æstate furfurib. oua præ cõmode seruãt. Que in aceto macerata sũt: ut ait Plinius facile illæsa p ãnulos trãsmittunt̃. Dura Celsus affirmat valẽtissimæ materiæ eẽ: & ob hãc rẽ tarde cõcoq. Quibus in eduliis coq ouis utãt̃ suo loco postea dicetur.

DE SVCCIDIA.

s Villa caro adeo humida est: ut seruari non nisi multo sale possit. Animal hoc edacissimum ẽ: & hãc ob rẽ sãguine multũ ac calor̃ abundat uliginosa loca: vbi vo utetur libenter incolit ad reprimendum calorem: quo maxime luporum dentes exagitantur:: dum suillam carnem semiuiuam lacerant.

Ad flumina igitur tale animal defert: quo feruor ille extinguat. A nullo brutoꝝ pinguedine superat. Affirmat Varro se in arcadia uidisse sué: quæ præpinguitudine: nõ modo surger nõ posset: sed ne amouere qdẽ soricẽ: qui exesa eius carnẽ nidũ fecisset: ac mures peperisset. Sus ubi annicula est: quatuor mẽsibus uentrem fert: binis nutricat. Porcelli adhuc lactentes nefrendes dicũt: ab eo qđ nondũ fabã frẽdere possũt: idest frangere. Ad annũ ubi uenerit porcus salituræ nõ incongruit: pridie q̃ occidat: potione prohibere oportet: quo sit eius caro siccior: deinde diligẽter salir ne frācescat: & uietũ sapiat: ne ue tinia & uermibus lædat. Dũ salsuram facis in fũdo dolii aut seriæ salem sternito: frustra deinde ponito: cutis deorsũ spectet. Tandiu caro ĩ doliis remaneat: quoad salem cõcepit. In carnario deinde: quo fumus penetret suspendat: hinc sumes laridũ ꝓ tempore: hinc pernam: hinc petasonem: hinc sumen: hinc glandiũ: quare nõ immerito rustici salsaturam succidam uocitarũt: quod inde succidi ad esũ multa possũt: ut ex horeo fit: quẽ eũdem secũdam succidiam rustici appellauere. Colliguntur item multa ad pulmentaria ex porco nuper cæso: ut adeps. Caro suilla tam recens q̃ salita: & si gustũ titillat: perniciosa tamen omnino est: ac mali succi: (ut ait Celsus.

DE LIQuAMINE.

Iquamẽ ex adipe porci: atq; anseꝝ hoc modo fit concisum minutim ad carbones ignitos in cacabo pones: ne si ad flãmam suspenderis fumum concipiat. Tãtumq; salis indes: q̃tum satis esse putabis. Liquefactum anteq̃ refrixit in ollã repositoriam collabis: reponesq; ad usũ: ut ubi uoles eo uti liceat. Fit item liquamen ex anserina & gallinacea adipe.

DE OMENTO.

Mentũ adipem illũ esse annuit Celsus qui intestinis adheret. Testiculi inquit simile quiddam medullis habent: carent sanguine & omni sensu. Tunicæ eorum sensum præseferunt. Eo deuoluuntur plerunq; aut omentũ aut intestinũ. Hoc genus morbi Εντεροκελην græci uocãt apud nos indecoꝝ: sed commune his hirnie nomen est. Affert dolorem & scroto: & inguinibus & abdomini. Fuere item qui dicerent omẽtũ esse pingue duꝝ. Macrobius uero omentũ carthilagini persimile esse dicit: quod quidem impositum ossi cruciatum: dũ sectionem importat sentit. Quod cerebrum inquit tactu suo hominem torquet: vel frequenter interimit nõ suo sensu sed uestitus sui: idest omenti hũc portat dolorem. Ex hoc fit genus pulmenti quod omẽtũ uocatur.

DE ABDOMINE.

Bdomen quod græci περὶ τὸ νεὸν uocant vẽtris pars illa est: quæ ab umbilico ad inguina inter carthilaginem & pellem ducitur. Pingue id quidem est: Satyro teste Mõtani quoq; uẽter adest abdomine tardus. Celsi verba hæc sũt. Interdum enim uel ictu aliquo vel retẽto diutius spiritu: uel sub graui fasce interior abdominis membrana superiore cute integra perrũpitur. Erit igitur abdomen: ex quo sumen fit: quod idem uulua appellatur: nec obstat id etiam turgẽtibus porcæ papi lis fieri quũ circa abdomen mammæ sũt. De lucanicis & reliqs pulpamentis: quæ ex suilla carne fiunt suo loco dicetur.

DE ACETO.

Cetũ ex uino fit: si uas fuerit uacuum & non clausum. Aer enim ex uacuo elicit potentiam eius. Nã quũ vinũ semina caloris in se habeat: ac uapidum fiat transit in vitium: quod acetũ dicitur adeo frigidum

vt ante omnes humores flammam extinguat. Et quod mirum videri potest saxa: quæ ignis non incoxit infusum statim rumpit. Quod Hannibal ad taurinos saltus in difficili alpiũ transitu fecisse legitur. Variæ sunt auctorum sententiæ de aceti qualitate. Ex calidis enim & acutis partibus quidam acetum constare dicunt: quod ex intensa ipsius siccitate deprehenditur. Quidam uero plus frigiditatis in se q̃ caloris habere hac ratione confirmãt: q bilem q sanguinem reprimit: q q; etiam pituitam uehementi acore incidit Aceti variam uim ex hoc deprehendimus: q rebus frigidis mediocriter additum frigidiores eas reddit: si calidis calidiores: penetrando enim quod eius maxime proprium est qualitates in rebus (ut dixi) auget Acetum & si melancholicis: lippientibus: ac dolore articulorũ laborantibus: paralyticis: spasmaticis propter uiam: quam malis humoribus ad neruos & iuncturas facit: obest plurimum: moderate tamen sumptum stomacho prodest: eius ardores compescendo: ac desiderium edendi instaurando: hinc fit ut in cibis primæ mensæ eo plurimum utantur. Potum ac superinfusũ morsui uenenatorum aĩalium mirifice adiuuat. Pestilenti anno hoc uti in obsoniis ac odoratorum vice id pulsibus ac narib. admouere domiciliaq; humectare iubemur. Tollitur aceti frigiditas: & vis nimia: si cum passulis decoctum fuerit. Liberatum acerrimo podacræ dolore. M. Agrippam supremis suis annis ferunt demersis ĩ acetum calidum pedibus. Ex aceto & melle oxymel fit: vt alia multa.

Agrippa podagra liberatur aceto.

DE ACORE.

Vod agrestam uulgo dicũt: & omphacium Plinii: & acorem Macrobii auctoritate dixerim. Omphax enim: (ut dixi) vuam adhuc acerbam significat. Qua

re igitur magis ꝓpellem oleum ex bacca immatura omphacium:q̃ acrestã:quæ ab omphace fit non satis video. Acorem vero ita Macrobius exprimit.: Acetum acerbius acore est:cuius vim acresta vehementiorem esse constat:quæ temperatius stomachi compescat ar/dores:nec ita corpus emaciat : & dissoluat:vt acetum sol&. Acor residenti stomacho:& æstuanti ac sitibun/do hepati mire ꝓdest. Hoc & cõtra venena:& in con/diendis obsoniis cõmode & salubriter utimur.

Si crudũ sumpseris. Coctus enim minus ꝓdest.

LIBER TERTIVS.

VCES EAS Esse:quæ foris duro teguntur cor tice:intus habet quod esui est:satis quum de po mis loqueremur diximus. De generibus tantũ nũc dicendum videtur:ac primum de iuglande:quæ vel a iuuãdo & glande dicta est:uel q̈ sit iouis glans: eandem græci basilicam uocant. Habet enim hoc ge/nus arboris nuces:quæ sũt suauiores sapore:q̃ glans est. Vnde per exochen nuces tãtum epitheto adiecto pronunciamus. Affirmat Plinius græcos nuces iuglan/des a grauedine capitis vocitasse. Ait enim arborum ip saꝝ foliarumq; uirus in cerebrum penetrare:sed ad ci/bũ nuclei faciũt. Sũt autem recentes:tussientibus ini micæ. Aecem præsũptæ cum ruta & sale:cõtra venena & pestilentem aerem Mithridatis auctoritate mirifice iuuãt. Valent itẽ nuclei a ieiuno præsumpti contra ra/biosi canis morsum. Putamen nucis combustum tritũ q; ac ex oleo aut vino capiti infantis illitum:alopeciã tollit:& capillũ nutrit. Muscæ (vt ait Columella) ab au ribus canum arcentur:si aures amaris nucum cortici/bus illitæ fuerint. Ex nucleis multa edulia fiunt:præ/cipue uero aliatum:quo vna cum annosis ac pingu b. ca nibus ad tollendum fastidiũ:ad excitandum desi/

derium uescimur. Ad hoc tundendum desudat. F. noster rusticellus adeo est aleati cupidus.

DE AMYGDALIS.

Migdalum ꝓ fructu uariare genus repperi: nam & fœmininũ & neutrum legit̃. Neutꝶ ego analogia motus ꝓnũciauerim. Amygdalus: quæ græca nux & lõgaa nr̃is appellatur ci ca calendas februarias seri debet: quia prima gemascit. Eius fructus: qđ amygdalũ uocat̃ quia primus est auide nimium a plerisq; cũ folliculo deuoratur: hic crebri dolores capitis ac grauedines oriuntur. Sicca uero cõtra æbrietatem ualent: si ante vinum quinq; sumant̃. Ex his inflammationes oriri illo argumento deprehẽditur: quod uulpes deuoratis amygdalis moriuntur: nisi aquam ĩ ꝓximo habuerint. Oleũ in quo decocta sũt infusum capiti caducus & lethargicos excitat. Vlceribus inueteratis ac caninis morsibus trita cum melle subueniũt. Renum dolores ex aqua pota extingunt admixto modico passo: quod solet potionis amaritudinem lenire. Amara enim medicinæ magis q̃ esui sũt accõmodata. Dulci oribus & confectis: & seorsum ĩ secunda & tertia mẽsa uescimur.

DE AVELLANA.

Vcem auellanam: seu prenestinam: quam graeci põticam uocãt: ex corylo nasci manifestum est. Hæc ĩ cibo sumpta ob eius caliditatem commixtam siccitati capiti dolorem iniciunt: inflammatione stomachum exagitant: corpus tamen maxime nutriunt. Tostæ distillationibus mitigandis ntilissimæ sũt. Tritæ ac ex aqua mulsa potæ etiam uetustissimæ tussis molestiam sedant: ex axungia uel adipe contritæ: & alopecijs illitæ capilloꝶ damna restituunt.

DE NVCIBVS PINEIS.

X nucibus pineis: quæ resinam habent distractis pinei nuclei eliciuntur: q in cibū sūpti humores optimos gignūt: sitim sedant: stomachi discrassiam tollūt vrinā purgant. Nuclei cū uuis passis frequētius sumpti venerem etiam iacentē excitare credūt: eādē uim habent & cū sacchbaro conditi. His crebro nobiliores: ac diuites tempore ieiunii in prima & ultima mensa uescuntur. Liquatur sacchaꝝ cui pinei inuoluti cum trulla in pastilli formā rediguntur. His addūtur bracteæ aureæ ad magnificentiam credo & uoluptatē.

DE CASTANEIS.

Astaneam: quæ & heracleotica uocatur inter nuces Virgilius numerat uno carmine. Castaneasq; nuces mea quas amaryllis amabat. Generat & hæc ex omnibus quæ esui dantur robur in membris & vim: sed difficillime coquuntur: maxime vero a phlematicis: nisi cū sacchbaro: & melle fuerint in cibū sumptæ. Elixæ uero & adhuc calidæ mane ante cibum cum melle datæ tussientibus prosūt. Torentur item ad flammam in patella perforata: nec eius suauitatis sūt: nec nutrimēti: cuius habētur sub carbonibus lento igne decoctæ. Has suauius edemus cum caseo in tertia mensa. Interior castaneæ membrana: quæ corticē fructūq; disterminât ad tertias in aqua decocta: ac potui oblata: mire aluum fluentem refrenat.

DE SILIQVIS.

Iliquæ qa duꝝ habent corticē: nō īmerito nucibus annumerantur. Hoc nomen eas adeptas puto: qa siliqs fabæ & lupini: & si maior sit persimilis apparet: carobas vulgo appellamus: Quæ si recentes fuerint: stomachū lædunt: aluum soluūt. Aedem siccatæ in cōtrariū agunt. Cibus eaꝝ urinam ciet: & ad stomachi

dolorem nō leue præsidium est:si ternæ in sextario a/
quæ ad dimidias coquantur:isq; succus per dies quin
que cōtinuo hauriat. Galienus tamē d siliqs pessime
sentit:q uix coquant:& uētrem stringāt:& humores
noxios augeant. Affirmat Valerius Flaccus viterbien/
sis medicus nostra ætate ægregius siliquas in tertia
mensa sūptas uetare:quo minus vapores antecepti cibi
caput petāt.

DE PISTACHIIS.

Istachia auellanis similia sūt:his medici in pharma
ciis utuntur. Eosdē fere usus habent: quos nuclei
pinei:preterq ad serpentum ictus. Austeræ enim & sty
pticæ uirtutis sūt. Ideoq; ēt stomacho accomodata cre
duntur:maxime tamē cōstat ea & thoracis:itemq; pul
monis ac iecoris vitia purgare.

DE PIPERE.

Romata:qbus i pulmētariis vtimur multifariam
habētur:& omnia quidē prius ab externis in nostrā
puinciam importata. Ex arboribus hæc fere colligun
tur:vt piper quod i fronte caucasi loco solibus oppo/
sito ex arbore iuniperis nr̄is assimili nascitur. Distāt
aūt piperis semina a iunipero paruulis siliqs:quales i
ipsis faseolis uidemus. Hæ priusq desiccant decerptæ
ad solēq; tostæ:faciunt quod piper longum uocatur.
Paulatim uero dehiscentes ob maturitatem ostēdunt
candidum piper:quod deīde tostum solibus calore ma
gisq; mutat. est & qddā genus piperis:quod ppter
cæli intēperiē carbūculat. Id ex omnibus asprimū ē le/
uissimūq; & pallidū. Gratius qdē nigr̄ habetur. Leui/
us utroq; cādidū. Nascit piperis arbor in arabia solū:
& troglodytica:uer̄ hodie quoq; i italia myrto nec ab
similis amaritudine:fructū facit minus decoctū. Est
aūt piper calidū & siccū:& ob hāc rē stomachū & he/
par cōcalefacit. Bilosis noc&:uentū ex aluo resoluit:

& pellit: vrinam ciet. eius uero usus hyeme magis q̄ æstate laudatur. DE CARIOPHILO.

Ariophilon fortassis ἀχαρίεν καὶ φίλον dicitur: in India nascitur: granis piperis assimile uidetur: nisi quod grandius aliquantulum & fragilius est. Arbor eius folia habens parua densaq;: in ramos trium cubitorū consurgit: cortice pallido: radice lata lignosaq;. In uirtute etiam ferme idem cum pipere est: hepati tamen minus noc&: q̄ piper: ac uim contra uenena hab&.

DE CINNAMOMO.

E cinnamomo: quæ Herodotus narrat fabulosa sūt omnia ac falsa. Nascitur aūt in æthiopia: cuius frutex situ breuis est: ramo humili ac represso: quū nūq̄ ultra duas vlnas ascendat. Quatuor digitoꝝ crassitudinem habet. Nascitur aūt ī vepribus dumisq;: & ob eā rem non sine molestia colligitur. Cinnamomum uirgulti cortex est: cuius præcipue bonitas in summo ad longitudinem palmi tenuissimis partibus habetur. Secundas partes tenet: sed breuiore mēsura: quæ huic ꝓpinqua. Vilissimum: quod radicibus proximum. Radicem eius magni ponderis dicatam in templo capitolini Iouis: & pacis a Vespasiano imperatore uidisse se asserit Plinius. Cinnamomi natura calida est & sicca: concoctionem facit: stomachū atq; hepar ui & odore iuuat. Cinnamū idem esse cinnamomo crediderim. In illo enim meo iudicio facta est ob metꝝ syncope.

DE GINGEBERI.

Ingeberis virtus calida est: & sicca: lic& aliqua ex parte ad corruptionem tendat: quum putrescat: vt lignū tinea corrosū: stomacho frigido succurrit: eius nimiā vliginē ex esu fluctuū uiridiū contractā desicādo. Cōtra venenatoꝝ morsus ꝓ antidoto habetur.

mux moscata oculorum aciem acuit

DE NVCE MOSCATA.

Vx: quã pigmẽtarii moscatam appellãt calida ẽ & sicca. Corpus humanũ ui sua & odore adiuuat: oculorum aciem hebetatã acuit: vomitũ sedat: appetentiam inducit: stomachũ atq; hepar fouẽdo. Hæc omnia quæ aromaticã vim habent: integra: & tonsa seorsum aut mixim esui hominum uehemẽter sũt accõmodata

DE CROCO.

Optimũ crocũ

Romaticis non iniuria crocum (qđ genus uariat) addiderim: quũ eo℞ uirtutes colore: quo sæpius or/natur: & sapore in quo nõ pa℞ viriũ inest augeat. Crocũ syluestre: & satiuũ habemus. Radices hab& bulbo assimiles. eiusdem tamẽ ubertatis & gratiæ non ubiq; est. Prima nobilitas cilicio ascribitur: & ibi ĩ tauro mõte: & in tmolo: secũda lycio: tertia italico. Adulteratur tamen ubiq;. Optimũ crocũ ubi manu tangitur ac si fragile ess& crepitat. Altera ꝓbatio: si manu prolatũ ad ora fuerit: leniter faciem atq; oculos mordet. Optimũ vbiq; qđ pinguissimũ: qđq; statim redolet. flor& vergiliarum occasu: paucis diebus flore & folio uiret. Bruma colligitur: siccatur umbra. Croci moderatus vsus: cuius vis calida & sicca est pulmoni: pectori: hepati: cordi prodest. Potum cum vino: qa uehemẽtis odoris est æbrietatem facit. Crocum adolescẽtẽ in florem sui nominis mutatum poeta℞ narrãt fabulæ. Sũt tamen q crocũ dictũ putẽt a coryco ciliciæ oppido.

DE ACRIMONIIS AC PRIMVM DE ALIO.

Liũ quo plures hab& nucleos: eo asperius est. Halitũ vt cæpa: porrus: ascalonium: ac bulbi oẽs insuauiorẽ facit. Aiũt tamẽ radicẽ betæ sub prunis tostam: ac sup aliũ deuoratã: tetrũ eius odorẽ extinguer̃. Extat & aliũ syluestre qđ græci scorodon uocãt. Domestico

certe magna uis inest & vtilitas: qppe pnitiosis hoīum malis vehemēter resistit: serpētes: & scorpiones: item q; alias latentes bestiolas odore solo fugat. Morsui canino cū melle succurrit. Eius succus cū oleo mixtus: & venenatos ictus: & ulcera in corporibus sanat. Fuerē etiā q alium elixū freneticis darēt. Coctum ī faba tussim & suspiratioņē pectoris mitigat. Vtilius tamē coctū & viride: q̄ crudū & siccū existimatur: quū multa fiūt edulia præcipue uero moretū & aliatū: qbus urbani raro: rustici q̄ sæpissime utūť. Seritur liratim spatio palmari.

DE CAEPIS.

Aeparų genera græci plura fecere: ut sardam: samothraciam: ascaloniā ab ascalonio iudeæ oppido nominatam. Vnde & quidam ascaloniū mutato genere scripsere. Omnibus odor lachrymosus inest. Minus tamen tusculana uehemēs: imo prope dulcis. Cæpa russa acrior q̄ cādida: sicca q̄ viridis: & cruda q̄ cocta: sicca q̄ condita. Frigida humida ac sabulosa amāt loca. Seruantur bene ad fumū suspensæ: optime paleis: mense martii & aprili cæpam: februario ascaloniam serunt rustici. De cæpis idem medici ferme sentiunt. His uidelicet inflammationes incēdi: caput prægrauari: cerebrum ac memoriam lædi: somnū prægrauem induci: humores phlematicos nūc generari: nūc rescidi. Quidā tamen eas tēperate sumptas salubres putarunt: q alvum molliant: q sōnū inducāt: q appetētiā faciant. Ventrem præterea excitāt: & eius fomenta salaci humiditate augēt. Cōtusa cæpa ac emoroidibus superinposita eas aperit: cōtra venena & corruptellam aquarų alio assimilis oīo. Cæpullā a cæpa dimīutiuū fecit Apitius. hoc genus bulbi aliā a cæteris sortiri naturā videť. S. lū. n. crīscēte luna decrescit: rursū decrescēte crescit.

Fuge cepas

Ascalonia eiusdē prope uis ē cuius cæpa:q̄q̄ minor sit & minus orbicularis. Surgit cæpa uno capite unoq; caule: obsoniis apitianis admodū celebris.

DE BVLBIS.

Vlbi megarici a M. Catone præcipue laudant̄. Verum nobilissima inter hos habetur squilla: & si magis ad medicinam faciet. Bulboꝝ genera græcis nominibus explicata: odore suauitate: sapore: colore: magnitudine differūt. Omnia tamen feruidæ sūt naturæ: & ob hāc rē mouere libidinem dicūt̄. Bulbos innuit Celsus omnia olera capitata: uel quoꝝ radices esui dantur appellari. Nā quū de qualitatibus ciboꝝ loqueret̄: & ualentissimū cibum dixiss&: ī quo plurimū alimenti iness&. In media īquit materia numerari eas ex holeribus deber̄: quoꝝ radices uel bulbos assumimus: ac paulo infra. Ex leguminibus inquit ualentior faba: uel lenticula: q̄ pisum. Ex holeribus ualētior rapa napiq; : & omnes bulbi: in quibus cæpam quoq; & aliū numero: q̄ pastinacha: uel quæ specialiter radicula appellatur. Tanti fecit Pythagoras bulbos megarenses: ut de eorū natura uolumen composuerit. Scribit Varro bulbos uentrem excitare: & ob hanc rem in nuptiis edendos. Idem sentit & Apitius: sed his addit nucleos pineos: erucæ succum: & piperis uim. Bulbos Martialis salaces uocat: q; etiam demortuam uenerem excitent.

DE PORRO.

Orri duo genera sectiuum: & capitatum. Sectiuo Nero Cæsar auctoritatē dedit edens singulis diebus cū oleo: cōseruādæ uocis gr̄a. Cātare enim nō priuate modo: uerum etiam publice: & ī scæna gaudebat. Debere etiam porro se plurimum: quū bene cātauit ꝓfessus ē. Post satiōnē desecatur: quo fiat capite crassius.

squilla

bulbi

porrus ad uocis conseruationem

Laudatissimū: qđ ĩ ægypto naſcitur. Mox hoſtiēſe &a
ricinū ĩ præcio fuere. Porro capitato ad multa corpo/
ris vitia Hippocrates uſus ē. Eius enim ſuccus ꝓflu/
uiū ſãguinis ſiſtit: cõtra ēt venenatos morſus cū me/
ro uel aqua mulſa potuſq; plurimū valere creditur.
Sanat & cū lacte mulieris ſumptus veterē tuſſim: ac
pulmonis ulcera. Cõmanducatū contra venena fũgoꝝ
valeř putať: fracturas itē alligat: duritiē relaxat. Vul/
nera recētia cum ſale appoſitus ſtatim claudit: æbrie/
tates diſcutit: uenerē ſtimulat: aluū mollit. Eius tamē
nimius uſus capitis dolores facit: mala ſomnia ꝓpõit:
dētes & gĩgiuas corrũpit: viſui noc&. Ederř porrū poſt
lactucas portulacas: atq; holera frigida: nõ eſt inſalu/
bre. Periere quidā epoto ſucco flauidioris porri: vt Me
las eques Romanus ĩ carcerē coniectus Ti. Cæſaris iuſ
ſu.

DE FOENICVLO.

N hortis holitoriis naſcuntur herbæ quædam ſati/
uæ: quarum tum ſemine: tum caule pro conditu/
ra obſonio um vtimur: hæ magna ex parte odoriferæ
ſunt. De his vero quemadmodum vel minutal vel edu
lium conficitur ſuo loco dicetur. Fœniculum ferulace/
um Plinius vocat: ꝙ e ferulis: vt multa alia naſcatur:
calidam uim hab& & ſiccam: non tamen ſimplicem.
Admixtam ei auſteritatem eſſe guſtus ipſe oſtendit.
Traditum eſt ſerpentes: quibus fœniculum gratiſſi/
mum eſt: ſenectutem huius holeris guſtatione depo/
nere: & oculorum caliginem: quam longa in ſubter/
raneis locis mora contraxere: confricando caput inter
ipſas ferulas deponere. Vtimur ergo hoc holere & cru
do & cocto nõ ſine cā. Bonos. n. humores generat: pe
ctori cõfert: & ĩterclusoſ vēaꝝ meatus apit. coctū cū ci/
ceř urinā ciet. Pulmõis & iocicris ĩiurias abigit. Valēt

& eius folia ex aceto trita ac pota aduersus scorpionũ ictus. Præterea contra serpentes oportune semen eius ex mero sumitur. Satum fœniculũ cũ ficu sicca suauiorem esui deprehẽdes: Sunt q eius ferulas superueniente hyeme usq; ad terram abradant: fimoq; bubulo aut humano stercore integant: quo sequẽti anno dulcius fœniculum faciat.

DE CVMINO.

Vminum colũbo gratissimum est: in superficie terræ uix herens nascitur: & in sublime tendit. Putrida amat & calida loca: medio serendum uere. Est & alterũ genus syluestre: quod rusticum uocant: alii thebaicũ. Huius tamen ferulæ in æthiopico & aphrico solo mirũ in modum crescũt. Nascitur & in regione nostri orbis. Calidũ & siccum habetur. Ventris tormina reprimit: vrinam prouocat. Eius nimius usus palorem inducit. Hoc hypocritæ quoq; magna copia ob aucupium & ambitionem ubiq; est ad fallendum utũtur.

DE ANESO.

Nesum & crudũ & coctũ a Pythagora inter pauca laudatur. Viride item atq; aridum omnibus quibus cum conditur gratissimum usum præstat. Laudatissimum est creticum: proximum ægyptium. eius usus appetentiam præstat: conditum cum sacchararo turgidas aluos exonerat. edetur tamen commodius ĩ tertia mensa. Vapores enim caput petentes reprimit. Oris halitum iucundiorem facit: fetoremq; tollit. Ciet vrinam: dolori capitis medetur: neruis prodest: uenerẽ excitat.

DE PAPAVERE.

Apauer qđ græci μάκονα uocãt & satiuũ: & sponte nascẽs ꝑpit. huius duo sũ gẽera albũ & nigrũ: e nigro sopor cõcipit. albi caulis tritus: & ex vino potus elefãti

is medetur: Satiui tria genera: candidũ cuius semen tostum ĩ secũda mẽsa cũ melle apud ueteres dabatur. E nigro inciso fructus exprimitur: quo medici in curandis ægrotis utuntur. Est & tertiũ genus: erraticũ uocãt: ꝙ cum ordeo nascatur. Erucæ hoc quidem simile. Succũ papaueris medici opion uocant: quo & curas pollũt. Si nimiæ fuerint: & sonum indigẽtibus faciũt. Hoc eodẽ opio sũpto P. Liciniũ pretoriũ uiꝝ: ĩ spania tedio vitæ interẽptũ legi.

DE CORIANDRO.

Oriandrum ægyptium vt præcipuũ habetur: inter syluestria nõ inuenitur. Tritũ ac potui datum: magnam hab& vim ad refrigerãdos ardores. Nõ ẽ edẽdũ simplex ꝓpter innatã malitiã: sed uel cũ melle: vel cũ vua passa: vel nr̃o more: quod suauius ẽ: ac salubrius aceto præparatũ: ac sacc haro involutũ. Hoc ĩ tertia mẽsa commodius utemur ad reprimendos vapores caput petentes styptica illa in qua plurimum valet. Rẽ mirã tradit Xenocrates si vera ẽ: mestrua contineri uno die: si vnũ granum tritũ biberit fœmina: Biduo si duo: & totidẽ diebus: quot grana fuerint. M. Varro coriandro subtrito cũ aceto carnem incorruptam æstate seruari putat.

DE MENTHA.

Entha suauissimi odoris herba est: hanc fuisse puellam a Plutone amatam ferunt poetæ: uersamq; in herbã sui nominis a proserpina cuius pellex erat: hinc præ terea mentulam dictam: quasi donum amoris: uel quasi meritam: uel ꝙ mensa grato odore percurrat. Excitat enim hæc uerba propter inflammationem: & humiditatem demortuam uenerem. Hanc ob rem crediderim ueteres exercituum duces uetuisse militem: quem castum uolebant: Vnde & castra sunt dicta:

hac herba vesci. Appetētiam inducit mētha: & obesos a marcescentia cōseruat: lætū cor reddit: stomachū iu/uat: lūbricos interficit. Contra morsum canis rabiosi ual& plurimum. Seritur mētha equinoctio verno: meli/us tamen surculo venit q̄ semine: humido minus gau det. Aestate vir& hieme flauescit: semel sata diutina æ tate durat. Est & mēthastrum syluestre genus: quod vt uitis ꝑpagat̄.

DE APIO.

Eritur & apiū eo tempore quo mentha. Dictum ē apium: q: apex hoc est caput in achaia uictoꝝ sa/cri certaminis eo coronaret̄: aut q: eius flores apes li/benter pascuntur. Aiunt Herculem apio: populo: olea/stro in coronis usum. Apii radices ī uenena mirifice agunt: & quia amaꝝ est medicinæ magis q̄ esui conue/nit. Sūt qui hanc herbam ambrosiam uocent.

DE SERPILLO

Erpillum a serpendo dicit̄ tam apud nos: q̄ apud græcos. In montibus enim eadē ratione: qua sisym/brū lōge ac late scat&. Satiuū minus serpit. Aduersus serpētes efficax est: capitis dolores decoctum in aceto: & illitū tempori mire tollit.

DE PVLEGIO.

Vlegii duo genera satiuū & syluestre. Satiuum ad recreandos animos labore defatigatos plurimum ualet. Maxime: si eius surculi in ampullis uitreis cum aceto detineāt: qua de causa corona uatū ex pullegio magis: q: capitis dolores leuet: q̄ ex rosa fit. Tuet̄ & capita olfatu: cōtra frigoꝝ æstusq; iniuriam. Neq; eos æstuar̄: q duos e pulegio surculos īpositos auribus ī so le habeāt legimus. Flos r̄centis īcēsus pulices odor̄ ne cat. Syluestri pulegii eadē uis: qđ qdē origano persimi le habetur.

.DE CARDIS.

Ardos præcipuos habet Carthago magna: Corduba q;. Veniunt cardi duobus modis autumno plãta. Semine aũt nonas martias: stercorari in locis frigidis amant. Cõduntur ad usum cardi ex aceto & melle diluto laseris addita radice & cumini ne qs dies sine cardo sit. Sũt & cardoꝝ syluestrium duo genera: vnũ fructicosius altero: qđ imo caule crassius est. Vtriq; folia pauca & spinosa: atq; asperis cacuminibus: florẽ purpureum & cito canescentem faciẽtia. Illud satiuũ e sui datᷣ. Hoc pp sub austerã mordacitatẽ stomachũ iacentẽ: si nõ auidius sumatᷣ erigit & componit. Eius radix ex aqua cocta cupiditatẽ bibẽdi potoribus subministrat. Matrici vtilissimus hic ẽ cibus: hic ẽ q̃ adeo a fœminis appetutur cardi.

DE SALVIA.

Aluia calida & sicca in multis cõdimentis utimur: nec miꝝ quũ herba salutaris sit. Nã & cõtra paralysim valet: & dẽtibus illita ꝓdest: & serpẽtũ venenosos morsus sedat.

DE OCYMO.

Vod græci ὤκυμον nos quoq; prima lõga ocymũ dicemus. Id ẽ meo indicio: qđ vulgo basilicon vocãt. Vere seritᷣ: æstate plantatᷣ: qa melius surculo crescit. Inferius primo deinde superius floret (vt ait Theophrastus: & diu ĩ flore durat. Chrysippus medicus ocymũ vitio dedit: q̃ obsit stomacho: q; oculos hebet &: q; ĩsaniam facit: q̃ iecori obsistat: & ıđo capram hoc genus herbæ nunquam contingere. Præterea si tritũ lapide contegatur scorpiones gigni. Commandu catum: & in sole positum vermes creare: pediculos nutrire. Aphris quoq; putant hoc esse persuasum siqs eo die: quo ocymum sumpserit a scorpione feriatur nõ posse saluari. Veꝝ hæc oĩa usu falsa depreben

duntur Cum & ocymū capræ edāt nec mēs olfāt um hominum immutetur:& scorpionū terrestrium:mari/noꝝq; ictibus addito vini acetiq; exiguo medetur. V/su quoq; compertum est:deficientibus ex aceto odoratum salubre esse. Affirmat Galienus scorpionem odore ocymi mire delectari:& ob hāc rem ad eius caulem libē ter accedere. Mediocriter tamen sumendū est propter eius uim nimiam:quæ ex caliditate ꝓuenit.

DE RVTA.

Yemem odit ruta:apricis ac siccis gaudet locis:ci/nericia terra uult nutriri. Amicitia ei est cum ficu: adeo ut nusq̄ lætior ꝓueniat:q̄ sub hac arbore. Serit̃ surculo melius i pforatam fabam ocymo difficilius a rescit. Durata rūcat̃ nō sine difficultate. Vlcera enim pluritiua:vt urtica manibus indit. Condunt̃ eius fo/lia seruāturq; ad usum fasciculis quibusdā. Ruta ual/de hominibus salutarem testatur totantidota medicorū:huius herbæ nomen extollentium:e qbus illud dio/spoli præclaꝝ:q̄ stomachū excitat:cōcoctionem iuuat aluum mollit:biles extenuat:vitia pectoris lateris iecoris ac renum mitigat. De mithridatico illo præclaro: qđ cū ruta fit satis superius dictū est. Rutæ duo genera satiuæ & agrestis:hac sumpta in cibum mustella cō tra serpēte:quo cum dimicatura est se armat.

DE ERVCA.

Ruca calida est & sicca:& ob eam rē dicta est:qua/si vruca:igneæ enim uis est:& crebro in cibum sū/pta venerem mirum i modum excitat. Nascitur eruca facillime æstate & hyeme:præcipue autem frigoris cō temptrix est. Lactucæ crudæ esui datæ ad temperamē/tum frigiditatis additur. Sunt q scribant erucam cali/dam quidem esse:non tamen nimium ignitæ uirtutis.

Radix eius in aqua decocta extrahit ossa : quæ fracta sunt. Semen e uino potum in scorpionum venena ua/ let plurimum. In condiendis obsoniis tanta est huius herbæ suauitas: ut ea græci ευζωμον appellauerint.

DE NASTVRCIO.

Asturcium nomen accepit a narium tormento: in/ de quoq; uigoris significatio deprehēditur. In ara/ bia miræ amplitudinis gigni ducitur. Hoc ut peculia ri cibo persæ illi utebātur: ut ait Xenophon q sub Cy ro militarunt. Nasturcii uis ignea est: usum tamē ue nereum videtur inhibere. Nimius eius usus ut erucæ noc&: moderatus prodest: Nā & animum exacuit & al uum purgat: ac bilem detrahit. Valet itē ad plurimos medicinaꝝ usus.

DE THYMBRA.

Hymbra Plinio teste apud nos satureia dicitur: her ba est aromatica: & grauiter spirās: qđ & Virgilius carmine explicat. Et grauiter spirās copia thymbræ. Seritur hæc herba origano æmula mense ianuario. Sa tureia urinam mou&: & ex uino pota lethargicos in morte dormientes excitat. Cōtra animalia quoq;: quæ aculeis sæuiunt non inutiliter adhibetur. Venerem fa cit hæc herba: vnde bene a saturitate: in qua libido in/ est nomen accepit.

DE NEPITA.

Epitan græci calmiten nostro uulgo dici affirmāt magnæ uirtutis est: ac vehemens in calore: vnde ēt nobilissimis antidotis meruit ascribi. Stomacho enim ac præcordiis utilis habetur: pituitas capitis thoracis q; soluit ac purgat. Iecori medetur: duritiem lienis re/ soluit: calculum pellit: urinam ciet. Tam simplex q̃ cū (urinā ciet) aliis herbis: ad hæc quæ diximus facientibus tunsa cri brata pinsita multum prodest.

DE ANITHO.

Eritur anithum nõ minus coquoꝝ q̃ medicoꝝ gr̃a.
Huic calida uis iesse traditur:nec omnino austera. In se enim hab& aliquam molliendi potestatem:& si græcis auctoribus cr̃dimus:ita nutrit ut athletaꝝ cibum sine anitho ludorũ magistri esse nullo modo paterentur. Aegrotantibus prodest cum oleo tepefactũ ac cerebro infusum. Creditur etiam dare illis aliquas ex febre indutias. Dolores capitis mitigat:neruoꝝ tẽsura relaxat: non dormientes ad spem qetis inuitat. Coctũ ĩ aqua cyathis tribus ac potui datum stomachi querellas miro modo releuat. Ructus præterea mou&: qa concoctionem adiuuat. Tornima sedat: aluũ sistit: semen eius feruefactum & admotũ naribus singultu sedat.

DE THYMO

Hymus herba dulcissima est:apibus(vt ait Maro)amicissima:ut Nerme galathea thymo mihi dulcior hyblæ. Sumptum hoc nomẽ a redolentia uidet᷑. Florẽ epythimũ hæc herba generat:q collectus ĩ umbra siccatur. Sũt ãt eius duo genera candidũ radice lignosa:ĩ collibus nascens:quod etiam præfertur. Alteꝝ nigrius florisq; nigri:utrũq; cibo & medicamento conuenit. Est calidæ simul austeræq; uirtutis. Thymus sumptus ĩ cibũ caliginẽ discutit:lumbricos interimit:urinam ĩpellit:mẽstrua fœminis prouocat:partus emortuos extrahit. Tritus cũ melle & in cibo datus pituitas soluit. Mixtus polente & ĩ uino maceratus coxendicią; feruens superpositus schiaticis salutaris est.

DE ORIGANO.

Vnt qui græce origanum dictum putent:q̃ uinũ coloret:ueꝝ si sic esset:origœnum ꝓnuntiari deberet. Facta est in nomine huius herbæ magna mutatio quum ex eradium & œniten græci uocauerint. Ess/

28

cax est origanum in medicina magis q̄ in cibo. Nec minus satiuū q̄ syluestre. Tritum ex vino albo ac potui sūptū: scorpionum & arachneoꝝ uenenis resistit: cruditates discutit: morsus stomachi ex aqua calida datum lenit. DE CERIPHOLIO.

Eripholio ignea vis & acerrima inest: tritū & haustum cū uino lateres mitigat: ex aqua mulsa pituitam resoluit. Ex aceto lumbricos & tineas perimit: vrinam ciet: mēstrua pellit. Tritum cū cera & axūgia parotidas soluit. Est enim parotida morbus similis glādulis: quæ circa aurem nasci solēt: vnde & parotida dicitur: q̄ iuxta aurem: quam græci ὦτα uocāt nascat̃.

parotida

DE AMARACO.

Vod ægyptus & syria sansucum appellauer̃: diocles & sicula gens amaracum uocauit. Narratur in fabulis hunc fuisse pueꝝ regium: qui dum præciosa ferr& unguenta: casuq; prolapsus: fracto uase: uehemēti illo ac suauissimo odore afflaretur: in odoriferam herbam cōuersus est. Hanc Dioscorides dicit a Romanis persā appellari. Seritur utroq; modo semine & surculo: sed hæc uiuatior & odore melior. Calidus est amaracus & siccus: narium meatus aperit: humores glutinosos a capite deiicit. Tritus ex aceto ac ictu scorpionis super positus ægroto medetur. DE ENNVLA.

Nnulæ calida uis & sicca est. Radice eius ī quibusdam pulmentis utimur: hieme præsertim: qua salubrior habetur: cor enim mirifice iuuat: pulmoné a malis humoribus defendit. Schiaticis & articuloꝝ dolore ablorantibus: ac ægritudinibus a frigiditate natis prodest. Eius succus potus fugare lumbricos putatur: & uenenatoꝝ morsus abigere. A ieiuno sumpta dētes cō firmat.

DE SISYMBRIO.

Vnt qui sisymbrium tymbreum appellent. Surgit hæc herba pedali altitudine. Quod in irriguis lo/cis nascitur simile nasturcio est. Satiuum & sylue/stre reperitur. Vtrūq; aduersus aculeata animalia: ut crabrones: uespas: & similia efficax est: capitis dolores sedat: uomitus: singultus: ac tormina reprimit. Sto/machi dissolutiones cohib&: siue in cibo sumptū: si/ue in succum potū.

DE MARVBIO.

Arubium est: quod græci propter amaritudinem πράχιον vocāt: a quibus & inter primas herbas cō/numeratur: cuius semina foliaq; trita cōtra serpentes prosunt. Pectoris & lateris dolores: tussimue sedant. Castor marubii duo genera tradit: nigrum quod ma/gis probat: & cādidū. Ex utroq; minutatim conciso: & farina subacto: fiūt offellæ: quibus ex oleo in patella frictis in prima mensa ad salubritatē uescimur: lum/bricos fugare creduntur: & ob hāc rem pueris appo/ni solent.

DE ABROTANO

Brotanū iucundi odoris ac grauis herba est: dicunt hoc nomen ab Abrotonio fœmina i herbam conuer sa sumptum. Flos eius aurei coloris est. Sponte pro/uenit: & cacumine suo se ipsum propagat. Seritur āt semine melius q̄ radice aut surculo. E semine non sine negocio plantaria transferūtur. Læditur abrotanū ni/mio sole. Ve℞ ubi ex temperie conualuit uitium ritu fructicat.

DE HYSSOPO.

Paca & humida loca amat hyssopus. Sūt qui & hys sopum neutro genere pronunciāt. Hæret & saxis ra dice: ac caule. Gustatu feruens est. In oleo contritum phthiriasi: hoc est morbo pediculari resistit: & capi/tis pruriginem tollit. Optimum ē ciliciū e tauro mō/

29

te deinde pamphilum. Suptum cum fico: farina mel le: sale: & cumino pectus & stomachum iuuat: simplex omnino contrarium est.

DE PETROSELINO.

Vod græci petrosolinon: nos petrapium possumus appellare. Hoc & Columella bolus atrum uocat. Sunt & tamen qui dicant bolus atrum idem esse: quod hyposelinon. Ad macerias seri gaudet: umbra enim fouetur. Si non radicitus euellitur: æuo durat: & caules ad usum obsoniorum subministrat. Macedonicũ a gustu suauitate & odore aromatico mirifice laudatur. Nam improbatur etiam alexãdrinum: & smirneũ. Aduersatur hæc herba scorpionibus: poto semine torminibus intraneis medetur. Idem semen decoctum: & mulso potum difficultates urinæ tollit. Radix eius ĩ uino cocta calculos pellit: lumborum ac lateris dolores: cani rabiosi morsibus pota & illita medetur. Est & aliud genus: quod orthoselinon uocatur: hoc surgit recto fructice: semen hab& cumino simile: menstruis & vrinæ efficax. Addidere quidam oposelinon differens ab aliis generibus breuitate: caule satiuo: & radicis colore ruffo: eiusdem tamen uirtutis est: cuius & primũ illud genus. Nam & scorpionum ictibus: & morsui canis semen huius: quod & bolus atrum lic& appellare: ex uino datũ occurrit. In mulso decoctum ac potui datum difficultatibus vrinæ medetur. Tormina uentris: & cæteras intestinorũ querellas eodem modo sanat. Radix in uino cocta calculo: lateris: ac lumborum doloribus eadem potione succurrit. Succus algenti propinatus exoptatum calorem per membra diffundit.

DE ABSINTHIO.

Bsci͂thium siccæ ac calidæ uirtutis est: ob amaritudinem eius sumptum in cibum ualitudinis causa: & stomachũ ualentiorem facit: & hepatis fibras aperit. Febres quoq; longas utpote quartanas minuit. Est & absinthium romanum: quod magis esui accomodatum crediderim. Ex hoc enim conditũ facit Apitius.

LIBER QuARTVS.

CRIBERE Quædam prius necesse fuit: ne quũ de obsoniis loqueremur earundẽ uim & naturam explicare longum: & a re ipsa fortasse alienum uideretur. Dicendum erit deinceps de his herbis & holeribus: quibus uel cum supradictis: uel seorsum conditis in prima mensa si fructus absint uescimur. Neq; enim consilium esse&: post cerasa pruna ac cætera poma ad quæ appetentia ferimur. Lactucas intybum ac r̃liquam holerum herbarumue conditiuam esse. Facillime enim ob frigiditatem & humiditatem tot simul diuersarum rerum ingestarum omnis cõcoctio tolleretur: quo nihil potest esse hominis pernitiosius. Si ergo poma abfuerint non iniucundum erit: æstate tamen magis q̃ hieme: & cœna magis q̃ prandio lactucas hoc modo edere.

DE LACTVCIS CONDITIS.

Actucam a lactis idest humoris abundantia: uel q̃ lacte nutrientes fœminas implet dictam putat Apulegius. Huius holeris plura sunt genera. Verum ãte omnia lacticaulis: sessilis & crispa laudantur. Serũtur toto anno lætis & irriguis: & stercoratisq; locis: legitimum tamen est a bruma semen iacere. Plantam fauonio transferre: aut semen fauonio: plantam æquinoctio uerno. Albæ imprimis hiemem tolerant. Est quidem natura omnibus refrigeratrix: frigidæ enim:

& humidæ habentur: & ob hãc rem æstate ab stoma/
cho fastidium auferunt: cibiq; appetẽtiam inducunt.
Ferũt diuũ Augustũ in ægritudine usu lactucæ con/
seruatũ. Nec miꝝ quũ & cõcoctionẽ adiuuẽt & melio
rem: q̃ cætera olera sanguinẽ generẽt. Coctæ ac crudæ
edunť. Lactucas crudas si lotione nõ indigebũt: sic cõ
dies. Sũt enim salubriores: q̃ quæ aqua lauãť: in patinã
impones: salem contritum insparges: olei paꝝ: pluscu/
lũ aceti infundes: ac statim deuorabis. Sũt q huic con
dito parum mente & petroselini addãt: ne oĩo insipi/
dũ uideať: neue nimia lactucæ frigiditas stomacho no
ceat. Coctas expressa aqua in patinam indes: sale oleo
& aceto cõditas conuiuis appones. Sũt q huic inspar
gant modicũ cynnami uel piperis bene triti & cribra/
ti. Sõnũ hic cibus inducit: tussim ex calido humore ge
neratã mitigat: urinã ciet: uenerem retardat: aluũ mo
uet. Eius tamen frequens usus maxime uero recentiũ
oculoꝝ aciem hebetat. Est & aliud genus lactucæ quã
caprinam uocãt: hac tũsa & i mare deiecta pisces: qui
sũt i proximo statim necãt: idem faciũt & fluuiales.
Serraliã lactucam: & eã quidem agrestem: q appellaue
re a serra: quã in dorso habet dictã putarũt. Hæc for/
tassis endiuia est. CONDITVRA ENDIVIAE.

lactuca aluũ mouet

Ndiuiã ego inter lactucas cõnumerauerim: q̃uis de
hoc nomine nulla apud ueteres mentio fiat. Satiua
extat & agrestis: & utraq; salubris. Amarior syluestris
iucũdior satiua: & ea maxime: quæ caule surgit crispo.
Cõditur & hæc eodem modo: quo lactuca tam cruda q̃
elixa. Endiuia in cibũ sumpta æstuantia præcordia re/
frigerat: hepatis fibras: & uenaꝝ meatus aperit. Ha/
bet hoc peculiare endiuia: q: æstuantia refrigerat: & al
gẽtia calefacit. Trita hæc herba cum ꝑpria radice ac

ſcorpionum & reliquoꝝ aialiũ: quæ aculeo nocent i-
ctui impoſita laboráti ſubuenit. Eiuſdẽ quoq; ſuccus
potui datus in eiuſmodi uenena agit.

CONDITVRA BVGLOSSI.

Vam græci bugloſſũ uocát: nos quod idem ſonat linguam bubulam ab aſperitate appellabimus. Calida eſt bugloſſus & humida: tam ſatiua q̃ ſylueſtris. Sũpta in cibũ quo uis modo: ſágumẽ purgat: hilaritatẽ inducit: cardiacum pellendo. Cocta ex aqua & melle: ulceribus oris: tuſſi & raucedini auxiliũ præſtat. In melácholiá agit optimi ſáguinis copia. Códitur & cruda & elixa. Crudá bene lotá atq; expreſſam reticulo ad id apte facto: cũ nepita mentha & petroſelino in patiná indes. Salem & oleũ inſparges: inuolu esq; quo ad oleum imbibat: & remoleſcat eius aſperitas. Acetũ poſtremo infundes: ac cõuiuis ſtatim appones. Elixa conditur ut lactuca.

CONDITVM Pádodopum.

It item conditũ pandodopũ ex lactuca: bugloſſo: mẽtha: nepita: fœniculo: petroſelino: ſiſymbrio: origano: ceripholio: cicerbita: quá teraxicon: láceda: quá arnagloſſam medici uocát: morella: fœniculi flore: ac pleriſq; aliis odoriferis herbis: bene lotis: expreſſiſq; patiná amplá requirũt: ſale multo inſpargi: atq; oleo inungi debẽt: aceto deinde ſuperfuſo ubi paululum reſederit: eaꝝ ſyluatica durities comedenda: ac bene dentibus cõterenda ſunt. Hoc códitũ pluſculũ olei & minus aceti requirit. Hieme magis q̃ æſtate conuenit: qa plus concoctionis: quæ hieme ualida eſt requirit.

CONDITVRA PORTVLACAE.

It bene lota portulaca: ſecretaq; a præduro caule in patiná repoſita: cũ cæpa minutatim cócifa ſale: oleo: aceto condiatur. Sũt q ad cõprimẽdá frigiditatem

portulacæ piper tritũ: aut cynnamũ inspargant. Portulaca enim: quã poplin lic& appellare frigida ẽ & humida: & ob hãc rẽ non multũ nutrire existimat̃. Nimios tamen stomachi renũ ac uesicæ ardores extinguer̃ putat̃. Plurimus eius usus oculos hebetat: venerẽ inhibet venerisq; somnia. Mãducata item cũ polẽta: intestinorũ uomiciones sistit: aluũ refrigerat: laborantes podagra calida sanat. Eius radix suspẽsa filo gestata ad collum: uuæ morbũ expellit. Quod accidisse prætorio viro scribit Plinius. Recẽs postremo mastica stuporem dentiũ ex esu acerboꝝ fructuũ cõtractũ diminuit ac tollit.

ROSMARINI CONDITVRA.

Vi lautius ac salubrius esse consueuerint: e floribus rosmarini conditurã faciũt. Huius fructicis duo sũt genera: alteꝝ sterile: satiuũ alterũ: & cui caulis flos ac semen resinaceum inest. Folia odorem thuris præseferunt. Eius radix uiridis adhuc uulneribus ĩposita corpora sanat. Succus fructicis & radicis regium morbum pellit. Oculoꝝ aciem exacuit. Semen ad uellenda pectoris uitia potui datur. Flores eius mane collecti: ac illoti omnino ne uim amittant: cum sale bene trito oleo & aceto conditi ad uoluptatẽ & salubritatẽ faciunt. Nam & stomachum concalefaciunt: & reumatismos tollunt: & asmaticis prosunt.

DE CONDITVRA MALVAE.

Irabuntur fortasse qui naturam maluæ ignorant: me hanc herbam inter edulia posuisse. Sed desinãt mirari: & q̃tis laudibus extollenda sit animaduertant. Maluæ duo genera satiua & syluestris: & utraq; laudanda: quæ altea dicitur: ꝙ alte surgat: amplitudine folii discernantur. Satiua minor. Hanc græci a molliendo uentre uocauere.

Omne solū ī quo seritur malua pinguescit. Val& hæc herba cōtra ōs aculeatos ictus: præcipue uero scorpionū: uespaꝝ: apū: muris: arachnei. Quin & trita cū oleo cutiq; extensa: hominē ab iniuria taliū bestiolaꝝ defēdit. Cruda illita uulneri aculeos ōs extrahit. Ferūt hominem oibus morbis carituꝝ: si qualib& die ex succo maluæ aliqd sorbeat. Val& itē hic succus q̄q̄ stomacho aliq̄tulū inutilis cōtra bilē atrā: & eā maxime: quæ iā ad insaniā ducit. Elixatur tenellæ maluæ caulis ablata cima: & ī patinā more aspagi positus cū sale oleo & aceto comedit̃. Condiūt̃ & eodē modo flores. Nec insalubre hoc genus cōdituræ habet̃: quū & calculosis: & īflationi: & torminibus: & sacris ignibus medet̃.

DE CONDITVRA INTYBI.

Ntyba impatiētiora frigoris habētur: caule foliis ac radice optima ad restaurādū fastiditum palatū sūt. Est & erraticum: quod ægyptii cycoriū nostri ambulam uocant: syluestre hoc quidem habetur. Vere caules: æstate folia: hieme radices bene lotas & excauatas propter duriciē & amaritudinē: cū sale oleo & aceto salubriter edimus. Nā & stomachū cōcalefactum & dissolutū astringūt ac refrigerāt: aluū sistunt: dysentericis ꝓsunt. Coctū intybum uenerem soluit: iocinori: renibus ac stomacho prodest: maxime āt si cū aceto: cū passulis decocto comederis: aut aliqd defruti patinæ indideris: cynnamiq; triti q̄tū uis modicū insperseris. Cycoriū quidā ob singularē salubritatē chreston appellarunt. Quidam uero pancration: quod omnia bona complectatur. Huius usus & uesicam adiuuat & genituram effluentem morbo ualitudinis sistit: & uenenis ac peste laborantibus prodest. Ad hepar tamen refrigerandum ante omnia natum uidetur.

·32·

Eius flores nequaq̃ a caule degenerantes: eodem mo/do condiantur quo & supradicti. Sunt qui & intybus ut Cornelius celsus mas. genere pronuncient.

DE CONDITVRA SAXIFRAGIAE.

Ppellatam saxifragiã Apuleius asserit: q; lapillos i vesica frãgat atq; cõminuat. Eius radix petroseli/no assimilis est: quæ ablata lota atq; in frustra concisa cũ sale oleo & aceto comesa: ob eius caliditaté & sic/citatem lapidem: (ut diximus) frãgit. Renes & uesicã purgat: concoquitur tarde propter siccitaté: quæ cõco ctioni cõtraria est: quã cõtra humidũ & calidũ adiu/uat·

DE CONDITVRA PIMPINELLAE.

·p· Impinellæ: quæ & bibnella græce dicitur vis calida & sicca inest. Ob hãc ré tarde cõcoqt̃: voluptaté edé tibus affert. Collecta ac lota i patinã: ac suomet caule si tenera é reponi deb&: sale oleo & aceto condiri: si p̃ dura fuerit folia tãtũ sumãt̃. Aperit hic cibus iocino ris fibras: vrinã ꝓuocat: ac lapides: ut saxifragia: non tamé adeo cõminuit.

DE CONDITVRA ACETOSAE.

·a· Cetosa ab acore nomen trahens in quatuor genera diuiditur: duobus in cibis non uescimur: lapacio scilic& & rumicæ. Alia duo i conditurã ueniunt: quoꝝ alteꝝ: quod oxylapaciũ vocari potest: arenosa & lapi/dosa amat loca. Folia hab& acutiora: & similitudiné unguis ex pollice imitantia: crescẽdo i sole ac caule i fo lia quasdã fibras ducit. Hæc herba mea vernacula sal/ma: q; salis imitet̃ saporẽ, vocat̃: alteꝝ: qđ hypolapaci um dicit̃ i fœcũdioribus oritur locis: similitudinem hoc hab& cum tripholio. Hæc vulgo acetosella dicit̃. Habẽt hæc duo genera acetosæ frigiditatem & auste/ritatem in se: humores generant nequaq̃ improbã/

dos. Fastidiũ tollũt: appetentiam inducunt: sitim exti/gũnt: uim cordis corroborant: aluũ fluentẽ sistũt: cho/leram reprimunt. Pota eaꝝ decoctio scabiem & pruri/tum extinguit. Sunt q acetosã illotam etiã statim pri/ma mensa cum pane sine ullo condimento comedant quod ego persæpe facio Eminæ nostri cõsilio. Addũt quidam acetũ: nonnulli oleum: quo uis modo come/deris salubris est: æstate præsertim & pestilenti cælo. Hac herba medici in multis pharmaciis præcipue ue/ro in potionibus utuntur.

DE ASPARAGO CONDITO.

Sparagi duo genera hortense & agreste. Incultum gratius est: quod alii chorudam: alii libycon appel/lant. Asparagũ dictũ ꝙ in locis asperis nascatur asse/rit Varro. Sunt qui dicãt lĩgua caldea caulem aspara/gum uocari. Hæc enim herba semper in caulem cre/scit. Elixi asparagi in patinã extendũt: sal oleum & a cetũ infertur. Sũt qui eos aromatibus conspergãt. In prima mẽsa comesi inflationes stomachi discutiunt: o/culis dilucíditatem afferũt: aluũ leniter molliũt. Pecto/ris & spinæ doloribus: intestinoꝝq; vitiis prosũt. Sunt q eos addito vino coquãt: qđ eo modo efficatiores sĩt. Eius usus si minus fuerit nõ paꝝ iterdũ nocꝫ: quũ v rinã citã emittat: vesicãq;: qđ ꝑnitiosũ ẽ exulcerat. Ra dix asparagi trita: & in uino albo pota calculos fugat. Quidã uero succũ eius ex vino datũ cõtra uenena uti/lem crdidere. DE CONDITVRA LVPVLORVM

Vpuli quoꝗ uis calida est & humida in sæpibus ac maceriis nascuntur: quos ego aut a colore lupino: aut ab asperitate sic appellatos puto. Asperrimi enim sunt: & colorem lupi caule: & foliis imitantur. Coquũ tur hi & cõdiũt eo modo quo & asparagi. Frigi quoq;

minus

in oleo & liquamine non incommode possunt: sed sa/ lubres sūt. Elixi & si parum nutriunt sanguinem ta men purgant: hepatis fibras aperiunt: urinam cient: bonum & uiuidum colorem inducunt.

DE CONDITVRA CAPPARIS.

Apparis siccis in locis seritur: area circunqua/ q; effossa: structis undiq; aut natura ripis: aut artificio lapidum ne luxuriari permittatur. Fru ctice surgit firmiore: vnde una cum semine caulis ple runq; decerpitur. Eius genera & maxime peregrina: (vt ait Plinius) fugienda sunt. Nam & arabicum pesti/ lens est: & apulum vomitus facit: stomachum & aluū uiolenter mouet. Vez nunc: (ut mihi uidetur) muta/ ta natura est. In precio enim peregrinus est: & maxīe ægyptiacus: nec improbatur apulus. Capparis fructicē cynosbaton quidam: nosbatum alii: nonnulli staphy/ len vocarunt. Siccam & calidam uim præsteert. Neq; paralysi periclitari eos ferunt: qui cappari quotidie u tuntur: non lienis doloribus: nō hepate quum fibras vitalium & præcordiorum aperiat: humoresq; glutino/ sos: ac melancholicos imprimis a splene abigat: vrinā ciet: lumbricos interficit: venerem excitat: ac contra ve nenum tyriacæ uim optinet. Conditur autem hoc mo do. Indes in cacabum aquæ non feruentis: sed apprime calidæ: vbi tam diu sines: donec abundantem salsedinē dimiserit. Transferto inde in aquam rcentem: inq; eā tam diu sinito quoad refrigescat. Inde postremo aufe rens exprssum in patinam rpones: infundesq; oleum & acetum non multum. Sunt qui menthma huic edu lio addant: nec incongrue id quidem: quum & ad uo luptatem & ualitudinem faciat.

capparis urinā ciet

DE CARIOTA & PASTINACA.

Astinacæ: cuius uis omnis in radice & semine est: duo sunt genera: & quod sponte uenit: & quod seritur. Primo uere uel autumno solo q̃ altissime refosso. Annicula utilis esse incipit: bruma utilior: gratior autumno. Pastinacam albam esse: cariotam uero rubeam: vel sub nigram asserunt medici. Hæc melior ĩ horto: ac maxime in viterbiano solo: illa felicior syluestri terreno nascitur. Ambæ sunt difficilis concoctionis: pauci & grossi alimenti. Bis elixanda est pastinaca: prima decoctio abicitur: secundo cum lactuca incoquitur. Inde in patinam translata cum sale: aceto: coriandro: pipere condita: esui percommode datur. Nã & tussim & pleuresim: & hydropisim sedat: ac uenerem excitat. Frugi etiam excauata post primam concoctionem: in oleo & liquamine farina inuoluta solet. Conditur & cariota eo modo: quo & pastinaca: sed suauior habetur quæ sub calido cinere & carbonibus coquitur. Subtracta ubi paulum refrixerit: depilanda est: & omnino abstergendus cinis: tessellatim concidẽda: in patinaq; trãsferenda: addendus sal: irrorandũ oleum atq; acetum: ex defruto uel sapa nonnihil addendum: inspargendo aromata dulcia. Hoc nihil esui suauius. Duabus in rebus homini prodest: Nam & bilem reprimit: & urinam ciet. In reliquis uero ut hepati: stomacho: ac spleni aduersatur.

DE CONDITVRA CAEPARVM.

Oquitur & cæpa sub cinere & carbonibus tam diu donec omne crudum exhalauerit: vbi refrixerit minutatim concisa patinæ inditur sale oleo defruto: uel sapa inuoluitur. Sunt qui & cæpæ piper aut cynnamũ inspargant.

DE CONDITVRA PORRI.

Lixatur porrũ:aut sub cinere coq̃t̃ patinæq; īditũ ad sedandam ueterem tussim cum modico sale ac plusculo melle ī prima mensa comeditur. Condiunt̃ & hæc quæ antea commemoraui aliis modis:de quibus ubi ordo mẽsa⁊ requir& dicetur.

PATINA EX CAPITIBVS ET INTRANEIS CAPONVM ET GALLINARVM.

Allina⁊ atq; auium iocuscula:pulmones:pedes:capita:& colla bene lauabis:lota:& elixa:in patinam sine iure tranferes. Indes acetũ:menthã:petrosolinon:ispargesq; piper aut cynnamum : ac statim conuiuis appones.

PATINA DE LINGVIS AVT LVCANICIS.

Oquantur in aqua linguæ salitæ:coctas tessellati concides:ac in patinam indes:addesq; de petroselino:mentha:saluia:& aromatibus quantum sat erit:ultimo infundatur acetum. Idem fiet de lucanicis maioribus:hyeme tamen magis q̃ æstate:plus enim conctionis:quæ melior hyeme q̃ æstate fit huiuscemodi cibus requirit.

DE CARNIVM DIFFERENTIA & QVO TEMPORE Quæq; coquẽda edẽdaue.

Ed iam tempus ẽ trãsire ad mẽsam:quã ego secundam:& potiorẽ appello. Ib enim de carnibus agit̃: quæ melius ac salubrius:q̃ qđ uis aliud eduliũ nutriunt. Ve⁊ quũ uaria sit animãtia tam terrestria q̃ uolatilia:quæ hominẽ nutriũt:varias quoq; inesse qualitates necesse est. Nec in sexum minus & ætatẽ & partes eorum:q̃ in specie differentia cadit. Meliores siquidem gallinæ q̃ galli:rutsum si necessitas cogit capræ q̃ hirci castrati:mares q̃ fœminæ:iuniores q̃ uetuli. Fallit in porcis:qui semestres uel anniculi esui meliores habẽtur:ueruecci q̃ agni. Enutrita ī montibus q̃

in planitie aut palustribus locis. Depasta glandem: castaneam: triticum: hordeum: fabam: pannicũ: millium: q̃ uel furfures: vel herbam: ut in porcis: ac gallinis gustu deprehẽdimus. Laudabiliora sũt item quæ media inter maciletiam & nimiam obesitatem sũt: q̃ quæ aut præpinguia: aut macra nimis habẽtur. Pinguia enim appetentiam remouẽt: concoctionem disturbãt: ac stomachum laxant. Hãc ob rẽ ex obesa carne macrã: rursũ ex macra pinguẽ tutius comedemus. Præterea ut hyeme calidis: ita æstate frigidis uescemur: ut hedulo: pullastra: acidis ac frigidis æstate: hyeme pipionibus: calidis & siccis: autmno cõturnicibus ficedulis: vere auiculis e nido posteaq̃ pennas emiserint sublatis: hieme item turdis ac merulis. Est itẽ in coctura magna differentia. Pĩguior caro melior assa q̃ elixa est. Rursũ strigosa uel macra: melior elixa q̃ assa: quæ medium ten& quouis modo apte coquetur. Magis etiam nutrit assũ & si difficilius cõcoquitur q̃ elixum: rursum iurulentũ: q̃ frictum. Verum ne in his diutius q̃ satis est cõmoremur ad explicandam uim & naturam animalium: q bus tum ad necessitatem: tũ ad luxum & lauticiem humana consuetudo uescitur transeamus.

DE BOVE.

Ouem: cuius appellatione tauꝝ & uaccam ac vitulos uoco: magno usui esse mortalibus nemo est qui ambigat. A ratione: uectura: lacte: caseo: corio ad calceoꝝ usum. Hinc est q apud ueteres tam capitalis habebatur qui bouem sine causa q̃ qui hominem occidisset. Quosdam etiam apud Romanos in exilium actos legimus: q bouem taq̃ colonum interfecissent. Coluerũ quoq; ægyptii peculiariter numinis uice bouem: quẽ Apim uocabãt: summum apud illam gentem deum:

q; hoc animal ob eius usum & innocentiam honore diuino dignum uideret̃. Init fœminã taurus uno ictu: quæ mẽse decimo parit uel gregi uel usui hominum. Lactẽtes adhuc uitulos appellamus: hos lanii ad cultꝝ emunt. Occiduntur & boues nonnũq̃ ac vaccæ: hæ dũ sterilescũt: illi dum aratrũ & plaustrũ renuũt. Caro bubula frigidæ ac siccæ naturæ est: difficillime & coquit̃ & cõcoquitur: crassum turbidũ ac melãcholicũ præstat alimentum. Ad quartanas scabiẽ & leprã hominẽ impellit. At uitulina tutius comeditur temperati enim alimenti fere existit: hãc itaq; nõ iniuria mensæ nobilium crebro repetũt.

DE OVE·AGNO·ET VERVECE.

o Vis/agno: ueruece: lana: pelle: lacte: caseo: stercore: hominibus usui est. Ariete ut marito ad propagãdum genus utitur: Qui quo senior est eo melior ad ineundas oues habetur. Agnas fastidit: uetulas sectatur. Fert uentrẽ ouis quinos menses: mares deinde uel fœmellas parit. Fœmellas in spem gregis si uolet retineat pastor. Ex maribus arietem gregis maritũ deligat: reliquos dũ adhuc lactẽt laniis uendat. Quos in numerꝝ ueruecũ referri uolũt: eosdem non minores qn/q; mẽsiũ castrare oportet. Horꝝ caro salubris est: & agnina melior. Calida eĩm & humida habetur ad temperamentũ tẽdẽs. illa vero plus humiditatis q̃ caliditatis hab&. Ouem arietẽ dentibus ne attingas: nõ modo enim eius caro nõ ꝓdest: uerꝝ ẽt uehementer obest.

DE CAPRA ET HEDO.

Apra hedo lacte q̃ salubri: caseo: pelle in castrorꝝ usũ hominẽ iuuat. Vnde & hiemẽ cõtinuar̃ sub pellibus maiores dicebãt̃. His ẽt nautæ utebant̃: uillis enim aquam pluuiã reiiciunt. Cinyphæ capellæ olim in præ/

cio erãt:qa maiores mẽſe qnto pariũt. In qbuſdam la/
ctis magna ubertas. Ex his hedi lactẽtes eiui ſunt op/
timi. Capellas auribus ſpirare non naribus: nec unq̃
febre carere: Archelaus auctor eſt. Ideoq; fortaſſis aĩa
his:q̃ ouibus ardentior. Hãc ẽt ob rẽ in cõcubitus cali
diores traduntᷣ. Noctu ẽt nõ minus q̃ die cernere cre/
duntur. Depẽdet oĩum mẽto villus: quẽ aruncũ uocãt.
Hoc ſiquis unam ex grege trahat cæteræ ſtuprentes i/
tuẽtur. Morſus eaꝝ arbori exitialis: oliuã lambẽdo ſte/
rilem quoq; faciunt: eaq; ex cauſa Mineruæ immolãtᷣ.
Capellæ atq; hirci fetidi carnem ne deguſtato. Hedinã
qua nulla inter domeſtica animalia potior habetur e/
dito. Paꝝ enim recremeti in ſe hab&: facillime: concoq
tur: bene alit: ſanguinẽ bonũ generat: calido & frigi/
do cõtempatum. Hic cibus conuenit laute uiuẽtibus:
vt Augusto & Phoſphoro: Lucretio nõ itẽ: q pythago
reoꝝ pietatẽ laudat: & rẽ ruſticã ſectatur.

DE CERVO.

Eruus: quem ἀπὸ τῶν κεράτων dictum putant la/
tratus ac morſus canum perhorreſcens ad homi/
nem confugit. Minus item fugiũt humana ueſtigia:
q̃ ferina. Conceptus fœmellaꝝ eſt poſt arcturi ſydus.
Octonis menſibus partum ferunt. Gemellos interdũ
edunt. Simplex nimiꝝ animal eſt: ac reꝝ omnium mi
raculo ſtupẽs: ſagittas enim & arcum uenenatis cum
admiratione intuentur. Tranſnatant flumina q̃ntũ
uis lata ac maria cerui gregatim capita clunibus præ
cedẽtiũ imponentes: uicemq; reddentes donec olfatu
terram: quam nuſq̃ vident adiere. Soli mares cornua
habent: quibus uſq; ad annos ſex ſingulos ramos adi/
iciunt. Mutatur aliquando his color in candidũ: qua/
lem fuiſſe Qu. Sertorii ceruam tradũt: quam eſſe fa/

tidicam hispaniæ gentibus imperator nobilissimus p/
suaserat. Habent hæc animalia cum serpentibus pu/
gnam: eosq; e cauernis spiritu narium extrahunt: ac
pedibus conterūt. Ideo cerui cornua in abigendis ser/
pentibus singulare remediū habentur. Viuere ceruos
post centum annos ex aliquibus captis cum torquis
& quidem aureis ac cute propter obesitatem opertis:
quos Alexander magnus indiderat deprehēsum est.
Febrium morbos non sentit hoc animal. hanc ob rem
quidam principes omnibus matutinis diebus ex hac
carne degustare soliti: lōgo æuo febribus caruere. Ceruι
na uero bubulæ fere assimilis est. Tarde enim conco
quitur: paꝝ alit: ac bilem atram auget. Esui tamen æ
state: præcipue uero mēse augusto q̄ hieme suauior ē.
Hāc nō edat noster Brutus & Cælius: ne oīo melancho
lia obruantur.

DE VRSIS.

INitio hiemis ursa concipit: nec uulgari quadrupe/
dū more: sed cubante secum mare compressiq;. Tri
gesimo die parit carnis frustrum: unde ungues tantū
prominent. Hoc lambendo paulatim figurat. Hyeme
quaternis mēsibus latent. Primis diebus bis septenis
tam graui somno premūtur: ut uulneribus vix exciten
tur. Tunc enim mirum ī modum ueterno pigrescūt.
Illi adipes medicaminibus sunt apti: contraq; defluui
um capilli tenaces. Post hos dies prioꝝ pedum suctu ui
uunt. Credit Theophrastus eodem quoq; tempore co
ctas vrsorum carnes si asseruentur increscere. Inuali/
dissimum urso caput: quod cōtra leoni fortissimum est.
Tauros supra cætera animalia infestat. Capitur laque
is & falcibus. Eius caro tarde concoquitur: spleni atq;
hepati obest. Multa recrementa generat: appetentiam
tollit: ac fastidio edentes afficit.

DE DAMIS.

Ama: quam etiã græci dorcada uocant: capreæ genus est: raro mansa fieri potest. Cum capreolis fere in qualitatibus conuenit. Bonum nanq; alimentum eius caro uescentibus præstat. Modici recrementi est: sãguinem tamen ad atram bilem quoquo modo tendentem efficit.

DE LEPORIBVS & Cuniculis.

Vi leporẽ a leuitate pedũ sũpsisse nomẽ dixerũt falunt: vt ait Varro: q; antiquũ sit vocabulum & græcum. Leporum duo sunt genera: maius & minus. Maius id est: quod in alpibus: ĩ collibus: in planitie sub dio viuit: quodq; voluptatem venandi hominibus præstat. Minus: quod sub terra in cuniculis vnde nomen accepit vitam magna ex parte ducit. Hoc capi nisi superne eiectum non potest. Alpini leporibus & quidem magnis: pro cibatu hyeme uescuntur. Cuniculis adeo baleares insulæ exundauerũt: vt certũ sit balearicos ipsos contra innumeram eorũ turbam ab Augusto militare auxilium petiisse. Cuniculi caro melius ac facilius alit q̃ leporina: quæ quidem frigidæ ac siccæ naturæ est: & ob eam rem bilem atram facit.

DE HYSTRICE ET ERICIO.

N india & aphrica hystrix peculiariter generatur. Ericio uel vt ait Plinius erinaceo similis spinis tergus hispidum hab&: quas tensa cute plerunq; laxatas voluntaria iaculatione ĩ ora canum vrgentium iacit. Lat& vt vrsus quatuor hibernis mẽsibus. Huius caro vt erinacea lic& non admodum inter esculenta comedatur. Stomachum tamẽ adiuuat: aluum soluit: leprã: ac scabiem diminuit. Salitam hydropisim mitigat: mingentes in lecto: quo minus id faciant adiuuat. Sunt qui & taxos & glires cœnis addant: quæ animalia in q̃/

itatibus: hystrici haut multum dissimilia sūt. De gli/
re hoc annotatum est: non congregari nisi plures in
eadem sylua. Et si misceantur alienigenæ dimicando
aut uincere: aut interire. Genitores præterea suos se/
necta fessos insigni pietate alunt. Hyberna quiete gau
dent. Reconditi enim & hi cubant. Rursum æstate iu/
uenescunt. Similis & mustelis quies.

LIBER. V.

DE AVIBVS ESCVLENTIS.

VI pauones & aues esculentas ad patinas trāſ
tulere: illi quidem nequaq̄ mihi dissipere uisi
sunt: quum ex his obsonia fiant cæteris sua/
uiora: & regum ac principum mensis q̄ hu/
milium: & minimi census hominum magis conue/
nientia. Caueant igitur plebei & populares: & quibus
(ut ait Satyrus) res legi non sufficit tale aliquid deli/
guant ne dum comedant. Lautorum hæc erunt obso/
nia: & eorum maxime: quos non uirtus & industria:
sed fortuna atq; hominum temeritas ex infima sorte:
vtpote e ganeis e stabulis e popina non ad diuitias:
qđ esset ferendum: sed ad summos dignitatis gradus
erexere. Hi sunt quorum gratia pauones ac phasiani
nati aut capti uidentur. His præciosa vestis: præciosa
suppellex: & quicquid præclarum natura extulit debet̃.
Cæpam & alium mecum deuor& Pomponius: Adsit
Septimius: & Septumuleius Campanus: Nec extra tri
clium pernoctet Cosmicus: Hunc sequatur Partheni/
us: & Podagrosus Scaurus: Fabium Narniensem: An
toniū ruffū & Mœcenaté nō reiicio: q pauptaté spōte
āplectūtur. Et ne mihi succenseat Cincinnatus: hunc
quoq; Demetrius ad cœnam holitoriam voc&: quan/
doquidem ita fortunæ plac&: quæ relictis industriis

ignauiæ fau&.

DE PAVONE.

Eniat ante omnes aues ad patinam pauo: & quã/do viuus gloria delectatur: mortuus quoq; eiusdem sit particeps. Qđ gloria capiatur pauo ex hoc depre/hẽdimus. Laudatus enim gemmatas alas ex aduerso sole: quo melius uideatur cum iactatione expandit. I/dem ãnuis uicibus cauda amissa donec subcrescit pu/dibundus quærit latebras. Viuit annis quinq; ac ui/ginti. Colores incipit in trimatu fundere: ab auctori/bus non gloriosum modo hoc animal traditur: verum etiam maleuolum. Pauonem primus orator Horten/sius occidit in sacerdotii cœna. Saginare eos M. Au/fidius Lurco primus instituit: ex eoq; quæstus prouẽ/tus suos mirum in modum auxit. Sunt qui velint pa/uonis carnem crassi & modici alimenti: ac difficilis concoctionis esse: melancholiamq; augere. Eiusdemq; naturæ strutii caro habetur: quem aphrica peculiariter nutrit.

DE ANSERE ET ANATE.

NSerem tam syluestrem q̃ domesticum canẽ vigi/lantiorẽ esse testata est capitolii gallorũ tẽpore acer/rima per M. Malliũ e langore excitum defẽsio. Hãc ob rem cibaria anserum Censores imprimis locabant. An/ser mortalibus pluribus in rebus vsui est. Custodia de qua diximus: plumma qua quibusdam in locis bis in ã/no uulsa culcitras facimus: vt delicatorum ceruices mollius recumbant. Carne quam & recentem & sali/tam comedimus: adipe quo plura cibaria condiunť. Iecore in quo maxime excellit: si lac prius uel mulsam imbiberit. Messallinus Cocta Messalæ oratoris filius pedes anserinos tostos & depilatos etiam cum cristis gallinaceis in patinam addebat: quasi rem inter obso

nia præclaram. Ego uero hanc autem atq; quas Colu
mella αμφιβιουσ: hoc est terra & aqua victum quæ/
rentes vocat: mali nutrimenti crediderim esse. Tuti/
us enim ex alis & pectore vescemur. Non multum ab
his differunt anates. Quæ pectore tantum: (vt Mar/
tialis affirmat) & ceruice val& cætera redde coquo. A/
natis caro anserina calidiorem vim hab&.

DE GRVE.

B mari eoo ad nos veniunt grues: lõga quidem pe/
regrinatione: ducem quem sequantur deligunt. Ha
bent & in extremo agmine qui gregem uoce contine/
ant. Excubias noctu faciunt lapillum elato altero pe/
de continentes: vt relaxatus ob somnum : ac decidens
negligentiam custodis coarguat. Cæteræ dormiunt ca/
pite subter alam cõdito: alternis pedibus insistentes.
Dux erecto prouidet collo: ac prædicit. Ad nos uenien/
tes indutias tantisper pygmaeis: quibus cum dimicare
consueuerunt relinquunt. Captæ vel pedica uel reti/
bus ad mensas transferũt. Ex his cibaria quo vis mo
do cocta tarde coquuntur: atram bilem augent: & re/
crementi in se q̃ alimenti plus habent.

DE CICONIIS.

Iconiam in cibariis: gruibus anteferendam: Corneli
us nepos: qui diui Augusti principatu obiit affir/
mat: quam pauci nunc velint tangere ne dum esse: ob
pastum credo: quem e serpentibus & luridis bestiolis
colligunt. Vnde veniant ciconiæ & quo se transferant
incertum est: e lõginquo venire nulli dubium : & eo
quo grues modo. Sed hæ vere: illæ hyeme sunt aduenæ
Abit uræ congregantur in loco certo: ita gregatim : ut
nulla sui generis relinquatur : nisi captiua & serua.
Prædicta die discedunt ita occulte: ut nemo videat di/

ſcedentium agmen:quum tamen diſceſſuras appareat nec uenire prius q̃ uenisse cernimus. Vtrunq; fit nocturnis temporibus. Locus in aſia eſt phytonoſconiã uocant patentibus campis:vbi congregatæ inter ſe cõmurmurant:edemq; nouiſſima venit lacerant. Sunt q ciconiis non ineſſe linguam affirment:ob ſerpentum exitium:tantus his honos habetur:vt apud theſſalos capitale ſit ciconiam occidiſſe. Huius auis caro eadem fere quæ gruis eſt.

DE OLORIBVS.

Ygnus græcum eſt nomen olore frequentatius:cõmeant ac remeant ſimili ratione olores qua anſeres:& hoꝝ uolatus cernitur. Lyburnicaꝝ more roſtrato impetu feruntur facilius ita ſcindentes aera q̃ ſi recta fronte impellerent. Colla imponunt præcedentibus feſſos duces ad terga recipiunt. Fabuloſe narratur cygnos propriam mortem flebili cãtu prædicere. Ad patinas ueniunt eadem fere ratione:qua anſeres.

DE HIRVNDINE.

Irundo quæ græce Χελιδὼν dicitur a nobis hybernis menſibus ad aphros aduolat:vere redit. Ex his auibus quæ aduncos ungues non habent ſola beſtiolis quibuſdam uolando ueſcitur. Thebaꝝ tecta ſubire negantur:quoniam urbs illa ſæpius capta ſit. Nec atria introeunt propter ſcelera Terei regis. Cecinna equeſtris ordinis vir comprehẽſas in urbe ſecum ferens victoriæ nuncias amicis mittebat:in eundem nidum remeantes cum uictoriæ colore. Scripſiſſe fabium pictorem in annalibus ſuis ferunt:quum obſideretur præſidium Romanum a Lyguribus hirundinum pedibus epiſtolam allatam lineo reuinctam ſignificantem quo die aduentante auxilio eruptio fieri deber&. Tan/

tæ celeritatis in uolatu hirundo est: ut cæterarum ali tũ minus obnoxia sit.

DE MERVLIS TVRDIS. ET STVRNIS.

Beunt merulæ turdi similiter ac sturni: sed in uicina loca. Occultantur hæc animalia sæpibus ibiq; hyberno tempore pabulum quærunt. In germania hyeme turdi maxime: æstate in nostris montanis locis: autumno in plano & collibus inueniuntur. Hyeme præterea loca maritima: & iuniperis ac myrtis abundantia etiam apud nos frequentant. Merularum caro tarde concoquitur: pauci alimenti est: & melãcholiam auget. Turdi uero hyeme præsertim bene: ac multum alunt: pauci recrementi sunt: ab his solũ cauendum est: ubi lapsanum: quod græci κόνιον nostri napellum uocãt comedũt. Sturni: quos uulgo diabolicam carnem habere dicimus omnino ab obsoniis lautorum reiiciantur: hos comedat Vacerra noster: qui marsupio magis q̃ uitæ consultum uult. Sturnorum hoc proprium est cateruatim uolare: & quodam pilæ orbe circum agi omnibus in medium agmen tendẽtibus.

DE TVRTVRE.

Ere turtur occultatur: pennasq; amittit: loca sabulosa libenter frequentat: capitur rete: saginatur. In cibum sumpta aluum astringit: & ob hanc rem dysentericis datur. Aiunt turturem fœmellam amisso marito arborem uiridem nõ attingere uolatu.

DE GALLINIS.

Allina hominibus ouo: pullastra: capo: gallo: usui est: siue illa sit magna: quales patauinæ siue ex pumilionũ genere. Galli gallinacei: qui salacissimi sũt ꝓlis magis q̃ gulæ r̃seruantur. Prosunt autem non

hac in re tantum humano generi: verum etiam in ex/citandis ad opera diurna socordibus. Horas noctis cā tu distinguit: diem uenientem denunciant: gregem gallinaꝶ diligentissime custodiunt. Armatus ungue adunco & rostro vicini gallum a grege abigit: cui palma cōtigit statim in uictoria canit: seq; ipsum principem testatur: victus occultatur silens. Hoc genus auium solum crebro cælum aspicit: prædicitq; cantu serenitatē ac futuram pluuiam. Castrantur galli dum adhuc te/nelli sunt duobus modis. Lumbis adustis candente ferro: aut genitalibus euulsis: quo facto statim pinguescunt. Affirmat Plinius gallinaceum in agro ariminensi M. Lepido P. Catullo consulibus semel locutum: Capos & gallinas saginare liguritores ipsi inuenere: quo unctius: ac lautius deuorarent: hinc altiles dictæ ꝗ sagina altæ & enutritæ sint. Auiaria ubi cicures atq; omnia genera auium segregata farcirentur. M. Lesius Strabo primus instituit: hisq; farctores: qui rem curarent addidit; descripsitq; quid cuiq; aui ad farcturam apponendum esse. Deberetur huic merito statua in comicio: hanc Aruiragus: hanc P. Gallus: hanc & Germanicus noster proprio aere faciundam curent: quum hi tanq̄ adoptiui iure hæreditario popinariam officinam frequentent. Hyeme tamen melius q̄ æstate saginatio fiet: probabiliorq; erit far/ctura. Gallinæ etiam eo tempore anni meliores: quia tum minus fœtu exhauriuntur. Pulli: qui nondum aut coiere: aut ouum peperere æstate dum tritura: dumque adhuc de uite omphacium pen/deat: esui meliores habentur: masculi tamen ma/gis q̄ fœmellæ. Verum vt tandem paucis absol/vam: omnium auium laudes quantum ad obsonia

pertinet una caro gallinacea compressa est: quid enim popinis afferunt reliquæ altiles: quod non unus capus in se habeat? siue elixum: siue assum velis? Huius auis patina stomachum iuuat: pectus lenit: uocem sonoram facit: corpus obesat.

DE COLVMBIS.

Columbi pudicitia omnes aues antistant. Plures enim in eodem columbario mixtim degunt: neq; tamen quis alterius connubia violat. Amorem mutuum querulo gutture: ictuq; rostri ostendunt. In venerem crebro ruunt: frequenti pedum orbe facta adulatione. Idem faciunt & palumbes: verum quia semiferi sunt rarius fœtant. Viuere palumbes ad trigesimum annum Aristoteles auctor est. Columbi autem & turtures vix octauū attingūt annū. Ex his pipiones minus pēniti calidæ sūt & humidæ plusq̄ satis ē naturæ: & ob hāc rem tardæ cōcoctionis habent̃. Multum alimenti: ac plus sanguinis generant: unde nflammationes: & febres oriuntur. Qui tentare iam volatum icipiunt: salubriores nimiꝝ habentur: maxime vero si cocti ex agresta fuerit: ne bilosis ob caliditatē obsint. Hic cibus pituita laborantibus non incongruit. Ab esu ueterum omnino abstineas: duriori s enim alimenti sunt: & improbandi.

DE FICEDVLIS: & PASSERE.

Ficedularum carduellium r̄liquarumq; auium minutarum caro: si pingues sint modo non nidificēt: boni alimenti est. Absit a patinis nostris passer: qui esui sumptus ob nimiam caliditatem male alit: difficulter concoquitur: & libidinem excitat. Hæc auis vt minimæ vitæ est: ita salacissimæ. Mares negantur āno diutius durare. Fœminis longior aliquantulvm vita

Nollē carduellos deuorari: plus enim uoce q̄ patina hominem delectant. Imperata enim faciunt: & pedibus: atq; ore pro manibus utuntur: vt is quē in cubiculo Francisci Gonziaci Cardinalis cibum ac potum duobus vasculis æquilibribus funiculo ad se trahentem cū uoluptate pariter & admiratione cernimus. Huius uice alabdam comedamus. quæ & carne & iure non invtilis homini est.

DE COTVRNICE.

Oturnix parua auis est: & quū ad nos venit terrestris potius habetur q̄ sublimis. Aduolant hæ auiculæ non sine periculo nauigantium: quippe velis sæpe magno agmine incidunt: noctu præsertim nauigiaq; mergunt: austro non volant vento: scilic& humido & grauiore. Aura tamen uehi uolunt propter pondus corporū: viresq; paruas: hinc illa volantium conqnæstio labore expressa. Aquilone ergo maxime volāt ortygomethra duce. Græci eīm coturnicē ὀρτύγα vocāt. Primam eaꝝ terræ appropīquātē accipiter rapit. Vltro citroq; ituræ comitatū solicitant. Coturnicibus veneni semen gratissimus cibus. Hanc ob causā quibusdā temporibus. eam hesternæ damnauer̄ mensæ: nr̄æ nō item: qnibus autumo Qualea sic enim uulgares appellant: in præcio est. Vere quum redit insipida & mali alimenti habetur. In littore Antiaci captas edi cum Marso meo nihil insipidius.

DE PERDICIBVS.

Erdicibus in nidificatione mira solertia inest: stipitibus enim se quasi vallo contra feras muniunt. Maritos sæpe fallunt transmutatis ouis: quoniam intemperantia libidinis eaꝝ oua frangunt. Dimicant inter se mares ob amorem; ut coturnices & gallinacei

solent. Tantæ salacitatis hanc auem esse quidam autumant: vt concipere etiam solo odore maris: aut eius voce audita possint. Perdicum vita ad xvi. annos durare existimatur. Inter aues huius caro bene ac facile concoquitur: paꝝ recremēti: nutrimenti multum in se hab&. Cerebri vim aug&: geniturā facit: ac d̄motuā venerē excitat. Phasiani caro medium qd̄dam inter perdicem & capum optin&: lic& Auerois eum quantum ad obsonia pertin& cæteris auibus anteferat. Nec immerito quidem si uim fabulæ attendimus. Itym siquidem Terei thracum regis filium in phasianum conuersū fabulæ narrant. Quare quid decentius regū ac lautoꝝ mensis apponatur q̄ phasianus non satis video: vt eo tandem redeat: vnde digressus ē. Hoc tragico scelere caret Pomponii mensa: qui cæpas atq; alium ascaloniumue pro ity conuiuis apponit.

QuAE DIFFENRENTIA INTER ANIMALIVM PARTES SIT.

Nimaliū capita maxime uero quadrupedum: & si crassi sunt alimenti multum tamen nutriunt. Ad febres bilosas hominem impellunt. Genituram uirilem mirifice augent. Volatilium cerebra q̄ quadrupedum salubriora sūt. Veꝝ quū cerebri uis frigida sit & humida ex frequenti eius usu pituitæ generantur humores: stomacho fastidium affert: & si post cibum assumitur vomitum. In principio cœnæ non item: maxime autem si mentha: aceto: atq; aromatibus fuerit cōditum. Si concoquitur natura calidis confert: semen virile auget: ac aluū lenit. Aiūt cerebella leporis & cuniculi cōtra venenū plurimū posse. Oculi animaliū si tenerrimi sūt: & pinguis bestiæ: quū sit & humidi moderati alimēti habēt̄. Hic bolus optalmia a liguritoribus

uocatur. Ligua humiditatem in se habet fere tempatā inter durum & molle. Ve℞ si cum glandulosa carne: quæ et annoxia est quæq; glutinū quoddam in se & humiditatem hab& coquitur: & cum aromatibus condit̄ suauis esui est: nec insalubris habetur. Cor frigidum ē & siccum: & ob eam rem melancholiam auget: tarde cōcoquitur: nō tamen pa℞ alit. De mortuo corde loquor: uiuens enim caloris receptaculum est. Pulmo uiuens calidæ & siccæ qualitatis est: mortuus frigidæ & humidæ ob eius raram texturam & leuitatē modici alimenti habetur. Hepar quod & iecor lic& appellar̄: grossos generat humores: difficile concoquitur: appetentiā tollit. Lactentium iocinora minus tamen insalubria putantur. Gallinacea & anserina siue anatina his addūtur. Capra℞ hyrco℞ iocinora fugito: ne in epilensiam incurras: quam nostri comicialem morbum appellant. Contra vero hepar lupi non modo non noc&: uerum etiam hydropesim curat. Valet item hepar rabiosi canis tritum: & ex aqua potum contra morsum alterius rabiæ sæuientis. Vbera quia fibrosa & carthilaginosa sunt frigidæ vis & siccæ habentur. Hinc est ꝙ crassum præstent alimentum: & quanto lacte abūdantiora sunt: tanto maioris sunt alimenti. Splen siue lien acorem quendam in se habet: ꝙ antea receptaculum melancholiæ fuerat: hinc est ꝙ stomachum: & appetentiam iuuat. Cito tamen satiat. Eius frequens usus bilem nigram facit. Porcinus splē cæteris minus insalubris habetur. Alæ auium in cibū sumptæ saluberrimi sunt alimenti: præcipue autem gallinarum. Sunt qui & anserinas his addant. Frequenti enim motu si quid mali succi inest purgatur. Similiter quoque anserina & gallinacea colla

cæteraꝝ volatilium meliora putantur: si saguine inter cutaneo caruerint. Grauis saporis renes urinæ receptaculũ: & quasi colla quædam humidorum recrementorum sũt. Difficillime item concoquuntur: ac in malũ uertunt humoré. Lactétis tamen hedi renes qa nihil adhuc terrestre habét: non improbantur. Pessimi sunt aliméti: ac bilé atram faciunt: recrementoꝝ omniũ receptacula lic& obesent. Minus tamen improbanda sũt auium: præcipue aũt gallinæ uentricula: & intestina. Iunioꝝ animaliũ testiculi q̃ uetuloꝝ qui tarde concoquuntur probabiliores habentur. Gallinacei tamé nũ q̃ improbantur. Non displicuit mihi Palleli hospitis nostri patina: qui pedes vitulinos bene lotos: & coctos cum iusculo aromatibus inspar sos: in cœnam more Romano attulit. Inditum quoq; aliquid ex aceto putarim adeo appetentiam excitabant. Apponi hæc patina prima mensa consueuit. Boni & facilis extat aliméti: pectori confert: tussim lenit: meatus urinæ exulceratos sanat: dyssentericis prodest. A medicis tamen anteriores magis q̃ posteriores animalium partes probantur.

DE OBSONIIS LIBER SEXTVS.

CTVM PROFecto nil hactenus uiderétur explicata earum rerum natura: & ui: quibus humana consuetudo uescitur: nisi deinceps obsoniorum conficiendorum ratio: qua & coqui: & popinarii utuntur ordine præberentur. Non enim omnium eduliorum eadem est coctura: eadem conditura: eodemue tempote. Elixa debet esse bubula: & uaccina caro; elixum uituli pectus.

Dorsum tamen seu spinam malis appellare assaturam requirit. Coxas eiusdem ĩ pulpamētū rediges. Totum uerucē nō ĩiuria elixabis: lic& ex spatula & coxis bo/na fiat assatura. Suillā carnē quoquo modo coxeris ĩ salubrem inuenies. Eius tamē spina ubi recēs est assa ad gulā facit. Sūt qui cæpas in eius feruēti adipe co/quāt: deuorentq;. hedi utrūlibet cocti suaues: & salu/bres sūt: coxæ tamen assæ meliores habentur. Eadem & de agnis coctura. Caprinā carnē si uoles mēse ianu ario cū aliato comedes. Ceruı uero anteriorem partē in iusculo laridario coques: lūbos assabis: ex coxis pa/stillos: aut pulpamenta facies. Eadē & capreoli: damæ: ac capreæ coctura. Aprum ĩ piperato: aut ĩ laridario cō dies. Leporē assū recte cōuiuis appones: posterior ta/men pars melior habetur. Anteriorē nō iniuria in pipe rato uel laridario coques. Eadem est & đ cuniculo co ctura. Sūt q ursinā carnē ex pastillo comedāt.

QuOMODO Coquendæ Aues Cicures & Syluaticæ.

Ves amphiuias: hoc est terra & aqua uictū quærē/tes: ut anserem: cygnum: anatē: gruem: ciconiam: ac cætera eiusdem fere naturæ elixabis. Pauonem ue/ro phasianum: coturnicem: perdicem: turdos: merulas ficedulas: gallinas syluaticas assabis. Hæ quoq; aues e lixæ cum pipere: & saluia non insuaues uidebuntur. Capos præpingues assos: medios inter maciē & pingui tudinem elixos comedes. Idem fiet de gallina & pul/lastra.

ELIXVM.

Arnem in frustra concisam p horam in aqua fri/gida sines: bene deinde lotam cum aqua calida: atq; iteℝ recenti in cacabo lato: ne anguste bulliat ad focū pones: salemq; indes anteq̄ efferueat. Vbi ebullire oc/cipiet bene despumabis. Si uideris sabulum aut terrā

commixtam sali aquæ calidæ cochlearem accipies: hu/icq; salem infundes. In fundo sabulum & quicquid terrestre erit residebit: sal in summo cum aqua nata/bit. Hanc colatam cacabo infundes. At si caro annosa fuerit: eam crebro cochleari eximes: recentiq; aqua hu/mectabis: idem facies si gallinæ uel capi anniculi fue rint. Alba hoc modo cum iure caro remanebit.

ASSVM.

Assum ex qua uis carne hoc modo facies: si annicu/la erit: vbi modicum ebullierit ex cacabo exemptā illaridabis: voluiq; ad ignem iubebis quoad bene co/quatur. At si tenella fuerit: ut uitulina & hedina sine elixatura eo modo quo superiorem decoques. Capos: phasianos: hedulos: perdices: & quicquid syluaticum assaturam requirit: bene deplumatos exenteratosq; in feruenti aqua lauabis lotos ac pro appetentia odorife ris herbis pipere & larido bene conciso refertos ad fo cum lento primum igne coqui iubebis: at vbi paulu/lum a coctura abesse uideris: salem cum trito pane cir cūquaq; asperges: excitato maiore q̄ antea igne: inuo lutoq; volubiliore mauu ueru. Vnde statim exemptam carnem: exhalareq; pmissam: ad conuiuas defers.

PIPERATVM EX SYLVATICIS.

Piperatum cum qua uis carne syluatica hoc modo facies. In catinum tantum ex vino nigro auste/ro indito q̄tū ex aqua: optimeq; in eo carnes lauito: loturā deinde colato: additoq; tantum salis: quātū res exigit. Eandem aquā cum carne i lebete ad ignem po/nito. Coctam carnem eximito: in patinasq; diuidito: bu cellas panis ī craticula torreto: tostas in aceto remole scere sinito. Vbi acetū satis imbiberit una cum libra passulaꝝ eas optime conterito. Huic opportune san/

guis ipsius bestiæ adderetur:vel iocuscula si fieri pos-
sit contrita. Hæc deinde cum ipso iure misceto:addi
toq; pa℞ sapæ aut defruti cũ aceto illo cũ quo panem
maceraueras. Postea uero p cribrum setaceũ hæc om-
nia simul facito transeat. Indita in cacabum; aspsaq;
pipere cariophilo cynnamo:vt uoles facito æqualiter
bulliant p dimidium horæ in carbonibus agitando
sæpius cũ tudecula vel cochleari. Carnem postremo
cum larido frictã:diuisamq; in patinas hoc piperato
condito:cõuiuisq; apponito. Multum & commode a
lit:stomachum fou&:corpus obesat:bilosis tamen no
c&:calculum facit plus minusue secũdũ re℞ ipsa℞ cõ-
positioné. IVS LARIDARIVM.

Vs laridarium cũ qua uis carne syluatica hoc mo-
do facies. Carnem in catino vbi tantum ex uino al-
bo:quãtũ ex aqua bene lauabis:loturamq;(vt par est
)colabis cum hac lotura:cũq; larido ac saluia minuta
tim concisa carnem in lebete coques. vbi prope cocta
fuerit aromata suffundes. Vt vero crassius aliquãtulũ
iusculũ fiat:oui vitella duo & quidem prædura cũ q-
busdam bucellis panis sicci nec oĩo tosti simul cõteres
cõtrita cũ iure miscebis ĩfundesq; i cacabũ. Melius ta
mé fier& hoc aut ex sanguine:aut ex coctis:aut cõtri
tis iocusculis eiusdé aĩalis. Coctã carné in patinas tuo
more diuides:cõuiuisq; aut minutatim:aut i frustra
cõcisã cũ ipso iur̃ appones. Multi & hoc alimenti est:
stomachũ tamé crebro vescétibus facit. Hepar & renes
concalefacit:bilosis noc&:solis pituita laborãtibus con
uenit. CIBARIVM EX Syluaticis.

Ibariũ:qđ vulgo corrupto uocabulo ciue℞ appellãt
sic facito. Carné syluaticã cũ aqua & aceto pari mé
sura coquito:coctã ex iure eximito:sinitoq; in pinace

uel ut latine dicam orbe tam diu resideat donec hu/
mor exierit: eam deinde in optimo lardo frigito.
At si duas patinas cõdire uolueris passulaꝝ libram: se
libramq; amygdalaꝝ cum sua pelle conterito: hisq; bu
cellas panis nõ nimium tostas: & atro uino remolitas
ac tunsas addito: permiscetoq; omnia cum iure in quo
caro cocta est. Facito postea hæc oĩa p cribrum farina/
ceum incacabum trãseãt: ebulliantq; simul in carboni/
bus longe a flamma p dimidiũ horæ curato. Si aro/
matum cupidus aut secus eris ex gingiberi aut cyn/
namo plus minusue addito. Cæpullam postremo in ol/
lula cũ larido tessellatim conciso bene coctã ac tunsam
in cacabum dimittito finitoq; paululum effetueat: ac
deinceps in patinã cũ iusculo diuidito. Nutrit & hoc
tarde cõcoqtur: fastidiũ mou&: caput lædit & oculos:
hepati noc&: uẽtrem ciet bilosis obest: & pectori.

PASTILLVS EX SYLVATICIS.

X ceruo vel capreolo pastillum sic facies: In frustra
haut magna carnem concides. Vna bullitione cũ a/
qua & aceto saleq; remolitam ex cacabo eximes: sines
q; in quadra donec uis exinaniet. Piper deinde & cynna
mum cõtritum simul cum larido tunso in modum pla
centae subiges carnemq; additis quibusdã p longum
laridi tessellis hoc quasi foliato inuolues: indesq; cir/
cũquaq; cariophili grana: farinã deinde bene excretã
subiges ex subacta crustam grossiorẽ unicuiq; frusto
circunuolues: in furnoq; lento igne optime coques.
Apponi hæc statim conuiuis: vel seruari in mẽsem: aut
saltem dies. xv. possũt. Paꝝ oĩo alũt: tarde cõcoqũt: sto/
machũ laxãt: spleneticis & hepaticis nocẽt: pectus exa/
sperant.

PASTILLVS EX CICVRIBVS.

Icures appello omnia quæ domi aluntur: ut uitu/
lũ capum gallinã & similia. Ex his pastillum sic fa
cies. Carnis macræ quantum uoles sumito: minutatĩ
q; gladiolis concidito. Vitulinum adipem cũ aromati/
bus huic carni bene misceto: inuoluta crustulis in fur
no coquito. Cocta ubi prope fuerint duo uitella ab al/
bore ouorum excreta cum modico acrestæ: cũq; iure per
pingui bene tudecula agitata in pastillũ infundes. Sũt
qui modicũ croci ad speciem addãt. Fieri & hic pastil/
lus in patella bene uncta ẽt sine crusta potest capũ pul
lastram: & qcquid voles integrũ & in frustra concisum
ĩ pastillo pro uoluptate optime coques. In hoc & mul
tum alimenti inest: tarde concoquitur. Pauca recreamẽ
ta in se hab& cor hepar & renes iuuat: obesat: ac uen
trem ciet. CRVSTA EX CICVRIBVS.

I crustã voles ex pipionibus & quauis aue: primum
facito ebulliant: vbi ad cocturam fere uentum erit
ex lebete eximito: exempta in frustaq; cõcisa in sarta/
gine cum abundanti larido frigito. Inde in patellam:
uel testũ bene unctam: crustaq; in stratũ deuoluito.
Huic pulmẽto nõ iniuria pruna & cerasa uel austera
addes. Acrestã deinde & oua octo: si plures conuiuas
habebis: uel pauciora: si paucos cum modico iure tude
cula agitato: huic petroselinon: amaracum mentham
gladio minutatim: qđ fieri potest cõcisã admisceto: ad
ignẽ q; ponito lõge tamẽ a flãma. Lẽte. n. ebulliat ne/
cesse est. Cochleari interim tã diu misceri deb& donec
cochlearẽ ob grassitudinem integat. Fũdito postremo
hoc iusculum in crustã ad ignẽq; ac si artocreas ess&
ponito: coctã cõuiuis apponito. Multũ al&: tarde cõ/
coqtur: pauca recremẽta relinquet: bilẽ reprimet: cor/
pus exasperabit. FRICTVM ex qua vis carne.

Rictum ex altilibus & qua uis carne hoc modo fa
cies. Carné uel aues bene exenteratas & lotas aut
minutatim aut quadrifariam concisas in ollam cum
larido ad ignem pones: crebroq; cochleari ne lateri se
riæ adhæreāt cōuolues: ubi prope cocturā fuerit: maio/
rem ptē laridi eximes uitellaq; duo cū acresta agitata
cūq; iure & aromatibus mixta ī ollā fundes. Ebulliat
tantum necesse é ut recte coquat̃. Huic patinæ crocū
addūt qdā vt coloratior fiat. Nō erit ét a voluptate ali
enum petroselinon minutatim cōcisū patinæ inspger̃:
cōuiuisq; statim apponer̃. Al& multū: & si tarde cō/
coquitur bilé reprim&: cor hepar & renes iuuabit.

PASTILLVS IN OLLA.

Astillū ī olla sic facito. Carné vitulinā cū adipe mi/
nutati cōcisā ī ollā ponito: pipiones & pullos si uo
les addicito. Ollā ipsā ad carbones lōge a flāma ne cō
citate eferueat ponito. Vbi ebullire occeperit despuma
to: passulas deinde imponito. Cæpā postremo minu/
tatim cōcisā cū larido frigito. Frictā ī ollā indito. vbi
oīa ,ppe cocta existimaueris acrestā & aromata suffūdi
to. Sūt q & duo vitella ouoꝝ bene agitata cū acresta ī
fundāt. Multū al& tarde cōcoquet̃: nauseā ꝑfaci&: sto/
macho nocebit: hepar & renes concalefaci&: spma au/
gebit: caput & oculos lædet.

MIRAVSE CATELLONICVM

Atellani gens quidé lauta: & quæ ingenio ac corpo
re italicæ solertiæ haud multū dissimilis habet̃ ob/
sonīū: qd mirause illi uocāt: sic cōdiūt. Capos aut pul
lastras: aut pipiōes bene exēteratos & lotos ī ueru col/
locāt: uoluūtq; ad focū tātisp quoad semicocti fue/
rint. In exēptos ac tessellatim diuisos in ollā indūt. A/
mygdalas deinde tostas sub cinere calido: abstersasq;

· kepe ·

lineo panno terunt. His bucellas aliquod panis subto sti addūt mixtaq; cum aceto & iure per cribrum seta/ ceū trāsmittūt. Posita in ollā hæc oīa ins pſaq; cynnāo gingiberi ac sacchare multo tā diu efferueresimul ī car bonibus ꝓcul a flāma lēto igne pmittūt: quo ad iustā cocturā puenerint miscēdo sēp cū cochleario ne seriæ adhæreant. Hoc nihil suauius cum Valischara meo e disse me memini. Multi ē alimenti: tarde cōcoq̄t̃: he/ par & renes cōcalefacit: corpus obesat: vētrē ciet.

VT PAVO Coctus Viuus Videri Possit.

Ecat̃ pauo: aut pēna supne ī cerebrum demissa: aut aut iugulatur: ut heduli solēt: quo sanguis exeat. A guttur̄ deinde usq; ad caudā pellis leuiter scindit̃: scis saq; cū ꝓpriis pēnis a toto corpore ad caput trahitur: quo abscisso ac cū pelle reseruato cruribusq;. Pauonē ipsum aromatibus ac odoriferis herbis refertum ue/ ru assabis: infixis tamē prius per pectus chariophilis in uolutoq; collo lineo albo cōtinuo aqua humectato ne omnino desiccet̃. Coctū pauonē ex ueru exēptum pro pria pelle integes. Et ut pedibus stare videat̃. Virgu/ las ferreas infixas tabulæ ad hoc fabrefactas per crura ne cernāt̃ per corpus ad caput & caudā adiges. Sunt q ad ludū & risū cāphorā cū lana ori indāt ignēq;: ubi ad mēsā fert̃ iniciāt. Hoc Gellio nō plac&: q ignē refor midat. Inaurare ēt pauonē assū & aromatibus cōsper/ sū bractheis aureis lic& ad voluptatē & magnificētiā Idē ēt fieri de phasianis gruibus āseribus capis ac cœ/ teris auibus potest. Veꝝ tarde concoquitur: paꝝ alit: atrā bilē aug& hepaticis ac splematicis noc&.

IN PORCELLO ASSO.

Orcellū adhuc lactētē iugulato uillosq; omnino a cute abradito. Per spinā deinde scindito: eximitoq;

qcqd ĩ vẽtre hab&:iocuſcula eius cũ larido alio ꝑ cũq; odoriferis herbis minutim cõcidito:tritum caſeum:oua agitata:tũſũ piper:crocũ in puluerẽ redaptum cũ ſupioribus bene miſceto. In porcellũq; oĩo ita inuerſum:vt qđ intus erat foris ſit indito:ac claudito ne excidat. Coqui in veru:aut ſuper craticulã lẽto igne non incõmode poteſt:ut oĩa pariter eſui bona ſint. Dum coquitur aceto piper̃ croco ſimul mixtis cũ ſaluiæ aut roſmarini aut lauri ramuſculis ſæpe aſpgenda eſt. Idẽ etiam fieri ex anſere anate grue capo pullaſtra poteſt Male hoc & paꝝ alit:tarde cõcoquitur:ſtomacho capiti oculis atq; hepati noc&. Oppilationes facit:calculũ creat:pituitam aug&.

PVLLVS IN ACRESTA.

VLlũ cũ ſalita carne decoquito:vbi ſemicoctus fuerit grana uuæ ſublatis e medio venaceis ĩ cacabum feruẽtẽ indito. Petroſelinon & menthã minutatim cõcidito. Piper & crocũ ĩ puluerẽ conterito. Hæc omnia in cacabum:vbi pullaſtra cocta fuerit cõnicito:ac patinã ſtatim facito. Hoc obſonio quo non ab re B. Poggius me etiam inuitato frequẽter veſcitur nil ſalubrius. Admodum enim alit:facile concoqtur:ſtomacho:cordi:hepati:renibus cõuenit:ac bilẽ reprimit.

PVLLVS ASSVS.

VLlũ bene depilatũ exinanitũ & lotũ aſſabis:aſſo atq; in patinã impoſito anteq̃ refrigeat:aut ſuccum mali medici:aut acreſtã cũ aqua roſacea ſaccharo ac cynnamo bene trito infundes:cõuiuiſq; appones. Hoc Bucino nõ diſplic&:q acria ſimul ac dulcia appetit:ut bilẽ reprimat qua excitatur:& corpus obeſet.

IN PVLPAM VITVLINAM.

X coxa uitulina carnẽ macrã abſcindito:abſciſa in

Facito deĩde eferueat lento igne. Despumare ēt diligen ter meméto. vbi semicocti fuerint piperis rotundi: pi/ peris oblongi: cynnami: spicinardi q̄tum satis erit in/ fringito: potius q̄ conteras: In cacabumq; indito: vt v/ na tam diu eferueant donec ad tertias deuenerint. Pe des tum eximito: iusq; eferuere ite℞ sinito: decem ouo rũ albamenta tudecula tã diu agitato donec uersa in spumã uideantur. Ebullire simul tantisper hæc debent quoad semel aut bis cochleari inuolueris. Exempta ex cacabo statim sacco lineo bis aut ter colato. Tale ius in patinas ubi pulli aut hædi aut capi bene cocti: & fru/ statim diuisi: nec humecti: caro sit: indito: inq; frigi/ do & humido loco tam diu sinito: quoad omnia gelu concreta fuerint. Ex hac patina nil comedat Voconius meus ne bilem qua exagitatur cum suo magno malo augeat.

HAEDVS IN ALIO.

Ntegℳ hædũ: aut quartã pté tessellis laridi: & spi/ cis mundi alii circũquaq; ipactis ueru ad igné uol/ uito. Humectatoque frequẽter cũ ramusculis lauri aut rosmarini: ex hoc quod nũc scribã cõdiméto. Cũ acresta cũque iusculo pingui duo uitella oui bene agitata: du/ as spicas alii bene tũsas: modicũ croci: pa℞ piperis mi sceto: in patellãque indito. Inde (ut dixi) qđ coq̃t asp/ gito. Coctum in patinã ponito: partẽque cõditurae in fũdito: ac petrosolinũ minutatim cõcisum insp̃gito. Hoc obsoniũ bene coctũ cito comedi deb&: ne refrige/ scat: hoc nõ edat Cæculus: qa oculos hebetat: & venerẽ ẽt demortuam excitat.

Pulmetarium In Carbone.

Arné macrã ex coxa uitulina ĩ bucellas non nimi/ um subtiles cõcisã cultri costa cõtundito sale deinde & fœniculi semine bene trito utrique aspsã inter du/ as tabulas p dimidiũ horæ cõprimito. Inde craticulas

ad carbones coquito: In utranq; partem crebro verten do: addendoq; tessellas laridi ne igne inarescat. Coqui non admodum hoc pulmẽtariũ debet: calidum item in conuiuis apponatur: quo magis appetẽtiam & deside rium bibendi excitet. Hoc bibulus utatur: qui sitim in se demortuam queritur.

IN IOSCVLIS

Ocuscula aut suilla: aut ex quouis animali ad ma gnitudinem nucis aperta insparsaq; sale, fœniculo & aromatibus dulcibus ac bene tritis: omento vitulino aut hedino separatim inuolues: ad focumq; nõ nimiũ decoques: ac cocta statim comedes.

SVCCIDIA IN CARNEM.

Arnem salitam larido intertextam: in tessellas cõci/ des: cõcisam in sartagine non admodum friges: fri ctam aceto saccharo cynnamo petroselino minutatim conciso asperges. Idem etiam fieri de perna ac sumine potest. Sed hæc succo citri uel malarãcii suffũdi amãt: Clamat in hãc opinionem Bibulus: & sine acredine: quo uehemẽtior excitet̃ sitis hæc deuorãda affirmat.

IN TVRDO.

Bi turdum assaueris: eo modo quo conuenit amyg/ dalas bene tũsas sãdaliq; insprsa: cũ acresta & ius/ culo miscebis: modicumq; gingiberis & cynnami insp ges. Mixta hæc omnia per cribrũ setaceũ in cacabum transmittes. Vbi modicũ ebullierint in oliã in quam turdos assos reposueris infũdes. Sũt itẽ q satius dicũt in assos turdos uel malarãcia exprimer̃ aromata dulcia inspargere.

IN VITVLINVM CAPVT.

Aput vitulinum aut bubulum aqua calida depilato ut suẽ cõsuesti: si elixum uoles ubi coctũ fuerit in a liatũ mergito. Si assũ placuerit r̃pletũ aromatibus alio ac plerisq; odoriferis herbis in furno decoqito.

IN CEREBRVM VITVLINVM.

X capite elixo ac cocto cerebrum erues: cum quo duo uitella ouorum tudecula bene agitata: modicũ piperis: parum acrestæ: salis quantum sat erit miscebis. Mixta hæc omnia in sartagine cum liquamine tantisp̃ friges donec quod breui fiet concreta simul fuerint. Comedi cito hoc pulmẽtarium debet. vbi refrixerit nil insipidius. Hinc ẽ quo me Palellus hospes crebro ĩ cœnam vocat: vbi huiuscemodi patinã cõdiit.

IN FICEDVLAS.

Icedulas implumes ac nullibi comminutas: aut exẽteratas in folio uitis cũ modico salis: fœniculi: ac laridi inuolues: inuolutaq; cinere calido & carbonibus integes. Ante dimidiũ horæ coquentur. Assas si uoles: quaternas simul deuincies circa ueru capite & pedibus: ne si transfixæ fuerint nil habeas: quod comedas. Sunt qui in extrema coctura laridum his instillent.

PATINA CATELLONICA IN PERDICES.

Erdicis assæ ac prope coctæ alas & pulpam circunquaq; abscindes: indesq; in locum modicum salis: aromatũ chariophiloꝝ cõtusorum: succus citri aut malarãcii: quo melius simul hæreant misceri his debet. Inuoluatur tum cito necesse est: ac calida deuoretur oportet. Hoc cibo Gallus noster frequenter uescitur: q̃uis catellonicoꝝ acerrimus sit hostis. Odit enim genus hominum: non patinas.

LIQuAMEN.

Mẽtũ suis dũ recẽs ẽ minutim concisũ ad castaneæ magnitudinẽ sale multo asp̃ges ac contundes: contusũ p̃ diẽ in tabulato sines: sequẽti in aheno ad ignẽ si cẽtũ libraꝝ erit cum duabus aquæ metretis decoques: lẽto ignẽ efferueat necesse ẽ: donec bene liquerit. Colo

deinceps colabis: capiesque quod in aqua natabit. Inditum liquamen in seriam loco subterraneo per annũ conseruabis.

IN VENTRICVLVM VITVLINVM.

Itulinum uentrẽ in angulo leniter perforato: stercusq; ac sordes omnes eximito: in lotũ uẽtrẽ hæc: quæ dicam indito. Ex caseo veteri oua quatuor bene fracta: parum piperis leniter tũsi: croci modicum: passulas integras: petrosolinum: amaracum: mentham cõcisam. Mixta omnia & inuentriculum clausa in cacabo bene coquantur.

PERNA.

Igito cultrum in mediam pernam: quæ ut varroni placet a pede dicta: olfacitoq; si bene olebit bona erit perna: sin secus reucienda est. Bonam in uino albo: aut aceto decoquito. Sunt qui tantundem aquæ addendum dicant: maxime uero Publius: qui uinum non bibit: ii certe falluntur. Suauior est in uino tantũ uel aceto & diutius durat. Non est coquẽda perna: nec est iure eximenda: nisi ubi refrixerit.

SVMEN EX LINGVA.

On sumen admodum pingue: sed rubeum: coquatᷣ eo modo quo perna: sed melius aliquantulũ. Hanc quoq; cocturam uult lingua: quanto pinguior tanto melior est. Eadem fere & de reliqua succidia ratio.

IN PASTILLVM GALLINACEVM

Ristas pullorum trifariam: iocuscula quadrifariam diuidito testiculos integros relinquito: laridum tesselatim concidito: nec tundito. Duas aut tris uncias uitulinæ adipis minutatim concidito: aut loco adipis medullam bubulam aut uitulinam addito. Gingiberis cynnami sacchari qtũ satis erit sumito. Hæcq; oĩa cũ

cerasis acribus ac siccis ad xl. miscero: inditoque in pastillum ad id apte ex farina subacta factum. In furno aut sub textu in foco decoqui potest. Semicoctum ubi fuerit duo uitella ouorum disfracta: modicum croci & acrestæ superfundes.

IN PIPIONEM EXOSSATVM.

Pipionem exinanitum & bene lotum: per diem ac noctem in aceto acri sines: lotum deinde ac repletum & aromatibus & herbis: elixum pro libidine: aut assum facies. Vtrouis modo sine ossibus inuenies.

EX SOLO PIPIONE DVO FIVNT.

Pipionem sine aqua ita apposite deplumato ne pellem frangas. Exenterato deinde cutem integram auertes ac diriges: directam optimo farcimine replebis. Integer tum omnino uidebitur. Verum pipionem hoc modo assum: frictum: elixum facies. Assum semicoctum sale ac trito pane asperges: iniungesque leniter uitello oui: ut crustam pro cute faciat. Vbi incoctus omnino fuerit uehementi igne statim torreto: quo coloratior fiat: inde conuiuis appones.

CIBARIA ALBA.

Cibarium album: quod aptius leucophagum dicetur: hoc modo pro duodecim conuiuis condies. Amygdalarum libras duas per noctem aqua maceratas: ac depilatas in mortario bene tundes: inspargendo modicum aquæ: ne oleum faciant. Deinde capi pectus exossatum in eodem mortario conteres: indesque excauatum panem acresta prius: aut iure macro remolitum. Gingiberis præterea unciam ac sacchari selibram addes: miscebisque hæc omnia simul: mixtaque per excretorium farinaceum in ollam mundam transmittes. Efferueat deinde in carbonibus lento

igne facies: cochleariq; saepe agitabis: ne seriae adhaere
at. Coctum ubi fuerit aquae rosaceae uncias tres infun/
des. Ad mensamq; aut in patinis vbi caro fuerit: aut
seorsum: sed minoribus mittes. Quod si in capos fun
dere institueris: quo lautius uideatur: mali punici gra
na sup inspargito. At uero si in duplicé cõditurarn di
uisum uoles: partem uitello oui ac croco simul cum
modico acrestae confuso colorabis: quã quidem a colorẽ
genestinam appello. Reliquam partem ut alba est: ita
cõuiuis ut dixi appones. Hoc ego condimentis Apitia
nis ante posuerim semper. Neq; ulla ratio est cur gu/
lae maiorꝝ nostri preferãtur. Et si enim ab illis in omni
bus fere artibus superamur: una tamẽ gula non uinci
mur. Nullum enim in orbe terrarꝝ irritamentum gu/
lae est: q̄d nõ huc tanq̄ ad gymnasium popinarium trãs
latum sit: vbi acerrime de conditura obsoniorꝝ omniũ
diseritur. Quem coquum dii immortales Martino me
o comensi cõferes: a quo haec quae scribo magna ex pte
sunt habita: Carneadem alterꝝ dices: si de rebus ꝓposi
tis ex tempore diserentem audieris.

CIBARIVM ALBVM
CATELLIONICVM.

Arrinam optimi risi eum duabus metretis lactis caprini in cacabo ad ignem ponito procul flam/
mam: ne fumum concipiat. Pectus deinde capi eo/
dem die mortui: ac semicocti in quaedam quasi subti/
lissima fila diuidito: inditaq; in mortarium duobus eo
amplius tribus ictibus pistillo contundito. Vbi lac di/
midium horae efferuerit: huc idem pectus in fila re/
dactum cum libra sacchari indes: efferuereq; horas
quatuor patieris agitando semper conditurarn co/
chleari: cui haerebit: vt terebĩthina ubi dcoctũ fuerit.

Aquam postremo rosaceam: ut i superiore infundes: patinasq; facies. Nec erit ab re si sacchari aliqd ispar/ges. Nulli enim cibarioꝝ: (ut aiunt) saccharum aduer/sat᷑. Ad hoc Galbes noster Rizonem & me sæpius in uitauit. Aderat & Tridento: q se nil unq̃ lautius comes/se asserit.

IUS CONSUMPTUM.

Ieri ius cõsumptum: aut ex capo: aut ex phasiano: aut perdice aut capreolo: aut pipionibus: aut ex co lumbis syluaticis potest. Si ex capo uoles: cacabum su/mes: qd̃ aquæ metretas quatuor contineat. Huc capũ fractis ac comminutis ossibus indes cũ uncia succidæ macræ. Piperis granis triginta: cynnamo pauco nec ni mium tunso: tribus uel quatuor chariophilis: saluiæ la cere trifariam foliis qnq;: lauri duobus. Sinito hæc ef/ferueant horis septem: uel donec ad duas scutulas uel minus redigantur. Caue salem idas: aut salita si ægro tantium causa fiet. Paꝝ aromatum nil uetabit: quo minus ægroto etiam apponatur. Senibus hoc & uali/tudinariis detur.

IUSCULUM Croceum.

Itella ouorum triginta: acrestã: ius uituli: aut capi: paꝝ croci: modicũ cynnami in catinum simul fran/gito: ac misceto. Mixta per cribrum excretorium faci/to i ollam transeant. In hac curato ut in carbonibus procul flamma ne fumum cõcipiat decoquantur. Mi/scetoq; semper cũ cochleari donec crassum fieri inci/piat. Tũc enim a foco ablatum cõuiuis decem percom/mode apponitur. Spargi aromatibus dum in patinis est hoc iusculum deb&.

IuSCuLuM ALBuM

Mygdalaꝝ libram depilabis ac tũdes aquam inspar gendo: ne oleum faciat: bis deinde albamenta ouoꝝ xx. panis albi ac remoliti parum: modicum acrestæ ac gingiberis albi: iuris quantũ sat erit addes: ac cõtũdes

oĩa simul bene miscebis. Mixta p cribrũ setaceũ facies in cacabũ trãseãt: coquãturq; eo modo quo supiora.

IVSCVLVM VIRIDE.

Apito illa oĩa: quæ in primo iusculo cõtinet̃: præter crocũ: bisq; betas & modicũ petroselini aliquot tritici folia: si tũ viridia erũt tũsa addes: p cribrũ trãsacta coques eo modo quo supiora.

CIBARIVM: Quod vulgo zanzarellas uocant.

Va septẽ selibrã casei triti: Panem itẽ tritũ: tũdens simul misceto: ĩditoq; ĩ cacabũ: ubi siet ius croceũ: q̃do feruere occipi&. Vbi bis terue cochleari cõuolueris patinas facies: cito enim coq̃t.

CIBARIvM vIRIDE.

Ibariũ viride eo modo: quo ante dictũ cõdies: sed p croco herbas indes: quas in iusculo viridi cõmemoraui.

CIBARIvM IN BOLIS.

Væ antea dixi sumes: eadem uti uoles aut alba: aut crocea: aut viridia facies. Duriora sũt hæc aliquãtulũ & in cacabum feruere occipientẽ cochleari paruo sigillatim deponatur.

CIBARIvM ALBvM.

Lborẽ ouoꝝ: panẽ albũ & tritũ: casei modicũ cũ lacte amygdalino misceto: inditoq; in cacabũ feruere occipientem: ex iure uitulino: aut capi præpinguis: ac eo modo quo supiora coq̃to.

LIBER VII:

VLAM Industriam nõ altilia solũ: ac syluatica animalia: ueꝝ ẽt inanimata quædã fecere: vt legumina: boleti: tubera:. Herbæ enim nonnullæ tũ hortenses tum syluestres: quæ a philosophis iter uegeta reponũt̃. Veꝝ prius meo instituto de ui & natura istaꝝ reꝝ mihi dicendũ ẽ: q̃ de cibariis quæ ex eisdẽ fiũt dicere incipiam. Neq; certe a re

ipsa alienum putarim: præcipue quũ ordo esciorũ hoc requirat de eo farre & ordeo aliquid dicere: quo in cibariis utimur: q̃q̃ quum de pane diceremus breuiter eorũ genera sunt explicata. DE ORDEO.

Rdeum frumenti genus esse satis in primo libro diximus: cuius uis temperata habetur. Hinc est q̃d parum alit. Aqua cum eo decocta addito uel melle uel glycyriza contra ægritudines a nimio calore prouenientes plurimũ facit. Hoc etiam frequẽter: ut infra apparebit in cibariis uescimur. Hamilum item ex hoc factum pectori non incongruit. DE FARRE.

Ar: quod aliqui adoreum: aliqui adorei genus dixerunt temperatum est. Facile concoquitur: abstergit: refrigerat. Eius frequẽs usus hepatis ac splenis fibras claudit laborantibus ex calculo: uesicæ & renibus nocet. DE HAMILO.

Amilum: quod inter frumenta boni succi Celsus cõmemorat. Id esse putarim: q̃d medici nostrorũ temporũ mutata littera hamidũ uocãt. Cõditum cũ amygdalis & saccharo: epilotũ lenit & pectus: tussim sedat: sanguinem tamen nõ bonum generat. DE SIMVLA

Imulam fieri e tritico loto sicco ac leniter mola dissracto dicunt medici. Asseruntq; cibaria ex hoc meliora fieri q̃ quæ ex hamilo fiunt. Calorem enim & sitim sedãt: hepar refrigerãt. DE HALICA.

Alicam Celsus inter fruges boni succi cõmemorat: ut triticum: siliginem: orizam: hamilũ: quæ quidẽ & panificia appellat. Ex halica tamen oriza &, ptisana fieri optimas sorbitiones & pulticulas dicit: ut Columellæ placet ex ordeo: ut Celso ex oriza: quod deriuatum uidetur. Sunt tamen qui hoc latinũ & nõ externum putent. DE RISO.

52.

Isũ: quod ego antiquo uocabulo orizam appellatũ puto: calidæ ac siccæ uis est. Et ob hãc rem multum alit: maxime si cum amygdalis tunsis lacte & sacchar/ro: (vt postea dicetur) cõditum fuerit. Decoctũ ĩ aqua pura uentrem constringit. Noc& tamen frequens e/ius usus dolore alui laborare solitis.

DE PANNICO.

Ali succi habentur pannicum millium: ac legumĩa fere omnia. Pannicũ vt ait Plinius dictũ est: qđ pã/niculis inuoluatur. Pannico præcipue aquitania utit̃. Põtica gens nullũ panniceo præferunt cibum. Abun/dat & hoc circumpadana regio. Pãnicum tritum & ꝑ cibario sumptũ: simplex uẽtrem astringit: cũ lacte co ctum multum alit. DE MILLIO:

Illium & pãnicũ terram emaciãt: & ob eã rem inter vites & arbores frugiferas serẽda nõ sũt. Aethiopes nõ aliam frugẽ q̃ millii ordeiq; nouere. Gaudet & mil/lio campania. Purgat̃ mortario & pistillo: ut alia mul/ta. Purgamẽta appludã rustici uocant. Ex millio fit puls: & panis prædulcis: quo Cisalpini ac maxime in/subres utuntur. Millii e musto subacti præcipuus usus ad fermenta est: in annũ siquidem durat. Millii usus panniceo deterior habet̃: Siccum enim & frigidum ẽ: ac tarde concoquitur: & male alit. DE FABA.

Abæ ĩter legumina: quæ a legẽdo sũt dicta maximus honos habet̃. Quippe ex qua & panis & lomẽtũ fit a faba in sacrificiis. A pulmẽtario fabaceo Pythagoras abstinuit: uel ꝙ his mortuoꝝ animæ: ut ipse asserebat ꝓ domiciliis uterent̃: vel ꝙ is cibus inflatione sua trã quillitatẽ mẽtis quærẽtibus mirũ in modũ cõtrarius sit ac libidinem incitet: quam   : hoc est in testiculis fabis similibus esse dicebant. Sola faba in

ter fruges exesas ēt crescēte luna repletur. Aqua mari
na aliaq; salsa nō pcoqt̃. Prima leguminū āte biemē se
rit̃. Quāq̄ Maro ver̃ serēdā dicat. Aquas in flore maxīe
cōcupiscit: vbi defloruit exiguas desiderat. Faba in æ-
gypto spinoso caule nascitur: cōtra cocodrili edacitatē.
Fabæ vis frigida est: uiridis ad humiditatē tēdit: qua
stomacho noc&: sicca tamen peior ē. Insomnia quo uis
modo i cibum sūpta vel mala facit. Aromatibus cōsp
sa minus lædere putat̃.

DE CICERE.

Icer salsi laginosū ē ideo solū urit: nec nisi madefa
ctū pridie seri debet. Plures hab& differētias magni
tudine: colore: figura: sapor̃. Arietino capiti psimile ē.
Rubeum nigro & albo calidioris uis ē. Tēpatius nigꝝ
habetur. Eoꝝ iura qbus & remolita sūt pectori prosūt
splenis atq; hepatis opilationes tollūt: calculū frāgūt:
renes ac uesicā purgāt: vocē clariorē reddūt: uenerē ci
ent: lūbricos e uentre ābigūt. Recens cicer stomacho
ac itestinis noc&: & os male olere facit.

De Cicercula:

St & cicercula minutum cicer iæquales āgulos ha-
bens ueluti pisum. Dulcissima quæ eruo similis ē.
firmior quæ nigra & ruffa q̄ quæ alba. Virtute in q-
busdā ciceri similis ē.

DE PISO.

Mpatientissimū frigoris pisū habet̃: ideo in apricis
seri gaud&: ad austꝝ uerno tempore facili ac soluta
terra. Dulce est & minus: (ut ait Celsus) q̄ faba inflat
ac noc&.

DE PHASEOLO.

Haseolū uel phasellū: quē uillē Maro appellat: hanc
denominationē a phasello isula nō pcul mōte olym
po positā accepisse scribit Apulegius. Vi calidā & hu-
midā habēt phaseoli: quoꝝ usus aluū lubricat & obesat
urinā mou&. Pectori ac pulmoni prodest. Caput ta-
men crassis & pernitiosis humoribus replet. Insomnia

& ea quidem grauia inducit. Eius frigiditas & malitia leniri aliqua ex parte potest: origano: pipe: sinapi insparso. Vinum meo post phaseolos bibendum omnino est.

DE LENTE:

Ens vt pisum uomere seritur. Amat lens solum tenue magis q̃ pigue: cælũ utiq; siccũ. Eius duo sũt genera. Alteꝝ rotundũ nigriusq;: Alteꝝ sua figura ĩ léticulæ nomen transiens: frigidæ ac siccæ naturæ habetur. Cortex aluum soluit: medulla astringit. Difficulter cõcoqtur: atrã bilem generat: & leprã facit. Inflat cõdensat: cerebro ac pectori noc&: oculos hebetat: venerẽ reprimit. Corrigi eius malitia hoc modo potest. Primã cocturã abiicito. Secundæ acetũ & aromata addito: non erit ẽt insalubre farinã ordei lenti in cacabo miscere vt bene ac multum alat.

DE VICIA & ERVO.

Edica vicia cicercula eruũ farrago: pecoꝝ magis q̃ hominũ causa sũt inuenta. Eius tamen usus uim medicamenti habuisse litteris suis Diuus Augustus ostendit. Eius enim vis tussim lenit: ac pectori prodest Hoc rouilium uulgo appellant.

DE LVPINO.

Vpini satio terras lætiores facit. vbi caule surrexit ac florem emisit ad solem continuo heliotropii more uertit̃. Hoc vice clepshydræ nubilo cælo rustici utũtur. Nullo impẽdio constat lupinus: neq; enim sationẽ aut rũcationẽ exigit. Primus omnium serit̃: ultimus tollitur. Vtrunq; fere septẽbri mẽse. Ter in ãno floret: lectũ cõdi ad fumũ amat. Eius uis calida est & sicca. Maceratus frigida aqua salitusq; homini in cibo est. Amarus medicamenti uicẽ præstat. Impositus eĩm pueroꝝ uentribus contra lũbricos ꝓ medicamẽto habe

tur. Val& item contra omnem opilationem: ægre tamen concoqtur: humores etiam crudos & malos efficit.

DE CANABI.

Eritur & canabis ipsa ut linum: decorticata post videmiã funes ad usum præstat. Aiunt canabim in alabandica ferulaꝝ vicem in plagaꝝ usũ præbere: adeo magna in regione nascitur. Ex semine canabis tunso cibaria quædam fiunt: quæ & stomacho & capiti: ac d̃niq; membris omnibus plurimum nocent.

DE SAMBVCO.

Ambucus alteꝝ genus habet magis syluestre: quod alii thamiatem: alii ebulum uocant. Flos eius in cibariis sumptus: hepaticis: hydropicis: cardiacis: atq; hitropicis prodest. Acinum uero quo & capilli cani tinguntur: potum ex aqua urinam mou&. Folia in uino pota serpentum ictibus resistunt. Aqũa in qua folia macerata fuerint sparsa p domum pulices necat. Decoctio item foliorum sparsa muscas necat.

DE CVCVRBITA.

Vcurbita in uentrem plerunq; crescit: nonnunq̃ uero in anguineam formam. In locis humectis nascitur. Libertate pensili gaud&. In longitudinem nouem pedum creuisse quandam lectum est. Veteres medici diffiniuere cucurbitam esse congelatam aquam. Est enim humidæ ac frigidæ uirtutis. Nam in cibum sumpta & stomachum relaxat: & bibendi desiderium extinguit: ac aluum mollit: intestina lædit: quo longiores sunt eo salubriores habentur. Quæ in uentrem creuere desiccatæ ad fumum euacuatæque orei usum rusticis in condendis hortensiorum seminibus præstant. Cucurbitæ etiam ubi tenellæ sunt abrasa leniter superiore cute: concisæq;

in anguineam formam: ac desiccatæ rusticis hyeme cibaria præstant.

DE ATRIPLICE.

Triplicem esse putarim ego quod rustici spinachium uocant: a spinis credo quas in semine facit. Est enim holus frigidæ & humidæ substantiæ: amplius tamen ab humoribus possidet. Sunt qui uelint atriplicem non esse quod spinachium uocant: lic& similitudinem habeat: & eandem prope uim. Nam & aluum mollit: & hictericis hoc est auriginosis ab auri similitudine: ob sparsum fel (ut ait Varro) prodest. Calidũ hepar refrigerat: bilem incensam reprimit.

DE RAPO.

Apium quod uariare genus lectum est: a Democrito tanq̃ humano corpori cõtrarium damnatur. Ex eo enim putat inflationes stomachi excitari. Contra Diocles. Itemque Dionysius propter eius uirtutes etiam necessarium existimat. Quum enim calidum sit & humidum multum alere: & obesare putatur. Genituram augere: maxime uero si sub cinere & carbonibus coxeris. Non erit etiam insalubre: si prima abiecta decoctione secundo elixaueris. Additis aromatibus: quæ eius inflationem tollunt. Bene cocta urinam cient: ardorem tollunt: sitim extingunt. Contra uero incocta inflammationem & opilationes generant. Rapi costum cum adipe tunsum articulorum dolori medetur & frigus a pedibus abigit. Aqua in qua discocta fuerit frigidis podagris salubre fomẽtũ præstat. Cauẽdũ ẽ dũ rapa colligimus ne urucæ bestiolæ quædam uenenosæ insint quas græci καμπάσ uocant. Has necare mulierem menstruo laborantem asserit Columella: si solutis crinibus & nudo pede unũquenque hor/

tum ter circum eat.

DE NAPIS.

Aporum plura sunt genera:neque una eademq; in omnibus uirtus est.Napi in altitudinem tenédtes: qui & corynthii dicuntur terræ maiore ex parte promi nent.Hi seri i locis deuexis & siccis amant.Liothasii uero frigoris patientissimi sũt.Apud italos olĩ amiter/ninis palma dabatur:inde marsis:tertia:ut ait Plinius nostratibus:idest cisalpinis.Napi omnes alius tamen alio minus & maius calidi habentur.Guttur & pectus in cibum sumpti leniunt.Aluum inflant:ac venerem cient.Generare eorum frequens usus pituitã putatr.

DE BLITO
ET BLETA.

Litum inter hortensia ; holeris leuissimum genus est.Hoc ego bifariam diuidi crediderim : quum & nigrum sit & candidum. Nigrum capite fere exit:ut bulbus:caule:ut lactuca.Neq; ulla fere hortensis her/ba latitudine maior.Quidam bliti naturam inertem: & sine ui putarũt:& si aluum usq; ad bilem plerunq; conturbet.Nimia fœminarũ menstrua in cibo sumptũ sedat.At Bleta quæ alba est:quæq; medium tempera/mentum sortitur.Hepaticis atq; splenneticis cum aro matibus dulcibus:quæ salsedinem eius leniant:utilis/sime datur.Ardores item æstatis releuat. Fastidio lan guidos ad cibum reuocat.Nutrientes fœminas pluri mo lacte implet.Esa cum iure proprio aluum mouet: eo uero abiecto sola esui sumpta constringit.

DE BRASICA.

Rasica:quam eandem & cauiliculum & caulem lic& appellare:quod caule qui uulgo tyrsus dicitur præcæte ris crescat:omnibus holeribus ut Catoni plac& anti/

ſtat: maxime uero lotio quod pluribus in rebus ſalu/
bre eſſe oſtendit. Sexcentis fere annis medicina braſi/
cæ uſum populum Romanum idem Cato tradit. Non
dum enim in urbem conuenerant medici: qui ſanandi
facultatem peregrinam quidem in artem poſtea redi/
gere. Inuenta tum pigmenta ſunt: & his præcia addi/
ta: quæ uellēt. Cæteꝝ ruſtici illi ac militares uiri: glori/
oſas cicatrices gratuito holere curabant: hcꝝ colētes ad
ſalutē & cibū. Genera braſicæ tria facit cato. Vnam ex
tētis foliis caule magno: quæ pythagorica dr̃. Altera
criſpo folio: quam appianā uocāt. Huic ego zeuianā:
quæ i agro ueronenſi naſcit̃: & crapraniceníem contu
lerim. Tertiā minutis caulibus lenē teneram: quæ mi/
nime probatur. Serit̃ braſica toto anno: æqnoctio &
autumno trāſfertur. Cimā uere præſtat: quā qa Dru/
ſus faſtidiuit a Tiberio patre increpitus eſt. Sunt &
æſtiui autumnalesq; mox hiberni. Iteꝝq; cimæ. Nullū
genus holerum æque fertile eſt: ſua ſe fertilitate con
ſumit. Eſt & braſica ſylueſtris trium foliorum Diui
Iulii carminibus militaribus iocis præcipue celebrata
qua milites in obſidione dyrachiana: vt in militari/
bus exprobrationibus appar& uſos crediderim. La/
pſana enim hoc genus braſicæ ipſi appellabant. Cali/
dae & ſiccæ naturæ braſicam eſſe conſtat: & ob hanc
rem atram bilem auget. Mala inſomnia facit. Pa/
rum alit: ſtomacho parum: capiti atq; oculis pro/
pter exhalattionem multum nocet. Hieme ſi cum
carne pingui coquantur q̃ æſtate tolerabiliores. Pur/
gare tamen pituitam aiunt: guttur lenire: uocem
clariorem facere: si cum primo iure editur. Abie/
cto primo: si ſecundo coquatur: aſtringit: ut bleta.
Affirmat Ariſtoteles in problematibus nil æque æbrie/

tati mederi q̄ brasica:uel semen:quæ sua ui diureti/
ca uinum altiora petens ad meatus urinæ perducit.
Valet & succus eius cum uino potus contra morsū
rabiosi canis. DE FAR IN IVRE.

E simplicibus quibusdam satis dictum est:ad con
dita nunc tandem me reuocant coqui. far mundū
& lotum in iure pulli diu coquito:cocti partem in ca
tino transferto. Huc ouorum uitella tria ubi aliquan/
tulum refrixerit cum croco dissoluta indes:rursumq;
in cacabum transferes:& aromatibus consparges.

RISVM IN QuO VIS IVRE.

ISum condies eo modo quo far. Oua quidam sub
trahunt. Hoc in tuo sit arbitratu.

Milium In Patina:

Ilium cum aqua calida bene lotum:cum iure carni/
um lento igne diu coquito;cochleariq; sæpe misce/
to procul fumo indito deinde croco:quo coloratius fi
at ad mensam mittito.

Cibarium Ex Pane Trito.

Anem tritum eferuere in iure carnium parum ad/
modum sinito:ubi ex igne paululum refrixerit:
modicum triti casei eius aliquot remoliti ī eundem ca
cabum indito:ac misceto:colore croceo gratius hoc ci
barium fiet. Iusculum:Quod Verzusū Vocāt.

V ouo recentium uitella quatuor:semunciam cynna
mi:sacchari uncias quatuor:ex succo malarancii un
cias totidē. Aquæ rosaceæ uncias duas:tudecula simul
confusa ac ī unū corpus redacta eo modo coques:quo
iusculū croceū coq̄ndū diximus. Nō erit etiā ab re cro
cū addere:quo gratius fiat. Hoc genus cibarii æstate
præcipue salubre habetur. Multū enim ac bene alit:
hapar refrigerat:& bilem reprimit.

PVLS FABACIA EX FABA FRACTA:

Abam diffractam bene mondam ac lotam ad focum pones. Vbi eferuere occeperit primam aquã exprimes: indesque tantum aquæ recentis: uel duobus digitulis emineat addendo tantum salis quantum sat est. Procul flamma propter fumum: & operta tam diu ebulliat necesse est: donec cocta in pultem redigatur. Agitari deinde in mortario & tam diu misceri debet: donec unum corpus confiat. Rursum in cacabum positam calefiat: quum transferre in patinas uoles hoc modo condies. Cæpam minutim concisam in olla feruenti oleo coques: indesque modicum saluiæ: aut ficorum: aut pomorum in tessellatim concisorum. Hæc quidem feruentia adhuc: patinis fabaciis infundi debent. Sunt qui & aromata inspargant.

FABA IN FRIXORIO.

Abam coctam & resolutam cum cæpis ficis saluia: atque aliis plerisque holitoriis herbis in frixorio adipe: vel oleo bene uncto friges: ĩ pinacaque uel orbẽ extensam in placentæ forma atque aromatibus suffundes.

CIBARIVM Ex PISO.

Isum cum siliqua semel ebulliat facito. Exemptum aqua frixorium cum tessellis carnis salitæ: & eius maxime: quæ macro pinguiq; distinguitur indes. velim tamen ipsas tessellas modicum prius efrixisse. Addito deinde parum acrestæ: modicum sapæ: aut sachari cynnami non nihil. Hoc item modo & phaseolos coquito.

CIBARIvM Ex CARNE

Arnẽ macrã elixã minutim cõcidito: cõcisã in iure pingui itẽ per dimidiũ horæ coquito addẽdo prius excauatum panem ac tritum. Modicũ piperis croci

parũ. Vbi paulum refrixerit: oua dissuolta caseũ tritũ: petroselinum amaracũ mẽthã concisã minutim cũ modico acrestæ. Mixta & simul agitata in eundẽ cacabum indes. cochleari lente agitando ne conglobentur. Idem ẽt fieri ex iocusculis & pulmonibus potest.

CIBARIVM ex intestinis.

Ota bene sint ac monda intestina recrementorũ omnium receptacula: ad focũ deinde in cacabũ cũ osse succidiæ: quo sapidiora sint ponito: salem ĩdes caueto. Vbi cocta fuerint exempta in frustra non magna cõcidito. Mẽthæ præterea saluiæ: salis q̃tũ sat erit: tãtũ addito: facitoq; rursũ cũ hoc additamẽto paululum ebulliant. Coctis & in patinas positis aromata inspar/ges. Sunt qui caseũ tritum supfundant.

CIBARIVM ex intestinis Trutæ.

Ntestina trutæ bene lota: ac semicocta: paululum piperis petroselini menthæ ac saluiæ minutim cõ/cisæ indes. Patinas ubi feceris aromata insparges.

Oua Trutæ Condita Vt Pisa Credantur.

Va trutæ semicocta: ac ex cacabo exempta in fru/stula diuidito: & ut ius turbidum uideatur panem excauatum cum eodem per cribrum setaceum trans/agito: aut ex iure pisorum: si pro tempore haberi po/terit quantum sat erit sumito: cum hoc additis aro/matibus croco petroselino: ac mentha concisa rursum ipsa oua coquito. Pisa edere te dices.

CIBARIVM
EX LACTVCA:

Vrsum lactucæ medium præsertim cum ouo cu/curbitæ acresta coquito.

CIBARIVM
EX MALO ROSEO:

Ala rosea a colore ut puto sit appellata: cũ iure carnium coqto. Vbi prope cocturã fuerint: in eundẽ cacabum paululũ petroselini: ac mẽthæ cõcisæ indito. Spissari ius cũ excauato pane: vt in truta diximus facillime potest. Patinis ubi inditũ fuerit aromata inspárges.

DE SIMILA:

Imilã in ius pingue & ferués agitatum continuo cochleare uel tudecula impones. Ad dimidiũ horæ ebulliat in carbonibus necesse ẽ procul flãma ne fumũ cõcipiat. In scutellas deinde impositã caseo trito & aromatibus consparges. Tẽpore ieiunii cũ saccharo succo amygdalino & aqua rosacea cõdiri potest. Hoc Marso proderit: qui tussi & quidẽ cõcitata laborat.

PATINA EX RAPIS:

Apa bene lota & in frustra concisa optime in iure aliquo pingui decoquito. Cocta ac tunsa iterum ad ignem cũ meliore q̃ antea si fieri poterit iure: cũq; frustro succidiæ pipere ac croco ponito: ubi semel eferuerint: inde exempta conuiuis apponito. Hoc non comedat Galba noster: qui urinam agere contin&.

PATINA EX FOENICVLIS:

Oquũt̃ fœniculi eodem fere modo quo brassica: cõcidi tamẽ melius ac coq debẽt. Piper amãt & succidiæ: aut olei condimẽtũ reqrũt. Esiciũ Romanicũ:

Arinã optime a furfuribus excretã cũ aqua subigito: subactã in tabulatũ extẽdito: inuolutoq; ei ligno tereti qdẽ & oblongo: quo uti in tali ministerio pistores solẽt. Inde extractã in latitudinẽ unius digituli cõciditò. Vittã dices adeo longa ẽ. In iure pingui ac cõtinuo feruẽti coq debet. At si in aqua pro tempore coq oportuerit: butyꝝ & salẽ indito. Coctũ in patinã cũ caseo butyro saccharo: & arõatib. dulcib. trãsferri db&.

.ESICIVM FRVMENTINVM.

Sicuũ frumẽtinum eodem fere modo fit quo & romanicum. Fit tamen aliquanto grossius: & minuti magis concid itᵘʳ. Conditura eadem quæ superior.

CIBARIVM EX Radice Petroselini.

Adices petroselini bene lotas & excauatas: si prædurae fuerint in iure carnium ꝓcoqto. Coctas ac minuti cõcisas cũ pipe & croco in alio iure non minus bono iteꝝ ad focum ponito. vbi paulum eferbuerint ĩ patinas indito. CVCVRBITA fricta.

Vtẽ cucurbitæ abradito: eãdẽq; ex trãsuerso in tessellas tenues cõcidito. Vbi semel ebullierit ex cacabo in tabulam transferto: ibiq; sinito donec paulũ disiccetur. Inuolutam deinde in sale & farina admodũ alba in oleo frigito. frictam & in patinam trãslatam moreto ex alio ex flore fœniculi excauato ac macerato pane cũ acresta ita dissoluto: ut raꝝ potius q̃ spissum videatur suffundito. Non erit ab re moretum ipsum per setaceum transigere. Sunt etiam qui agrestam tãtum cum flore fœniculi infundant. Croceam si uoles crocum addito.

CIBARIVM Ex cotoneis.

Otonea in iure macilento cocta tundes. Tunsa cum succo amygdalino: cũq; iure vitulino: aut pullino dissolues: ac in cacabum per setaceum transferes. Addito deinde gingiberi cynnamo sacharo ac croco rursum in carbonibus procul flamma ociose ebulliat facies agitando semper cochleari. Sunt qui butyꝝ aut adipem recentem instillent. Cocta & in pattinas trãslata aromatibus & saccharo asperges.

FABA FRACTA.

Abā tam diu in aqua sines: donec bene humecta fuerit: eā deinde e regione nigredinis apte ita scindes ne quod intus ī cōminuatur. In uacuos cortices amygdalas cum aqua rosacea: ac sacchato tunsas indes: ad ignem in ollula uel patella sine aqua torrebis: cauendo semper ne cōburāť. Tostas ac in scutellas translatas iure optimo, suffundes: in quod & petroselinū & aromata insp̄ges. Sūt q & cæpas addāt. CIBARiū Cānabinū.

Ibarium cannabinum pro duodecim conuiuis hoc modo facito: libram cannabis bene mundi tam diu coquito donec scindatur. Coctam & una cum libra amygdalaꝝ addito etiam excauato pane in mortario tū sam iure macro dissoluito transagitoq; in cacabū per cribrū setaceū: ad focū deinde positū cochleari crebro agitato. Postremo uero ubi prope cocturam fuerit: selibram: sacchari semiunciam gingiberis: paꝝ croci cū aqua rosacea indito. Coctum & in scutellas diuisum: aromatibus dulcioribus conspargito. Hoc ego barricocolis Senensium persimile puto: ex multis enim proba bilibus rebus improbabile eduliū est factū. Nā & difficulter cōcoqť: & fastidium ac dolorē facit.

ESICIVM EX CARNE.

Ro decē cōuiuis librā abdōinis porcini: aut uitulini bene elixato: coctā ac cōcisā cū selibra casei ueteris pauco ēt ex pigui addito: cūq; herbis odoriferis bene cōcisis: pip̄e gigiberi charipbilo misceto. Sūt ēt q pectus capi tūsi nō icōmode addāt. Hæc oīa farina bene subacta ac ī tenuissimū foliū r̄dacta ad castaneæ magnitudinē inuoluito: inuoluta in iure pingui ac croco colorato ꝺcoqto. Paꝝ cocturæ r̄qrūt. In patinas traducta caseo trito & aromatibus dulcioribus asp̄gito. Fieri & hoc eduliū ex pector̄ phasiāi p̄dicis aliaꝝue alitū pōt.

ESICIvM SICvLvM.

Arinam albam ac bene excretam cũ albore oui:aqua rosacea:ac communi bene subigito.Subacta in pa/stillos in modum paleæ subtiles semissemq; oblongos extendito.Hinc stilo ferreo admodum tenui excaua/to.Inde ferreum extrahens uacuum relinques.Desic/cata ad solem huiuscemodi exicia annos duos ac tris durabunt.Maxime uero si mensis augusti luna fue/rint pinsita.In iure pingui decoctas ac in patinas fusa trito caseo butyro nouo ac recẽti:aromatibus dulcibus aspergi debent.Hoc exicium duarum horarum coctu/ram requirit.

IN VERMICvLOS.

Arinam eo modo quo superiorem subigito:subacta in frustra digitis rescindito:uermiculos dices. Ad solem deinde ponito:bene sicci biennio:& eo amplius durabunt.Coctos per horam in iure pingui:patinæq; inditos caseo trito & aromatibus condito.At si dies ieiunii fuerit cum succo amygdalino ac lacte caprino coques.verum quia lac non tantum cocturæ requirit:fa/cito prius aliquantulum in aqua ebulliant:deinde lac ipsum addito.Coctos saccharo inspargere memento. Eadem omnium ex farina esiciorum coctura est:cro/co coloratiores fiant nisi in lacte decocti fuerint.

MINvTAL HERBACEVm.

Olia uitium ac buglossæ in cacabum dum feru& aqua indito ac statim eruito:eruta i tabula cum pe trofelino ac mentha cruda gladiolo concidito.Conci/sa ac in mortario tunsa in cacabum cum iure pingui indito .Parum ebulliant facito . Coctum pipere spar/gito.

RISvm IN AmYGDALIS.

Ro decem conuiuis:selibram risi bis aut ter aqua tepida lauabis.Lotum ac coctum in tabulam extẽdes

donec aqua exierit. Inditum deinde in mortario cum libra amydalaꝝ depilataꝝ tundes: ac cum aqua recenti in cacabum per setaceum transferes. Selibram sacchari addes. Procul flamma in carbonibus agitatum cochleari propter fumum ebulliat necesse est semihoram. Coqui & eodem modo risum in lacte caprino potest. Veꝝ quia esicium cito fumum concipit: si id acciderit: hoc modo a fumo liberabis. Risū ita ex cacabo in ollā mūdā transferes: vt ex eo quod fundo aut lateribus adhæret nihil attinges. Lineum deinde pannū & id q̄dem album in plicas tris aut quatuor redactū humectumue recenti ac expressa aqua supra os ollæ aptæ collocabis. Post paulum idem ēt facies. Hoc ad extrahēdum fumum nullum efficacius remediū. Idem in farre ac cæteris fiet.

FERCVLVM AMIGDALINVM

Ibram amygdalaꝝ albicātiū ea ratione: quā diximus cū pane excauato ac remolito contūdes. Tunsas ac dissoluta recenti aqua in cacabum p setaceum fundes: coquesq; eo modo quo supiorē: sacchari selibrā addes. Paꝝ cocturæ amat. Liqdū enim magis q̄ spissū plac&. Sūt q & aquam rosaceam addāt.

ESICIVM EX PELLE CAPORVM.

Apum ubi elixaueris pellem circūquaq; abscindes: & eā maxime: qua collum integit. Concisam ac in frustra diuisā rursū in iure pingui per semihoram d̄ coques: addito croco quo coloratius fiat: in patinam translatum aromatibus & caseo trito consperges. Hoc Archigallus noster delectaretur: si per rem familiarem tenuem admodum ei licer&.

IVS IN CICERE RVBEO.

Ibram ciceꝝ: & eo amplius aqua calida lauabis: lotis

ac inditis in cacabum sine aqua quo eferuere debent semiunciam farinæ: paꝝ olei & salis: ad uiginti grana piperis fracti modicũ: cynnami tunsi manibus diu misccebis: ad focum deinde cũ tribus metretis aquæ pones addita saluia: roremarino: ac radicibus petroselini minutim cõcisis. Tãtũ ebulliat: vt ad octo scutellas redigantur. vbi ꝑpe cocturã fuerint: modicũ olei istillabis. q̃ si ius ꝑ ægrotis fiet: oleũ aut aromata minime indes.

IVS IN PANE.

Ris panes decrustatos gladioli costa bene terito: tritos ac in tabulam extensos libella farinæ ac semicircum uallato. Oua quattuor aut quinq; bene dissoluta cũ pane & farina misceto. Vbi anesi confecti magnitudinẽ & formã habuerint: cribro a farina secernito. Quod reliquum erit ĩ tabulã extẽdito: vt bene siccetur. Siccum ubi voles in iure pingui lento igne ꝑ semihoram decoquito: ac croco decolarato. In decẽ scutulas translatum (tot enim conuiuis sufficiet) inspargi caseo trito: & aromatibus deb&.

IVS IN CVCVRBITA.

Vcurbitã in iure: aut aqua cum modico cæpullæ coctam: ac cõcisam per cochlearẽ pforatũ in ollã trans mittes: vbi insit ius pingue: modicum acrestæ ac croci A foco ubi paꝝp eferbuerint eximes. In exemptam ac refrigeratã aliquãtulũ duo vitella ouoꝝ cũ modico casei ueteris ac triti dissoluta indes: aut cochleari continuo miscendo: ne cõglobata cocturã ĩpediant. Translatã ĩ scutulas aromatibus inspges.

LAC IN CVCVRBITA.

Vcurbitam elixã: & expressam: ne insit aqua ꝑ setaceũ: aut p cochleare foratũ trãsigito: facitoq; ut ĩ cacabũ cũ succo amygdalino: & lacte caprino eferueat.

Acrestam deinde aut sacchaꝝ pro appetentia conuiua rũ addito.

.CARABAZVM CATELLONICVM:

Vcurbitam: quã carabazũ catellonicum vocãt: bene mondam in cacabum cum larido tãtũ ad focũ ponito: finito vt horas quattuor in carbonibus cochleari sæpe mota eferueat. Ius deinde & pingue & croceum: & saccbaro atq; aromatibus cõditũ: in eũdẽ cacabum indito. Sũt q duo oua cũ acresta & caseo trito dissoluta & mixta: ut in cucurbita dixi non incommode addãt.

IVS IN FABA RECENTI.

Abas eo modo: quo amygdalas soles ex aqua calida depilato. In cacaboq; cũ iure pingui: cũq; salita carne ad focũ ponito. vbi prope coctas existimabis petroselinum & mẽthã cõcisã indito. Coq & hoc modo reliqua legumina debẽt cũ pelle: ne ut fabæ decorticentᷣ.

VERZVSVM IN IEIVNIO.

Mygdalas ex aqua calida mõdas ac tritas cum excauato atq; ĩ acresta remolito pane miscebis: addes deinde malarancii succum: sacchari aliquid: aquæ rosaceæ parum. Croci non nihil. Impensam postremo ĩ cacabũ p setaceum transferes: faciesq; ut procul flãma parum eferueat: cochleari sẽp inuoluendo.

LEVCOPHAGVM IN IEIVNIO:

Ibrã ac semissem amygdalaꝝ ablata mẽbranula contũdito: tũsis panem excauatũ: humectatũq; in iure piscoꝝ: aut in coctura panis albi addito. Selibrã deinde pulpæ marini piscis: aut fluuialis luci elixi terito: amygdalis: aut cũ succo malarãcii: aut cũ acresta: aqua rosacea: gingiberis selibra. Sacchari unciis octo admiscеto. Redacta in unum quasi corpus p setaceũ in cacabũ trãsmittito: facitoq; ut procul flãma in carbonibus

parunp eferueant. Miscere continuo memeto. Hoc pa tũ alit: diu moratur in stomacho: bilẽ reprimit: ardorẽ urinæ tollit: geniturã auget.

PISA IN IEIVNIO

Ondire pisa pro tempore ieiunii cũ lacte amygdalino ea ratione: quã prædiximus popportune poteris. Vitet hoc cibarium Pandagatus Leonicenus: tarde. n. cõcoqtur: melancholiam aug&: ac neruis obest.

MINVTAL.

Lera in aquã feruẽtẽ indita statimq; ablata minutatim cõcidito. Cõcisa demũ in mortario cõterito. Tũsa bene facito eferueant usq; ad cocturã addito (ut par est) saccharo. Hoc utat᷑ Celius noster: cui astrictior ẽ aluus: & si eĩm pa℞ alit: tarde cõcoqtur: aluũ tamen mouet: geniturã aug&: & ardorẽ urinæ sedat.

MINVTAL.

Lera ut prius dictũ est cocta ac concisa in iure pingui aut ex carne: aut ex oleo butyroue decoqto. Pa℞ alẽt: cito cõcoquẽt᷑: alum mouebunt: bilẽ reprimẽt.

IN CANABIM:

Emen canabinum p diẽ ac noctẽ in aqua sinito: qđ ĩ sũmo natabit: ut vanum abiicito. Hoc cũ amygdalis bene mõdis cõtundito. Tunsum cũ iure piso℞ dissoluito. Sacchari modicũ: & aquæ rosaceæ addito. Concoquitoq; simul oĩa bene miscẽdo ad octauã horæ. De hoc cibo male sentit Cassius emina: quo nihil ut idem asserit potest esse insalubrius. In Brasicã Romanẽsẽ.

Anibus intortã brasicam in aquã feruẽtẽ cõiicies. Semicoctã iure ꝓprio abiecto ĩ aliũ cacabũ trãsferes: inuoluesq; larido bene tunso. Indes præterea tãtũ iuris pinguis: q̃tũ sat erit. Pa℞ eferueat sines: nõ enim multũ cocturæ reqrit. Noc& hic cibus: ut in brasica di

ximus stomacho & capiti. Hinc est q̄ Cornelius noster quãq̄ Romanus caulẽ tãq̄ rẽ perniciosã reiicit.

CIBARIVM CROCEVM.

Ro duodecim cõuiuis libram amygdala℞ cũ mẽbranulis tũdes. His capi elixi: aut cuius uis bonæ alitis pectus: ouo℞ vitella quatuor: sacchari selibrã: cynnami: gingiberis pa℞: croci plusculũ contrita addes: ac iure pingui & acresta dissolues. Dissoluta in cacabum p̄ setaceũ excretoriũ infũdes: facitoq; procul flãma in carbonibus efferueãt agitãdo sẽper cochleari. Ad horã ebulliant necesse ẽ. Sũt q̄ inter bulliendũ duas uncias liquaminis aut butyri recẽtis indant. Patinis aromata insparges. Alit hoc & si tarde concoqtur obesat: uenerẽ ciet: hepaticis: ac cardiacis prodest.

IN FLOREM SAMBVCI.

Ro xii. conuiuis in ieiunio. Ex sicco sambuci flor̃ tris uncias in aqua frigida p̄ horã sines: expressa inde aqua dimidiũ cum libra ac semisse amygdalarum mũda℞ tũdes: addesq; excauatũ ac mollitũ panem. Selibram sacchari: pa℞ gingiberis: si croceũ uoles addes & pa℞ croci. Hæc oĩa in cacabũ p̄ setaceũ fũdes: feruere ubi occeperint: reliquos flores ĩtegros indes. Coctũ cũ aromatibus cõuiuis appones. Hoc & si noster Labeo nõ gustu solũ ue℞ ẽt olfatu rĩicit: pectori tamẽ hepati melãcholia: & hemoroidibus laborãti p̄dest: ut in sambuco diximus.

IN zIANzARELLAS ALBAS.

Ro decẽ conuiuis: librã amygdala℞ purgata℞ cũ modico flo℞ sãbuci bene conteres: cõtritã atq; aqua recenti dissolutã p̄ cribrũ setaceũ in cacabũ mittes. Cyathũ ex hoc reseruabis: quo duos panes tritos: decẽ albamina ouo℞ bene agitata: selibrã sacchari dissolues ac i p̄dictũ cacabũ ubi feruere occepit indes. Nõ sũt agi

tanda cochleari. Spissari ubi incipient in patinis con/
uiuis appones. Aromatibus dulcibus inspargere me/
méto. Hoc utat̃ Aristosenus gallicus: pectus enim le/
nit: uenerẽ ciet: dyssuriam tollit.

LEVCOPHAGVM CATELLONICVM.

Ro x. cõuiuis. Amygdalis tũsis: ac iure pingui: aut
vitulino: aut pullino dissolutis in cacabũq; cũ dua/
bus unciis farinæ risi p setaceum fusis lẽtum ignẽ p
horam præbebis agitando sẽper ne seriæ adhæreat. In
de selibrã sacchari: & pectus capi elixi ac tũsi ĩdes. Co
ctis aquã rosaceã addes: ac statim in patinas aromata
dulcia inspargẽdo trãsferes. Bene hoc alit: &si sero cõ
coqt̃. Corpus itẽ obesat. Hepar iuuat: aluũ ꝯstrigit. hic
ẽ ꝙ colicis noc&. LIBER VIII.

DE CONDIMENTIS QVAE VVLGO SAPORES VOCANT.

ON ERAT satis tot uaria esicioꝝ genera de
scripsisse: nisi cõdimẽta quoq; optima ad ex/
citandã demortuã appetẽtiã chalcaria addere
mus. Hos ego si propter ægritudinẽ aut nimi
os æstus: aut honestos labores desideriũ edẽdi rescinde
rit, pbãdos puto. Sin uero ad luxũ ad libidinẽ ad intem
perãtiã sumãt̃ (vt hodie vulgo fit) nõ solũ improban/
dos cẽsuerim: sed ẽt oĩo rĩiciendos: quũ libidinũ acerri
ma instrumẽta sint. Vidi ego plerosq; nõ Romæ mo/
do: vbi hominũ mõstra magna ĩpẽsa alunt̃: veꝝ ẽt in
qbusdã ciuitatibus italicis: q̃ reꝝ potiũt̃: adeo gulæ ac
uẽtri deditos: ut cũ obesitate & freq̃ntia uarioꝝ cibari
orũ appetẽdi desideriũ amiserint: cõqsitores proposi/
tis magnis præmiis submitterẽt: q ob limatũ stoma/
chum frace scẽtẽ gulã & desidẽ quo vis modo excitarẽt.
Quãtũ auri dii ĩmortales ob talẽ sũptũ consumit̃. veꝝ

ad instituta redire tutius ē:q̄ his bilē irritare:q quū ī tēperāter uiuant:parci tamen ac frugi uideri uolunt. Pro bonis igitur corpore atq; aīo laborātib. cōdimēta ꝓponam quo instaurata appetētia honesto labore diu sufficiant. CONDIMENTVM ALBVM.

Ro numero cōuiuarū amygdalas bene mōdas cō tūdes addito excauato pane in acresta prius remoli to:gingiberiq; albo quantum sat erit. Hanc conditu rā acresta aut succo malarācii dissolutam in catinum per setaceū trāsmittes. Dulcem si uoles sacchaꝝ indes Positam ī patinas cōuiuis dū elixas carnes:aut pisces edunt appōes:cū aromatib. aut sine:vti voles. Hoc e duliū & si paꝝ alit:& tarde concoq̄t:hepar tamē iu uat:ac refrigerat. Cōdimētū CAMELLINVM.

Vm passullis tris bucellas panis tostas ac in uino ni gro remolitas bene tundes. Tūsas cum vino nigro: sapa acresta:aut aceto si malueris dissolues. Triti cyn nami:chariophiloꝝ q̄tum sat erit indes. Trāsactū p se taceum in catinum:ubi voles cōuiuis appōes. Bene cō coq̄t:alit digerit:corpus obesat:venerē ci&:stomachū & hepar iuuat. Ex hoc ego Philelphi cōuiua suauissime edisse me mēini. Moretum qd̄ sapa uocatur.

Itella oueꝝ dura:iocinora pulli elixa:amygdalas to stas ꝓ numero cōuiuaꝝ simul terito. Trita aceto a cresta dissoluito in cacabūq; p setaceum traiicito:addē do tātū cīnami:gingiberis:sacchari q̄tum sat erit. Co qui paulum hoc moretum:& colorari croco deb&. Alit tum mirifice. Hepar iuuat:ægre tamen cōcoq̄t.

TvCETvM EX PRvNIS SICCIS.

Runa in vino nigro r̄molita & exossata:cū modico a mygdalaꝝ nō decoriataꝝ:cūq; aliquot bucellis panis tosti:ac in eodē uino quo primo humectatis simul tū

sa. Tūsa cū acrēsta uino nigro: sapa: aut sacchsaro dissol ues: ac colabis. Addēdo aliqd ex aromatib. maxīe uero cīnami. Paꝝ alit: appetētiā tollit: stomacho noc&. Bilē tamē rprimit: hepar calidū refrrigerat.

MORETVM VIRIDE:

Ptroselini: serpilli: bletæ: aliaꝝue herbaꝝ odoriferaꝝ paꝝ: gingiberis itē cynnāi ac salis modicū simul te/rito. Trita aceto acri dissoluito: ac in catinū p setaceū trāsagito. Si alium plac& plus minus ue ex appetētia addito. Alit & hoc paꝝ: stomachū atq; hepar calefacit: tarde cōcoquit. Oppilationes tamen apit: & desideriū edēdi suscitat.

MORETVM persicinum.

Mygdalas mōdas cū excauato ac remolito pane be/ne cōdito. Tōsis paꝝ gingiberis & cynnāi addito. Acresta deinde vino nigro: succo mali pūici dissoluito trāsagitoq; p setaceū excretoriū in catinū: aut ī patinas Sūt q & sādalos tūsos his ībus addāt. Hoc eduliū paꝝ alit: diu moratur in stōacho: Bilē tamē reprimit: ac æstuāti hepati pdest.

MORETVm genistinum.

Odicū croci duo vitella ouoꝝ cū tritis amygdalis acresta dissolues: gīgiberimq; addes tūsū ac cribratū Trāsactū p setaceū ī patinas cōuiuis appōes. Tarde cōcoqnt: multi erūt alimēti: cor & hepar iuuabunt.

MORETVM EX VVA

Vā nigrā ī mortario vna cū excavato pane cōtūdito modicū acrestæ: dinde aut aceti misceto ne plusq̄ satis ē dulcius fiat. Hæc ad focū p sēihorā eferueāt faci/to: additoq; cynnāo ac gingiberi tūso. vbi īfrixerint colato & patinis indito: Cōuēit hoc stōacho atq; hepati: corpus obesat: bene alit: & facile concoquitur.

MORETVm Ex MORIS.

Mydalis cū excauato pane bene tūsis mora cōtito le

nit̃ tamẽ ne acina ĩfringas. Cinnãi deĩde gingiberis: ac nucis moscatæ paꝝ addito p setaceũq; ĩ catinũ trãsagito. Paꝝ alit: diu ĩ stõaco morabit̃. Fastidio afficit: dẽtes solũ & oris ptes iuuat. Mortũ ex cerasis aut merẽdis

X cerasis tamẽ aut ex merẽdis moretũ facies ea rõe q̃ vinaceũ fieri diximus. Differẽt tamẽ color̃ ac sapore: plus minusue eaꝝ reꝝ addẽdo q̃s ĩdi posse predixi/mus. Qua ĩ re ꝓsint aut noceãt qũ de cerasis loq̃remur satis superq; diximus. Idẽ ẽt de cornis fieri potest.

DE SINAPI:

Inapis educta pẽultima ꝓnũciãdũ ẽ: e græco. n. ĩi in a logũ cõuertit̃. hoc & ĩ pulmẽtis utimur: cuius iii. sũt genera: vnũ gracile: alteꝝ simile rapi foliis: tertiũ erucæ seĩni. Optimũ ægyptiũ. nulla culta nascit̃: meli/us tamẽ trãslata plãta subcrescit. Sinapi Pytha. principatũ ob uehemẽtiã dedit: quoniã nõ aliud magis in nares & cerebrũ penetrat. Serpẽtũ & fũgoꝝ venena discutere putat̃ ob eius calidã uim & siccã. Stõacho utilissimũ hẽt̃: agit in pulmõis uicia: veterẽ tussim leuat. Faciles excreatiões facit. Suspiriosis in cibo dat̃. Sẽsus atq̃ caput sternutamẽtis pvrgat: aluũ mollit mẽstrua & vrinã ciet. Pituitã rescindit. corporis vitio illitũ inurẽdi uim ostẽdit.:

SINAPIVm

Vnsæ sinapi biduo tamẽ prius in aqua crebro per/mutata quo candidior fiat & tẽperatior remolitæ: tunsas amygdalas addito: atq; iteꝝ cõterito: cum excauato ac mollito pane. Acresta d'inde: aut acri aceto dissoluta per setaceum in patinas mittito. Dulcẽ si uoles dulcia: si acrẽ acria indito. Hoc partim natura: partim ratione compositionis stomachum & hepar concalefacit: Splẽnẽ extenuat: sitim facit: venerem stimulat.

SINAPIVm RVBEVm:

Inapim passulas sãdalos bucellas pãis tostas: cinnãi pay: aut seor ũ: aut simul cõterito uel mollito. trita. n. cũ acr̃sta: aut aceto: cũq; modico sapæ dissoluito. In patinasq; p setaceũ trãsagito. Hoc minus supiore cõcalefacit: ac sitim mou&: nec incõmode nutrit.

SINAPIVM IN FRVSTA.

Inapi ac passulis bene tũsis cinnãi pay ac chariophiloy admiscebis: pillulasq;: aut tessellas ex hac mixtura facies. Siccas ĩ tabula quo uoles tecũ d̃feres. Acr̃sta vbi opus erit: aut aceto: aut sapa dissolues. Nat̃a pay a suproib. & hoc differt. Moretũ cælestinum in æstate.

Ora ex rubro tunsa tritis amygdalis admiscebis: parũ gingiberis addes: dissoluta aceto: aut acr̃sta per setaceum facito trãseãt. Pay hæc alũt: tarde cõcoquũt̃: fastidio afficiũt. Hepar tamẽ iuuãt.

PIPERATVM CROCEVM IN PISCES.

Vcellas panis tostas in modico aceti vini nigri: ac defruti facito ferueãt: coctas p setaceũ trãsiges: indesq; aromata acria simul ac dulcia. Si croceũ uoles: crocũ addito. Hoc percõmode alit: apte cõcoqt̃. Stõachũ & hepar calefacit: pituitã discindit.

ALIATVM EX IVGLANDE AVT Amydala:

Mygdalis aut nucib. sẽitũsis: mõdi alii q̃tũ uoles addito: simulq; ut par ẽ: optĩe t̃ito inspgẽdo cõtĩnuo modicũ aquæ: ne oleũ faciãt. Tritis excauatũ panẽ ac remolitũ in iur̃ carniũ: aut pisciũ ĩdito: rursũq; terito. Dissolui eodẽ iure si p̃duy uidebit̃ percõmode poterit. Seruabit̃ ad tẽpus ut d' sinapi diximus cõmodissime. Huius edulii Põpeius noster percupidus ẽ: & si pay alit diu morat̃ in stomacho: visum hebetat: hepar concalefacit. ALIATVM COLORATIVS.

D age in hoc quod ĩ superiore. Vey non aqua aut

iure dissolues: sed musto uuæ nigræ manibus expresso & per semihorã decocto. Idẽ ẽt fieri cũ succo cerasiorũ põt. Hoc magis alit q̃ quod prius descripsimus.

ACRESTA VIRIDIS.

Asturciũ qđ græci κάρδαμον uocãt bene cũ modico salis cõteres. Tũsũ acresta ueteri dissolues ĩ patinãq; p setaceũ trãsferes.

Moretũ Pãpinaceũ: Quod Salsam uocant.

Ampinos uitium teneros adhuc bene tũdes: addes si uoles alii tenelli caulẽ: & modicũ excauati panis. De sale nil loquor: quũ nullum fere edulium sine sale fiat. Aceto deinde aut acrẽsta hæc oĩa dissolues: & dissolutã in patinã p setaceum trãsferes. Parũ hoc alit. Stomachum & hepar r̃frigerat: cholerã reprimit.

ACRESTA CVM FOENICVLIS.

Liũ cũ fœniculis dulcib. bene tũdito tusũ acrẽsta recẽti dissoluito: dissolutũ p setaceũ colato. Tumefactũ aluũ residerẽ facit: parũ alit: hepar refrigerat.

SAPOR ROSELLINVS.

Osella nõdũ bene matura cõtũdito vna cũ spico alii si voles tũsa: & acresta dissoluta in patinã p setaceũ colato.

MORETVM EX CORNIS.

Orna bene matura manibus cõfracta ĩ cacabũ r̃pones. Hisq; multũ acrestæ recẽtis: piperis modicũ: salis plusculũ addes. Vbi hæc simul p horas duas ebullierint p cribrũ setaceũ satis rarũ facito in seriã aliq̃: vbi seruẽt̃ trãseãt. Colorari ex hoc alia edulia poterũt. Indi. n. parũ oport&: qa aluũ astringit: pectus exasperat: & parũ alit. Refrigerare tamẽ hepar: & bilẽ extinguere putat̃.

PVLMENTVM IN TORTA.

Vlmẽtum quod uulgo tortã appellamus: hoc nomẽ a tortis & concisis herbis: ex qbus fere fit accepisse

putarim. Fecit hoc nr̃oꝝ fœlicissimum sæculum : quo oĩa prope maioꝝ inuenta sunt inuersa: adeo gulæ & uentri deditι sumus: vt quod tũ claꝝ erat nũc obscurũ videat᷑. Ex auibus enim & qua uis altili non ex holeribus artocreata uolũt delicatæ nostrorum gulæ. Bletam: cucurbitam: rapum: napum : buglossum eorum uernacula cibaria fastidiunt: mihiq; & Cornelio meo relinquunt. Nec immerito quidẽ quando lenociniis: adulationibus: blanditiis: assentatiõibus quasi generoso quodam labore diuitias & opes: quibus abuterentur sint consecuti. Totam igitur siue illa pythagorea sit siue gallica deinceps appellabimus. TORTA ALBA.

Ibram ac semissem optimi casei: recẽtis præsertim minutatim concisã bene condito. Tõsæ ouoꝝ alba mẽta xii. aut xv. selibram sacchari: semiunciam gingiberis albι. Selibram liquaminis porcini: totidem butyri recentis. Lactis quantum sat erit admisceto. Vbi crustam subtilem admodum in textu collocaueris hæc omnia indito: ad focum posita lento igne decoqto. Superne ut coloratior sit carbones in operculum ponito Coctæ ac ex textu exẽptæ sacchaꝝ tritum cum aqua rosacea insparges. Alit hæc multum tarde concoquit᷑: hepar cõcalefacit: oppilationes inducit: calculum generat: oculis ac neruis obest. TORTA Bononiẽsis.

Antũ piguis casei q̃tũ in alba posui cõcides ac cõteres. Trito bletas: petroselinum amaracũ lotũ cõcisũ oua q̃tuor bene diffracta: tusũ pip: paꝝ croci: multũ liq̃minis: aut butyri recẽtis addes: miscebisq; manibus: ut unum ꝑpe corpus fiant. Hanc itẽ in textum subcrustatum ad focum pones. Sẽicocte quo coloratior uideant᷑ ouum cũ croco diffractũ suffũdes. Cocta putato ubi superiorẽ crustã leuauerit. Hæc & supior̃ deterior ẽ.

HERBACEVM MAIALE:

Antundē casei q̄tū in primo & secūdo ꝓposui concidito:& tūdito. Tūso bletæ succū:amaraci paꝝ:saluiæ plusculū:mēthæ minimū:petroseli ni plurimū:tūsa in mortario sint omnia xv.aut xvi.albamēta ouorū distracta:selibrā liquaminis:aut butyri recētis addito:admiscetoq;.Sunt q & folia aliquot petroselini & amaraci cōcisa nō tūsa:selibrā gingiberis albi:sacchari uncias octo indant. Hæc omnia simul mixta in ollā:aut patellā bene unctā imposita in carbonibus procul flāma ne fumum concipiant miscendo continuo donec spissentur eferueant facito.vbi prope cocturā fuerint:in aliā patellam subcrustulatā transferto:textuq; operito donec omnia leni igne coquantur.Cocta & in patinā trāslata sacchαro optimo & aqua rosacea suffūdes Hoc pulmētū quo uiridius eo melius:& gratius.Hoc caueāt q cruditate laborant:tarde enim concoqtur oculos hebetat:oppilationes facit:calculū generat.

TORTA CVCVRBITINA.

Vcurbitas bene mondas teres ut caseū soles. Eferueāt deide modicū:aut ī iure pingui:aut ī lacte facies.Semicoctis & ī catinū p setaceū trāslatis tātū casei q̄tū primo dixi.Selibrā abdominis:aut vberis præpinguis elixi cultro tūsi:aut loco istaꝝ si placebit : tātūdē vel butyri.vel liq̄minis:selibrā sacchari:paꝝ gīgiberis nō nihl cynnāi:oua sex:duos lactis cyathos:paꝝ croci addēdo pmiscebis.Hāc cōditurā in textu ūcto aut sub crustato tātū:lēto igne subt̄ supue coq̄s .Sūt q frustra foliatoꝝ:q̄ isti lagana uocāt loco supioris crustæ addāt Coctā ac in patinā trāslatā sacchαro & aqua rosacea aspergeS.Nō edat hoc Cassius qui colico laborat: & calculo.Difficilis item concoctionis est:& male alit.

RAPVM PIRVM COTONEA IN TORTA.

Apis & piris: aut cotoneis sub ciner & carbonibus bene coctis ac tritis ea fere oia quæ in cucurbitina diximus admiscebis: coquesq;. Hoc deuoret Gracchus qui disuria cruciatur: & demortuā in se uenerem querítur.

POLENTA Siue vt uulgo Miliacium.

Vod uulgo miliacium uocant nos rectius polentā dixerimus. Fiet autem pro quatuor aut quinque conuiuis hoc modo. Libram casei admodum recentis tamdiu conteres donec in lac cōuersum credatur. Huic octo aut decem oua tudecula bene disfracta: selibrā sacchari: tris aut quatuor uncias farinæ: uel loco huius excauatum panem: & remolitum addes: admiscebisq;. In patellam deinde liquamine bene unctam sine crusta indes: curabisq; ut in carbonibus subter supne ue appositæ coquatur. Coctæ ac in patinam uel orbem translatæ saccharum: & aquam rosaceā infūdes. Non delingat hoc Hircius q ob uehemētem dolorem laterum nobis clamore suo somnum plerunq; aufert.

TORTA SAMBVCEA.

Loribus sambuci omnia illa misceto: quæ in torta alba commemorauimus. Spissior tamen hæc compositio q̄ illa debet esse: quo flores in partes omnes transferantur. Hoc edulium & si parum alit: & tarde digeritur: lætiores tamen crebro uesentes facit. Hoc edat Cælius qui Saturnum melancholia superat.

TORTA EX CAPREOLIS VITIVM:

Apoli ꝑfecto hi dicūtr q palmites arboribus aut palis adlaq̄āt & vinciūt. hos collectos māipulatim & sēicoctos minuti cōcides. Idē ēt fieri ex rosis rubeis ꝑcōmode pōt. Cōcisis capreolis: caseū r̄cētē bene tritū.

66.

Tunsum uber elixũ prius: aut loco huius si magis placebit liquamen uel butyꝝ: gingiberis modicũ: cynnami plusculum: sacchari quãtum sat erit addes & miscebis. hanc conditurã ĩ patellã subcrustatatã: ac bene unctã ad focum pones. Vbi prope cocturã fuerit superiorem crustã pluribus in locis perforabis. Coctam demum saccharo multo: & aqua rosacea consparges. Hoc & si Vespasiano bibliopolæ plac&: ꝗ hepar iuuat: ꝗ bilem reprimit: paꝝ tamen alit: tarde concoquitur: pectus exasperat.

Vespasianus bibliopola

TORTA Ex RISO.

Risum bene coctum: aut in lacte: aut ĩ iure pingui ĩ tabulam extẽdes donec humor exprimatur: huic deinde in catinũ paꝝ casei recentis bene triti: decem albamenta ouoꝝ bene diffracta: saccharum cum aqua rosacea: & lactis si uoles cyathũ unũ admiscebis. Dissoluta omnia in patella obseruando ea: quæ ĩ torta alba diximus coques: minus tamen casei hæc requirit q̃ superior. Alit & hæc multum: iuuat hepar. Genituram aug&. Diu tamen moratur in stomacho: oculos hebetat: calculos creat: oppilationes inducit.

TORTA Ex FARRE

Far bene coctum ex iure pingui in tabula ut subsiccetur extendito. Post expressum humorem in catinum ponito: huc libram casei recentis: & selibram ueteris bene triti. Abdomen porci: aut uber uitulinum bene coctum: & tunsum cum gladiolo aromatũ & sacchari quãtũ sat erit. Oua xv. diffracta cũ modico croci indito: admisceto tãdiu donec unũ cõfiãt. In patellã ꝑ unctã deĩde trãslata supneq; tãtum crusta cõtecta: eo modo quo supiora coqto. Cocta saccharo & aqua rosacea cõspgito. Alit & hoc multũ: hepati opitulat᷑: ægre tamẽ cõcoqt᷑: oppilatiões & calculũ facit. Arctocreas

Vt vituli aut hædi aut capi carnem elixabis elixã & eneruatam minutatim concides:& in mortario tundes.Huic deinde paꝝ casei recentis tãtundẽ uete/ris & triti.Paꝝ petroselini & amaraci concisi:oua quĩdecim bene diffracta.Abdomen porcinum aut uber uitulinũ concisũ & tunsum:modicũ piperis:plusculum cynnami:minimum gingiberis.Tantũ croci ut colo/rem concipiat addes. Curabis coquatur eo modo quo albam diximus.Hoc edant Scaurus & Cælius:qui nimiã macilentiã cũ obesitate libenter permutarẽt.Ve/hementer enim alit:corpus obesat:hepar iuuat:opila/tionem tamẽ & calculum facit.

TORTA EX CASTANEIS.

Lixis castaneis & in mortario tunsis:perq; setaceum in catinum cum modico lacte transmissis om/nia illa admiscebis:quæ in torta ex farre commemo/rauimus.Croceam si uoles crocum addito.Ad hoc me sæpius inuitat Montanus.Admodũ siquidem alit:ap/petentiã excitat:corpus obesat.Tarde tamen concoq̃t:stomacum & intestina inflat:colicũ facit:& uisui no/c&.

TORTA COMMVNIS:

Aseũ optimũ:oua octo: adipem bonam aut porci/nã aut uitulinã:aut modicũ butyri pro tempore:Panẽ tritum cũ iure croceo:& pingui bene:donec unum prope corpus fiant misceto:eoq; modo coquito:quo & tortã albam.Hoc pulmẽtũ plus mali q̃ boni in se ha/b&.

TORTA EX MILLIO.

Ilium bene tunsum lotum mondũ anguste in ĩ la/cte caprino aut uaccino decoquito. Cocto farinam cum duobus ouoꝝ albamentis:aut si ad minus plac& cum lacte dissolutã admiscebis:bene cochleare omnia inuoluendo:sacchaꝝq; inspargẽdo. Ex cacabo dein/

de in tabulam omnia extendito. vbi paululũ refrixe/ rint: bucellas ob lõgas in patella cũ liquamine frigito Frictas & coloratiores factas ĩ patinas trãsferto: sac charoq; & aqua rosacea suffũdito. Idẽ ẽt fieri tẽpore ie iunii potest: succum amygdalaꝝ ꝓ lacte: & oleũ pro li quamine cõmutando. Idẽ etiã de riso fieri põt. Quod & suauius & salubrius erit. Hoc enim paꝝ alit: tarde concoquitur: aluum stringit: & oculis nocet.

TORTA EX MERENDIS.

Erasia acria: quæ uel merendas lic& appellare exos sata in mortario cõtundito. Tũsis: rosas rubeas be/ ne concisas: paꝝ casei recẽtis & ueteris triti: modicũ pi/ peris: paꝝ gingiberis: pluscului sacchari: oua quattuor diffracta admisceto. Mixta in patellam bene unctam & subcrustatã lento igne coqto. AB igne exempta sac charo & aqua rosacea suffũdito. Hoc nõ multum a su periore ui & gratia differt.

TORTA Ex CAMMARIS Tempore ieiunii.

X cãmaris elixis: quod bonum est in mortario tun des. Succum deinde amygdalinum cum aqua rosa cea ꝑ setaceum transmissum præparabis: aut si id non poteris: ius pisoꝝ aut ciceꝝ alboꝝ seruabis. Passulas & ficos quinq; cõteres. Modicũ petroselini: amaraci ble/ tæ paꝝ incoctæ minutatim cõcides. Cinnami gingibe ris sacchari q̃tum sat erit addes. mixta hæc & bene tũ sa cum ouis lyci: ut cõcreta melius coquantur. Intextu bene uncto ac subter superneue incrustato ad focum pones flãma ꝓcul. Coctum saccharo & aqua rosacea suffũdes. Membra omnia hoc eduliũ lædit.

TORTA Ex ANGVILLIS.

Nguillam decorticatã & in frusta concisam paꝝ ꝑ elixabis. Amygdalaꝝ succũ cum acresta: & aqua rosa

cea per setaceũ ĩ catinũ transmittes. Non erit itẽ ab re quo spissius hoc fiat: passulas cũ tribus aut quatuor ficis contundere. Atriplices deinde cũ petroselino manibus disfractos & in oleo paꝝ frictos. Passulaꝝ unciam nucleoꝝ itẽ pineoꝝ unciam: gigiberis pipis: cynnami: croci paꝝ: supradictis tam diu manibus admiscebis: quoad unum corpus fiant. Mixta in patellã bene unctam: & subcrustatã indes p quædã quasi tabulata frusta anguillæ collocando. vbi semicocta fuerit in supiorẽ crustam pluribus in locis perforatam modicũ acrestæ: aquæ rosaceæ: ac sacchari suffundes. Coctã demũ hostibus appones. Nil enim boni in se habet.

TORTA EX DACTYLIS.

Mygdalas bene tũsas cum iure piscium: & aqua rosacea dissolues: dissolutas in catinum per setaceum transmittes. Dactyloꝝ exossatoꝝ selibram: paꝝ passularum: quatuor aut quiꝗ ficos: risi item bene cocti uncias tris in eodem mortario conteres: paꝝ deinde petroselini: atriplicis: amaraci manibus confracti ac in oleo fricti gladiolo concides. Non erit ab re si cum his iocuscula: aut adipem piscis concideres. Vnciam prætera passulaꝝ corynthiaꝝ: selibram sacchari: paꝝ cinnami: plusculum gingiberis: modicũ croci simul aut seorsum teres: supioribusꝗ admiscebis. Veꝝ vt magis hæc spissentur: aut semiunciam hamili: aut oua lyci indes: extendesꝗ in textum bene unctum & subcrustatũ infixis vbiꝗ nucleis pineis bene mondis. Lagana uero si placebit pro superiore crusta extẽdes. Coq lento igne hoc pulmẽtum debet. Tenue itẽ vt sit necesse est. Coctum sacchar: & aqua rosacea suffũdatur. Alit hoc quidem & multũ: tarde cõcoqt: hepar iuuat: dẽtes corrumpit: pituitam auget.

TORTA ALBA.

Ibram amygdalaꝝ bene tunſam cum aqua roſacea: cũq; iure riſi fere cocti diſſoluito: ac per ſetaceũ in mortariũ tranſmittito. Riſi deinde bene cocti uncias viii. cum ipſis amygdalis terito addendo ferm̃eti albi uncias tris: hamili paꝝ: oua lyci ut ſupradictum eſt: ſe libram ſacchari: unciam nucleoꝝ pineoꝝ parũ ĩ mortario tũſoꝝ. Mixta hæc omnia in patellam bene unctã & subcruſtatã extendes: ad focumq; pones. Semicoctæ lagana ſuperne extẽdes. Coctæ aquam roſaceam cũ ſaccharo inſparges. Ad hoc ſæpius inuitarem Caſſiũ niſi colicam ægritudinẽ facer&: Bene alit: hepati opitulatur: uenerem ci&.

TORTA EX CICERE RVBEO:

Icer rubeum bene coctũ cum ſuo iure: cumq; modico aquæ roſaceæ contundes: tunſum p ſetaceum in catinum trãſferes. Libram amygdalaꝝ adeo tritam ut nõ sit opus p ſetaceũ trãſmittere: duas uncias paſſulaꝝ: tres aut quatuor ficus ſimul tõſas: unciam præterea pineoꝝ ſemitunſoꝝ: tãtũ ſacchari & aquæ roſaceæ quantum ſat eſt: cynnami ac gingiberis tantũdẽ his addes: admiſcebisq;. Mixta in patinam bene unctã & subcruſtatam extendes. Sunt q hamilum aut oua lyci addãt: quo tenacior hæc torta ſit. Coctam ferme igne ſuperne iniecto coloratiorẽ facies. Tenuis hæc ſit & ſaccharo atq; aqua roſacea suffũdatur. Hepati & vẽtri tantũ hoc edulium opitulatur.

TORTA PANDODAPA.

Ibram piſorum elixorum cum intraneis coctoꝝ piſcium: oua item trutæ aut tinchæ: modicum petroſelini: paꝝ menthæ bene conciſæ in mortario ſimul cõteres. Addẽdo ex ſaccharo cynnamo gingiberi: quantũ ſat erit. Hæc bene tunſa aqua roſacea diſſolues: in pa/

tellam bene unctam eo modo quo superiora coques. Coloratiores ex croco omnes tortæ aut accidiores pro arbitrio fieri poterunt. Vtcūq; tamen mali habebunt alimēti.

TORTA IN IVRE

Rustam eo modo quo in pastillis soles subigito: subactam imposita farrina: vt stare circunquaque possit in textu ad ignem desiccato. Sublata deinde farrina superiore ne crusta pullos elixos aut pipiones in frusta diuisos cum succo amygdalino: duobus ouorum uitellis: modico croci gingiberis cinnami acresta iure pingui indes. Coctam e furno eximes: sacchareq; & aqua rosacea suffundes. Laudat hoc pulmentum Aescu lapius Romanus: quod multum alit: quod stomachum renes hepar iuuat: corpus obesat & firmat: genituram auget: venerem demortuam excitet. Hinc est q Archigallus hoc cibo frequenter utitur.

TORTA: QUAM MARZAPANEM VOCANT.

Ortam quam marzapanem uocant hoc modo facito. Amygdalas: quæ in aqua recenti per diem & noctem resederint bene mūdas q̄ accurate fieri poterit terito aqua recenti continuo leniter inspargendo ne oleum faciant. Optimam si uoles tantum sacchari optimi addito: quantum amygdalaꝝ. Vbi omnia bene tūsa fuerint: atq; aqua rosacea dissoluta: in patellam leui crustulo subactam: atq; rosacea aqua sæpius humectatam extendito: & in furnum indito: inspargendo continuo tritum saccharum cum modico aquæ rosaceæ: ne nimium desiccetur. Coqui item ad focum possunt: modo curetur ne tostæ potiusq̄ coctæ uideantur: bassam item q̄ altam hanc tortam uelim: melior enim ē. Cum Patritio meo senis: vbi peculiariter fiunt edisse nil suauius me memini. Optimi sunt alimenti; bene

cōcoquuntur. Pectus: renes: hepar iuuant: genituram augent: venerem cient: & ardorē urinæ tollunt.

PASTILLI QuOS CANISIONES VOCANT.

Arrinæ cū saccharo & aqua rosacea subactæ extēsæ q; in crustuli morem: ex eadem compositione in/des quam in marzapanem dixi: inuolui hæc more pa/stilloꝝ deberet: & ī furno: ut paulo ante dixi lēto igne coqui. Sunt qui formulis pastillos ipsos componant. A superiore: alimēto & proprietate nil differūt. Placēt autem Phosphoro: qui a teneris annis sacchαro assue/uit.

OFFELLA.

Asei parmensis non nimium duri paꝝ: tantundē recentis teres. Duo ouoꝝ albamenta agitabis: passu las integras: cinnami: gingiberis: croci modicū admi/scebis: inuoluesq; farinæ subactæ: & bene extenuatæ ad eam quam uoles magnitudinem. In furno deinde nō nimium coques. Ita enim gratiores sunt. Paꝝ tamē alunt: tarde concoquuntur: oppilationes inducunt: & calculum creant.

ANGVILLA IN TORTA:

Nguillæ elixæ: & in frusta cōcisæ: aut lac alterius piscis: aut adipem minutatim incisam. Paꝝ men/thæ: petroselini concisi. Pineoꝝ unciam: tantundem passulaꝝ: modicū cinnami: gingiberis: piperis: ac cha/riophiloꝝ addes: miscebisq;. In crustam deinde exten/des. Addendo paꝝ optimi olei. Vbi prope cocturam fu erit duas uncias amygdalaꝝ tunsaꝝ in acresta cum croco dissolues: ac per setaceū trāsmittes: superq; to/tam leniter extendes. Hoc pulmento Palladius Rutili/us mire delectatur: & si nihil boni in se habet.

PISCIS IN PASTILLO.

Iscem mondum & lotum circa spinam utrinq; scī dito. Scissum sale & aromatibus cōspargito. Inuol/

uitoq; pasta satis grossa ac in furno decoquito. Hunc ego hostibus apposuerim adeo pernitiosus est.

COTONEA IN PASTILLO:

Otoneis mendis & excauatis medullam uitulinam: aut bubulam indes cũ cinnamo & saccaro. Hæc circa pastã duces addito sale: coquesq; ĩ furno lento igne. Ante cibum sumpta ut aluum stypticãt: ita post cibum cient: & vapores a cerebro dimouent.

CONCRETUM AMYGDALINUM Ieiuniõ.

Mygdalas bene tonsas: sacchari uncias duas: & aquæ rosaceæ tantũdem addes. Infundes itẽ ex lyco: aut tincha pay iuris: ne nimiũ sit salitum caueto. Trãsmittes hæc omnia per setaceum in patinam: sinesq; p noctem quiescere: mane concretum ut lac reperies. In uolui item si uoles carice & frondibus poterit: atque inde in patinas trãsferri. Sacchare suffundere & aneso condire memento. Pay hoc alit: stomachum & pectus lenit. Hepar iuuat: genituram aug&: & ardorem urinæ sedat.

RECOCTA FICTA.

Ibram amygdalarum bene tunsam: sacchari uncias quattuor: aquæ rosaceæ unciam unam: medium cyathum ex ante dictis piscibus in unũ miscebis: mixta ĩ formulam per setaceũ trãsmittes. In loco frigido per noctem asseruari deb&: sequenti die in patinis: aut pinacibus conuiuis appones. Recoctam dices.

BUTYRUM FICTUM.

Ibram amygdalarum tũsarum cum medio cyatho aquæ rosaceæ dissolues: ac per setaceũ densum trãsmittes. vt autem melius constringatur aut pay farrinæ ex hamilo: aut dimidiũ cyathum iuris ex lyco addes. Sacchari item uncias quatuor: & parum croci ut coloratior fiat requirit. Hæc omnia ĩ uas ad id aptum ne-

ctu indes: mane si in loco humido resederit: concretũ inuenies. A superioribus nil differt. Hoc germanicus noster negat esse suaue: quia non ungit.

OFFA CANABINA.

Emen canabinum ita coctum: ut iam corticem discissam ostẽdat: in mortario cum amygdalis mõdis bene teres. Tritum dissolues cum aqua recenti: transferesq; in cacabũ per setaceum excretorium. Eferueat paꝝ cum modico salis & sacchari necesse est. Addedũ & piper si id quoq; plac&. Ebulliat iteꝝ parũper necesse est. Bucellas panis paꝝ tostas præparabis: indesq; hoc cibarium in patinas: bucellas ipsas tanq̃ tabulata quædam extendes. Tris aut quatuor ordines ex his facies. Aromata postremo dulcia præsertim paꝝp super asperges. Fugiendum hoc penitus est. Nam & male alit: & fastidium concitat: & dolorem in stomacho in intestinis generat: atq; oculos hebetat.

DIRIOLA.

Rustulum facito: ut in pastillo dixi. Huc duo uitella ouoꝝ bene diffracta: lac: cinnamum: sacchaꝝ indes tam diu ad focum miscebis: donec concreta fuerit. Laudatur a Cassio: nec: immerito quidem: multũ eĩm ac bene alit: Pthysicis & ethicis confert. Stomachum hepar renes iuuat: genitura auget: ac corpus obesat.

DIRIOLA IN IEIVNIO.

Mygdalas bene tonsas cũ cĩnamo saccharo & aqua rosacea dissolues: coquesq; eo modoquo & superiorem. Addendum tamen ut concretior fiat hamili paꝝ. Bene & hoc alit: pectus lenit: renibus & hepari opitulatur: genituram aug&: & ardorem urinæ sedat.

CASEVS FRICTVS:

Essellas casei pinguis nec plane ueteris: nec plane

noui ĩ patella ad id apta cũ butyro aut liquamine suf frigito. Vbi tenellæ esse incipiẽt uoluito: ac statim eximito. Sacchаro & cinamo aspgẽdæ sũt: & calidæ adhuc edẽdæ. Aliter: Bucellas panis bene vtrinq; tostas in patellã p ordinẽ collocato: tessellasq; casei tãq̃ in tabulatũ extẽdito. Ad focum positã textu opito. Liqfactũ caseũ sacchаro cinamo gingiberi aspgito: atq; statim edito: si esse malã rẽ uis. Difficillime enim cõcoqt̃. & male alit. Oppilationes & lapidẽ generat.

RAPVM ARMATVM.

Oluere q gulã uallatã habẽt: id rapũ armatum dici quod caseo tãq̃ lorica & thorace inuoluit̃: quasi eorum baratra ingressura neqnãq̃ sine armis tuta uideant̃. Ve℞ quid ꝓdest quod ad tutelam inuẽtũ est id totũ ad pernitiem rapo℞ vertitur: quum malint gulosi tãq̃ fortissimi in popinis athletæ armatum hostẽ: q̃ inermẽ deuorar̃. Rapa uel elixa, vel sub cinere cocta in tessellas concides. Idem etiã facies, de caseo subrecenti & pingui. Subtiliores tamẽ hæ sint: q̃ quæ ex rapis. In patellã butyro aut liquamine unctam primũ tabulatum ex caseo facies: secundum ex rapis: & sic deinceps: aromatum aliquid butyri continuo infundẽdo cito hoc pulmẽtũ coquitur: cito etiã edendũ est. Sed quũ sit pernitiosum & voracissimo Domitiano apponat̃.

OFFA INAVRATA.

Vcellas excauati panis utrinq; pa℞ toreto. Tostas ex aqua rosacea: in qua & oua disfracta: & saccharũ tritum insit mollefacito. Inde exemptas in patella cũ butyro uel liquamine late frigito ne se contingant. Frictas & in patinã trãslatas: saccharo: aqua rosacea croco colorata cõspargito. Hoc M. Antonio placet: nec immerito: corpus enim obesat: hepar & renes iuuat: uene

rem ciet.

LIBER NONVS.

DE OFFELLAS QVAS VEL FRICTELLAS LICET APPELLARE.

RICTELLA A fricto dici nulla ratio obstat. Frigunť enim hæc esicia: unde & a frigendo sũpser nomé. Male.n.nobiscũ actũ ess&: si qđ ex consuetudine in frequété usum trãslatum é ad latinitaté traduci nõ poss&: quum id & quadr&: & analogiam sapiat. Iniq pfecto in nosmet ipsos sumus: si id mala consuetudine ac ptinacia potius facer prohibemur: ad qđ natura & lege ĩpellimur. Quis.n. nõ ppagari suũ genus uelit? Quis ité qđ abũdãtissimũ cupiat restringi: & ad extremã macié deduci gaudeat? Pedagogoꝝ & inuidoꝝ hæc é cõsuetudo: ut id qñ sit laudabile ĩ alio improbét: quod ipsi attingere nequere. Habuit unaquæq; ætas quod latinitati adderet. Licuit (ut ait Horatius) sépq; licebit signatũ præséte nota deducere nomé. Scio plerosq; oblatraturos in me: q ego noua nomina hoc meo scripto introduxerim. Veꝝ his ego ut Herculem quõdã latrãti Cerbero fecisse aiũt: offas prępingues obiiciã: qbus ut rabidi & famelici canes inhærétes a me tãtisper ad ad edacitatem caninos morsus cõuerterét.

Fritellæ ex Sambuco.

Aseo trito tum ueteri: tũ recéti farrinæ parum: Ouorum albaméta quãrdã: lactis aliqd: sacchari pluscu lũ addes: & simul ĩ eodé mortario cõteres. Tritis e mortario ĩ catinũ trãslatis flores sãbuci ĩtegros supasperges & miscebis. Hãc cõditurã: aut manu: aut cochlearí: aut aliqua alia forma in patellam inditã ubi optimũ liquamen uel butyrũ uel oleũ ferueat coqto. Calidæ e danť necesse est. Ex compositione quid prosit obsit

ne deprehendes. FRICTELLA EX ALBAMEN/TO OVORVM POLINE & CASEO Recenti:

Bseruabis ea omnia: quæ paulo ante dixi: excepto lacte & flore sambuci. Hoc & superiore insalubrius.

FRICTELLA ex concreto lacte.

Ac concretum per densum setaceum transigat facito. Serum quod exprimetur cum farrina: albamẽto ouoꝝ: sacchàro: aqua rosacea permisceto. Mixta cochleare paulatim in patellam ex liquamine: aut butyro feruentem indito. Lædunt hæ neruos & oculos.

FRITELLA Ex RISO.

Isũ ex lacte coctum in frictellas eo modo rediges: quo & superiora: excepto dumtaxat caseo & lacte.

FRICTELLA EX SALVIA.

Arinã cũ ouis sacchàro cĩnamo ac croco dissolues & subiges. Huc folia saluiæ integra: & q̃tũ vis lata indes: ac delibuta ĩ patella ex liq̃mine aut oleo paꝝ friges. Alit hoc: & neruis opitulat̃: & si tarde cõcoq̃t̃: ac oppilatiões inducit. Frictellæ ex pomis.

Essellas ex pomis mõdis: & excauatis factas ĩ liquamine: aut oleo paꝝ frigito: in tabulãq; ut exsiccẽt̃ extẽdito. Inuoluta dinde in tali cõditura: q̃lẽ ꝑdixi rursũ frigito. Si ex hoc delinges malã rẽ te esse scito.

FRITELLAE EX LAVRO

Olia lauri in liq̃me: aut oleo fricta in orbẽ: vt exsiccẽt̃ extẽdito: sicca eo modo quo saluiã dixi rũsũ excoq̃to: atq; edito: si tumore alui laboras: nam flatum soluit. FRICTELLAE AMYGDALINAE.

Mydalas bene mõdas & tritas ꝑ setaceũ cũ lacte & aqua rosacea trãsmittito. His itẽ pulli elixi: pectus seorsũ tũsũ: addita farrina: duobus aut tribus albamẽtis ouoꝝ sacchàro bene admiscebis. Cõditurã vti voles

vel liquamine: uel oleo friges. Multũ alẽt tarde cõco/ quentur: hepar iuuabũt: venerẽ excitabunt Corpus suc ciplenum reddent.

FRICTELLAE EX SAMBVCO in ieiunio:

Mygdalas tũsas aut nucleos pineos ex aqua rosace a: aut iure pisorum dissolutos p setaceũ in catinũ mittes. Huc paꝝ fermẽti: flores sãbuci: polinis q̃tũ sat erit ĩdes miscebisq;. fieri hæc cõditura: q̃ mane usurus es uespi oĩo debet. Quo frictellæ spongiosiores fiant. Sũt q mane paꝝ sacchari indũt: & frigãt quo uelint modo. Ad tollẽdũ urinæ ardorẽ ualere putantur.

FRICTELLAE AMARAE.

Olinem & fermentũ cũ herbis amaris ac minuta tim cõcisis ueniente nocte dissolues. Mane ficos sic cas frustulatim concisas: uuã passã indes admiscebis q;. Nõ sit admodũ tenera hæc conditura. frictellas co ctas saccharo: & melle suffundes. Alere multum non putantur. Hepar tamen iuuãt: Tumorem ex aluo pel/ lunt. Pitutam consumunt.

Frictellæ ex RISO

Isum bene coctum ac in tabulato extẽsum: vt nimi/ um humorem emittat: si uoles tundito. Amygda/ laꝝ item tunsaꝝ quantum sat erit addito: dissoluitoq; cũ aqua rosacea: ac iure decocti risi. His postea farri/ nam & saccharum admisceto: mixta uti uoles in oleo friges.

FRICTELLAE EX POMIS:

Omis elixis aut sub cinere coctis ac tunsis ablato cortice: & excauato interiorĩ præduro: modicum fer menti: farinæ: sacchari admiscebis: & frictellas in oleo friges; quas certe ẽx compositione noxias deprehẽdes.

FRICTELLA

Ex FICIS.

Mygdalis aut nucleis pineis bene tunsis: vuam passam cum duobus ficis concisam: parum petroselini: modicum uuæ passæ integræ: cũ aromatibus addito: & admisceto. Hanc impẽsa si durior ac spissior uidebitur: cum aqua rosacea dissolues: indesq; in ficos siccas & subter apertas. Farrina primo aspergi: ac deinceps in oleo coqui debent. Bene hoc alit: hepar & renes iuuat: genituram auget: uiuidum sãguinẽ generat. Tarde tamẽ cõcoqtur: & pediculos facit.

FRICTELLAE EX PISCIBVS.

Vlpam piscis bene elixi: ac tũsi cum succo amydalino: cum aqua rosacea dissoluito addito saccharo: & poline. Frictellas deĩde ĩ quãvis formã redigito: Quæ qdem difficultati mĩgẽdi tantum medentur: in cæteris uero obsunt.

FRICTELLAE In formã piscis.

Mygdalas bene mõdas: vuã passã: sacchaꝝ simul tũdito: tunsis vuã passã: sacchaꝝ: petroselinon: paꝝ amaraci bene cõcisi: paꝝ croci admisceto. Paratam habebis subactam farinã admodum subtilem & infrusta diuisã: qbus impẽsã piscis formã rediges. Sũt q hoc agant ligno in formã piscis excauato. Coq hoc pulmẽtũ ex oleo uel secus in patella ꝑotest. Nec multum a superiorbus differt.

Liter amygdalis tũsis cũ saccharo & ĩ aqua rosacea dissolutis farinã subactam pura aqua & saccharo admisceto. Frictellasq; in formã piscis redigito. Verũ hoc sine liquamine uel oleo coq oĩo deb&.

Liter amygdalis tunsis: aut nucibus: aut nucleis pineis cum vua passa ac ficis siccis ꝑtũsis. Lac pisciũ aut iocuscula: paꝝ petroselini: & amaraci minutati cõcisi. Aromatum aliquid: croci minimum addes. Mixta hæc in frictellas rediges.

Liter risum bene elixũ cũ amygdalis tundes: ac in catinum p setaceũ trãsmittes. Dissolutum ex aqua rosacea sacchäro & hamilo aspges. His pastilli formã si uoles dato. FRICTELLAE VENTOSAE.

Olinem cum aqua salis & sacchäro subigito: & in pastam non nimium duram: admodum subtilem extendito. Formam deinde ad id fabrefacta: aut ore cyathi cõcidito. Dũ turget frigescet: nec intus qcq̃ erit.

Liter impensæ: quam præposuimus: dum de frictellis lactis cõcreti loqueremur. Ramusculos fœniculi floridi indes: admiscebis q̃: ac statim eo modo friges i liquamine aut butyro oleo ue.

PASTINACAE FRICTAE.

Ene mõdas & eneruatas elixabis: inde farrina inuolutas friges in oleo uel butyro. Paꝝ hæ nutriũt: tarde cõcoquuntur: vrinam ꝓuocãt: & mẽstrua. Hydropicis ꝓsunt: tormina sedant. OVA QuO VIS MODO COCTA: AC De agitatis & cõfractis primo

Va cũ modico aquæ & lactis bene agitata & cõfracta aut tudecula aut cochlear caseo trito cõmiscebis. Mixta ex butyro uel oleo coques. Suauiora erũt: si & parũ cocta: & dũ coquũt nũq̃ uoluta fuerit. Herbacei coloris si uoles his bletæ: petroselini plusculum: succi buglossi: mẽthæ: amaraci: saluiæ paꝝ addes.

Liter easdẽ herbas cõcisas: & frictas modicũ in butyro: aut oleo: supiori ĩpẽsæ admiscebis: ac coques. Nutriũt hæc: tarde concoquũt: hepar iuuãt: oppilationes & calculũ generãt. OVA FRICTELLATA.

N patellã ferũẽtẽ oleo aut butyro oua recẽtia & integra abiecto putãine ĩndes: lẽtoq; igne decoques: oleo sẽp ꝓsertim cochleare aut tudecula suffũdẽdo. Vbi alba esse cepint cocta scito. Risũ nobis mou& Cæculus

dũ hæc studiose parat adeo allucinabundus patellæ in/hæret: durioris cõcoctiõis propter fricturam hæc pu/tant medici.

OVA ELIXA.

N feruentem aquam oua recẽtia abiecto folliculo indes. Cõcreta ubi erũt statim eximes: tenella esse debẽt: ac sacchyaro: aqua rosacea: aromatibus dulcibus: acresta: aut succo malarancii suffundes. Sunt q & tritum caseum inspargant: quod nec mihi nec Phosphoro p̃ ac&: qui tali edulio persæpe uescimur. Sine caseo enim optimum: ac suauissimũ est.

Liter: oua in lacte aut in uino dulci coques eo modo quo ante. Vez de caseo nulla fiat mentio: plus alit hoc: & si phlegmonen sanguinem ducit.

OVA FARCTA.

Va recentia diu coquẽdo dura facies ablatis deinde putaminibus ouum ipsum ita p medium scindes: vt nullibi albamentum comminuatur. Exẽpta uitella partim cum bono caseo: tũ ueteri: tum recenti: & uua passa cõtũdes: partim reseruabis ad pulmentũ colorãdũ. Paz item petroselini: amaraci mẽthæ minutim cõcisæ addes. Sũt qui & duos albores ouoz: aut plures cum aromatibus indant. Hæc impensa albamenta ouoz repleta & conclusa lento igne in oleo friges. Frictis moretũ ex reliqs uitellis uũa passa simul tunsis: ac ex acresta & sapa dissolutis addito gingiberi: chariophilo: cinnamo infundes: eferueatq; paululum cum ipsis ouis facies. Hoc plus mali i se hab& q̃ boni.

OVA IN CRATICVLA.

Va tũsa ĩ patellam calidam extendes & coques donec concreta plicari quadrifariã possint. Hæc ĩ quadræ modũ redacta in craticulã ad focum positam extẽdes. Oua deĩde recẽtia ablatis putaminibus huc indes.

sacchaꝝq; & cinnamum dũ coquũtur insparges. Cocta conuiuis appones.

OVA IN VERV:

Eru bene calefacto oua per longum trãsfiges:& ad ignem ac si caro essꝫ torrebis. Calida sunt edenda. Stolidũ inuentum:& coquoꝝ ineptiæ ac ludi.

Liter: Oua recentia in cinere calido diligenter ad ignem uolues: vt æqualiter coquantur. Exudare ubi cœperint recẽtia & cocta putato: ac cõuiuis apponito. Optima hæc sũt:& cuiuis apponi ꝑcommode possũt.

Liter: Oua recentia in ollã cum recẽti aqua imposita: vbi paꝝ ebullierint eximito: atq; edito. Optima enim sũt:& bene alunt.

OVA FRICTA FLORENTINORVM MORE.

N feruentem ex oleo patellam oua recentia ablatis putaminibus sigillatim indes: tudeculaq; aut cochleare circũquaq; restringes in rotundum redigens: Coloratiora ubi esse cœperint cocta scito: tenella intus sint necesse est. Coq difficilius hæc q̃ quæ supra consueuerũt

Liter: Oua integra in carbõnes ardentes cõiicito: ac calida donec frangantur fuste percutito. Cocta & exempta petroselino & aceto suffundito. Hoc non facerꝫ Pomponius noster: q temere adeo amissis duobus ouis: unde alia emerꝫ ob inopiam non haberꝫ.

OVA FRICTA.

Aseum piguem & tritũ: paꝝ mẽthæ ac petroselini concisi: uuæ passæ minimũ: modicũ: pipis tunsi: duo uitella ouoꝝ cruda simul miscebis. Mixta in oua more florẽtino fricta:& inde ꝑ tenue foramẽ uitellũ exemeris indito: ac iteꝝ frigito: donec farcimẽ coquat̃ Cõuoluenda sæpius sunt:& cocta acresta aut succo malarancii cũ gingiberi suffundenda sunt.

QVA IN PASTILLI MOREM.

Arinā subactam tenuem ad modum facies: extēsæ in tabulam oua recentia distincta spatiis addes: inspargendo semper unicuiq; parum sacchari aromatum minimum salis. Inuoluta deīde ut pastillos solemus: aut elixabis: aut friges: fricta tamen laudabiliora sūt. Dura fiant caueto. Oua enim dura mali alimenti: ac difficillime concoctionis habentur.

DE BOLETIS ET FVNGIS.

Anduntur & boleti multis exemplis in crimen adducti. Hac opportunitate illecta Agrippa Claudiū principem boletis admixto ueneno necauit. Frigidæ & humidæ naturæ boleti habentur: & ob hanc rem ueneni uim obtinent. Rimosa terra ac fimo aspersa nascuntur: quā folliculo primo disrumpunt. Raro unq̄ ex uno pediculo gemini surgunt. Liuidi ac colore fici arboris persimiles: quiq; apud ferrū & serpentum cauernas nascuntur mortiferi habentur. Tenax quoq; humiditas in summo natás pestiferꝫ ostendit. A peritis regionum boletos legi uelim: q̄q̄ & hi quoq; decipiuntur. Periisse enim quasdam familias nostra ætate cognouimus. Non enim radicibus ut herbæ & arbores nituntur ac purgantur boleti: sed putrescibili ac marcido terræ uapore ad pernitiem hominum succrescūt. Vitandi etiam illi sunt: qui apud oleam & taxum: nucem & alias arbores malā qualitatem his præbentes nascuntur. Boletis ut ait Plinius & ortus ē & occasus intra dies septem cadentibus hymbribus. Fungoꝝ lenior est natura. Ex pituita enim arborum nasci putantur: tutissimi qui rubent. Mox cādidi cum suis pediculis non improbātur. Tertium genus quod suillæ uocant ueneno accomodatissimum. Hoc Anneum Se/

renum præfectum Neronis & milites quosdā periisse cōstat. Libet & coquendi quando ita gulosis plac& rationes aliquas afferre cū succosa illa tyrsi parte: qua terræ inhærēt in aqua primum cum excauato pane: cumq; piris aut piroꝝ surculis ac pediculis coquendi sunt. Alium quidam indūt ꝙ obstare uenenis putat̃. Elixi ac saliti: in oleo aut liquamine frigunt̃. Fricti moreto viridi quod salsam uocant: aut aliato suffundũtur. Sunt etiam qui eos ablata pelle: aut superior̃ folliculo inidto sale atq; oleo sursum vorsū in carbonibus decoquant: pipereq; aut cinamo asparsos deuorēt. Pessimi & si gulæ satisfaciunt quouis modo cocti habebuntur. Difficile enim concoquuntur: pernitiosos generant humores. Mēbroꝝ itē stuporē: quē apoplexiam græci uocāt. ventris tormina: difficultatē mīgendi: ac suffocationem minantur.

DE TVBERIBVS:·

VBera: quæ recte terræ callū dicemus undiq; terra circūdata nullis fibris aut capillamentis nituntur. Extuberāte loco ubi nascuntur nulla rima egerūtur. Siccis hæc fere & sabulosis locis fructicosisq; nascūt̃. Excedūt sæpe librali pōdere cotonei magnitudinē. Duo eoꝝ genera: arenosa dētibus inimica: & altera sinceera. Distingūt̃ colore ruffo nigroq;: ac itus cādido. Laudatissima crēscūt in aphrica: quæ quū Licinius prætor mādaret denariis dētem infregit: ex quo pat& ex terra tubera ipa cōglobari. Carnosiora putāt̃: quæ ĩ cyrēaica nascūt̃. Suauiora: quæ in Thracia. Nobilissima q̃ circa Damaschū in syria: & olympū græciæ putāt̃. Hymbribus autūnalibus & tonitribus crebris nascūtur: nec ultra ānū durāt. Teneriora habēt̃ uerna. Mira est Scrophæ Nursinæ solertia: & facile eīm ubi nascāt̃ cogno/

ſcit:& inuēta atrectata a ruſtico aure integra ꝺponit. Vino lota ſub cinerē calido coquūt. Cocta & mōda ſa leq; ité ac pipere aſpſa calida adhuc cōuiuis poſt eſū carnium apponi debét. Alit hic cibus: vt Galieno pla/ cet & qdé multū ac venerē ciet. Hinc ē ꝙ crebro utan tur venereæ delicatoꝝ ac lautorū mēſæ: quo in venerē ꝓmtiores ſint. Ad geniturā si id fit laudabile. Sin ve ro ad libidinandū (vt pleriq; ociosi & intēpātes ſolét) deteſtandū oio é.

DE COCHLEIS.

Ochleæ tā terreſtres q̄ aquatiles exerētes ſe domici lio: binaq; ueluti cornua protédétes retrahétesq; o culis carét: ideo corniculis prætētarē iter putāt. Hæ uul go limaces uocāt: quas Fuluius Lupinus in tarqnéſi agro pauloante Pōpei ciuile bellū viuariis ad ſaginā q̄ ex ſapa & farre & lacte dat inclusit. varia ſūt eoꝝ ge/ nera. Albæ in reatino agro naſcunt. Illiricis præcipua magnitudo. Aphricāis ubertas. Coq multifariā cochleæ poſſūt. Lactæ i vas vbi modicū aq̄ iſit p nocté: aut diē reponédæ copculo addito ne ꝓdeāt. Purgabūt vehemē ter. Sūt q eas lacte p nocté paſcāt & purgét. Illatas de inde in cacabum cū rcéti aqua ad focū tā diu detineāt: quoad ſéicoctæ ac bene ſpūatæ fuerit. Ex cochleis ve/ ro erutæ: ac primū ex aqua calida bene lotæ ſubinde ex aceto & ſale cōfricatæ: rurſūq; lotæ ac farina inuolu/ tæ i feruēti oleo: aut liq̄ine ſt̄ frigédæ: frictas aut mē tha ſylueſtri alio pipere croco tūſis & acreſta diſſolutis: aut salſa viridi ſuffūdes. Elixæ: ut mihi qdé uidet: aut aliatū: aut moretū reqrūt. Cochleæ ſi ſine multo alio aut moreto fuerint: boni alimenti ſt̄. Pectori & pulmo ni opitulāt. Herpar eius fibras laxādo iuuāt: ethicis ꝓſūt.

DE TESTVDINE.

Ndicū mare teſtudines tātas emittit; ut ſingulaꝝ ſu

perficie aiffirmante Plinio habitabiles casas integant. Aiūt item inter insulas rubri maris homines his cymbis nauigare. Testudinum putamine secare in laminas lectosq; postes ac repositoriū his uestire C. Iulius Pollio primus instituit: & ut Maro ait Radiant testudine postes. Capiuntur autem quum diutius desiderio respirādi in superficie consistūt: ita sole intostæ: ut immergere se supuenientibus uenatoribus non possint. Sūt & terrestres in syluis habitātes: quæ ut creditur herbis & rore uitā ducūt. Has canibus inuētas rustici ad cibum transferūt. In cacabum feruētē aqua coniiciunt. Semicoctæ & exempte cōfracta testudinæ ablatisq; intestinis ac pelle iterū: donec exacte coquantur in cacabum ad ignē ponūtur. Coctas pipere croco uitellis ouorū dissolutis suffundes. Sūt q ex aliato uel ex salsa comedant. Boni sunt alimēti: & sine moreto medelæ uim habent.

DE RANIS

Anæ inter pisces nequaq̄ numerādæ recte hoc loco ad culinam uenient. Rubetas & sub terra uiuētes ut noxias reiicio. Aquatiles hæ sunt de qbus loquor. Bollo captæ meliores esui putātur q̄ quæ fuscina. A serpētum enim morsu attrectatæ: ac læsæ bolum attingere non putantur. Captarū coxulas denudatas pelle per noctem: aut diem in recenti aqua natare sinimus. Inuolutas deinde farrina in oleo frigimus. Frictas & in patinam translatas Palellus meus salsa uiridi suffundit: ac fœniculi floribus aromatibusq; inspgit.

LIBER DECIMVS.

DE COQuENDIS PISCIBVS:

ICERE DE Natura & ui piscium omnium instituerani: nisi me transmutata & confusa ipsorum nomina perturbassent. Animantiū

∴ frigidi

ſiquidem nulla ſpecies eſt:quæ in diuiduorum suorū
magis q̄ piſcea nomen:& deſcriptiōem amiſerit.Fecit
hoc æuum:& eorum:qui ante nos fuere negligentia at
q; inſcitia.Dicam tamen q̄ accurate fieri poterit d̄ his:
qui ad menſas ueniunt:quorum præſertim nomina in
tegra adhuc extant .De omnibus dicere quum plura
uulgo credita ſint:quæ in aqua:q̄ quæ in terra naſcun
tur non eſſet conſilium .Piſcium quibus humana con
ſuetudo ueſcitur:natura fere frigida & humida eſt ad
similitudinem helementi:unde naſcuntur.Marini ta/
men minus ob salſedinem aquæ putātur . Saliti unde
uis sumpti inſalubres habentur.Male enim alunt:&
sitim ingentem excitant.Recentes mediæ ætatis diu e
nim uiuerē piſces putātur.& non nimium pingues:
nec limum aut cœnum ſapientes:nec cito putreſcen/
tes:nec duritiem:aut uliginem præſeferentes : maxi/
mis & minimis ante poſuerim ſemper. Meliores itē
putantur marini ſecundum quoſdam q̄ fluuiales:rur/
ſum fluuiales q̄ qui in lacubus naſcuntur:& hi' q̄ qui
in paludibus.Probabiliores præterea duxerim ſaxatiles
q̄ harenoſos:harenoſos q̄ cœnoſos:& paluſtres.Non ī
probātur item & qui ex mari flumina innatant:& qui
ex fluminibus in maria deſcendunt:si id eorum natu
ra patitur .Piſces tamen omnes qualescuuq; ſint duræ
ob eorum frigiditatem & uiſcoſitatem cōcoctionis ha
bentur.Sanguinem præterea frigidum ac phlegmati/
cum generant.unde uariæ & graues oriuntur ægritudi
nes:neruos molliunt:& ad paralyxim præparant : ſi/
tim excitant.Humectare tamen uentrem putantur:&
genituram augere.Piſcium omnium non eadem eſt cō
ditura & coctura:quos elixos & frictos uoles fere om
nes exſquammato exenterato branchias euellito:ac be/

ne lauito. Contra uero quos assos optabis integros ad focum pones: excepta salpa lacia: quorum intestinum per branchias extrahitur.

DE THYNNO.

E thynno: cuius præcipua magnitudo ē dicer̄ primo instituí. Pependisse enim thynnum captum cuius latitudo duo cubita & palmum uoluebat quindecim talenta cōstat. Nascuntur & in annibus ut in nilo rheno & pado. Thynni mares sub uentre pinnam non habent. Biennium eoꝝ longissima uita. Plenilunuis pinguescunt. Verno tempore capiūtur in sinu byzantio: hyberno in ponto latent. Capti ac membratim diuisi ceruice & abdomine commendantur. Sale etiam reseruati pulmentorum uicem ieiuniis subeūt. Salitum eius abdomen: & solidum nec molle: quod tarantellum uulgo appellant: aqua & aceto interiectis furfuribus quo melius salsedinem relinquat: bene lotum: & repurgatum in aqua non multum coques: exemptum: & aceto bene maceratum: ubi voles edito. Sunt qui aromata dulcia inspargant. Ex eodem thynno fit salsamētum: quod thynninam appellant. In aqua tepida horas sex hæc innatet oportet: si purgatam uoles. Elixam paꝝ admodum: ex aceto comedes. Hæc ut omnia alia salsamenta pessimi sunt alimenti. Recentem tynnū pipere cinnamo coriandro tritis: cæpa cocta & concisa aceto melle oleo condies.

DE MVLO.

Vlum piscem apud Romanos in precio fuisse ubiq; fere legitur. In mari rubro librarum octoginta quidam inuenti ferunt. Nam Celerem Asinium mulum emisse septem milibus. Capti ac vulnerati ferula: qua aliter percoqui non possunt ad elixum & assum

tendunt. Elixos eo modo quo & thynnũ: assos pipere: ruta nucleis tunsis: & aceto aut acresta perfũdes.

DE ANGVILLIS:

Ctoginta annis uiuere anguillæ putantur. Durant item sine aquis senis diebus aquilone spirante: austro paucioribus. Tolerare hyemem in parua aqua: aut in turbida viuere nõ possunt. Captam anguillam & excoritam: ac exéteratam in frusta satis magna cõcides: ac ueru ad focũ bene coques. Positis inter frusta lauri: aut saluiæ foliis humectãdo semper cocturam muria: quam isti salimolam vocant. Vbi prope cocturam fuerit: farrina aut pane trito addito cinnamo & sale inspargendo circũquaq; incrustato. Elixam si uoles cũ petroselino. saluia: ac quibusdam lauri foliis per coques: & acresta ac pipere suffundes. Salitam præterea in frusta concides maceratam in aqua horis quatuor aut quinq; in cacabum ad focum pones: semicoctam ĩ aquam recentem transferes sinesq; efferuere donec oĩo coquatur. Coctam petroselino conciso & aceto suffundito.

DE MVRENA.

Vrena oua parit quocunq; mense citissime trescũt: quũ rel qui pisces statuto tempore id agant. In sicco littore elapsas coitu serpentũ impleri uulgus putat. Aristoteles marem qui generat zinirum vocat. Discrimẽ hoc inter marem & fœminam esse: q̧ murena varia & infirma sit. zinirus unicolor & robustus. Dentes extra os habere dicuntur. Inuenit in hoc animali documẽta sauitiæ verius Pollio eques Romanus ex amicis diui Augusti uiuariis earum immergens damnata mancipia tanq̃ ad hoc feris terrarum non sufficientibus. Ferunt aceti gustu eas in rabiẽ agi. Murenas apud antiquos in precio fuisse crediderim: & q̧ Licinio hoc pi-

sce effusissime delectato cognomētū dedit: & q C. cæsar dictator cum triūphales cœnas populo daturus esset: sex milia murenaꝝ emisse dr: aut vt Plinio placet mu tuo accepisse: & q Lucius Crassus prædiues ille mure/ nā in piscina domus suæ mortuā atratus tanq̄ filiam luxit. Hoc idem de Hortensio scribit Plinius. Ex pha/ ro siciliæ optimæ putāt: quas illi plotas: latini flutas vocant: q in summo semper natātes sole torrefactæ curuare se posse & in aquam mergere desinunt: atque ita facilius capiuntur. Varro sic dictas putat: q in sū ma aqua præpinguedine sui fluitentur. Coquitur mu/ rena exossata more maioꝝ: ut anguilla sublato corio capite & cauda: assam moreto uiridi suffundes.

DE ECHINO:

ARuus admodum piscis assuetis petris echinus ἀπὸ τοῦ ἔχειν τὰς ναῦς: quod carnis adhærente na ues tardius ire creduntur. Cum Plinio sentire Lucanus uidetur. Non proprium retines euro tēdēte rudentes: In mediis echinus aquis: cuius prima syllaba ab eodē Lucano producitur: quū contra a Iuuenale corripiatur: & re uera sit breuis natura. Obseruare item Græci: vt echinos castanearum folliculos appellarent: quos Mar/ tialis hoc disticho imitatus est. Iste licet digitos testu dine pungat acuta: Cortice deposito mollis echinus e rit. Echinos ubi coxeris pipere & croco asperges.

DE SEPIA:

Epia inter pisces sanguine carentes numeratur. Carentium aūt sanguine tria sūt genera. Imprimis quæ mollia appellantur. Deinde contecta crustis tenu ibus. Postremo testis conclusa duris. Mollia sunt loli/ go sæpia polypus: & cætera generis eius. His caput i ter pedes & uentrem collocatū est. Pedes octoni omni/

bus sæpiæ & loligini: ex his duo pedes longissimi & a speri quibus ad ora cibos admouẽt: & in fluctibus se veluti anchoris stabiliunt: cũ cæteris uenantur. Sæpiarum generi mares uarii & nigriores constãtiæq; maioris. Fœminis tridente percussis exiliantur. Contra vero fœmina icto mare fugit. Ambæ autem ut sensere se adprehẽdi effuso atramento infuscata aqua latebras quærunt. Sæpias elixas ab aeno in patinam missas cũ pipere lasere condies ut uoles. Sunt qui ex pipere cinamo coriandro uiridi mẽtha uel arida: oui vitello aceto uel acresta: olei modico: vbi bullierint obligent.

DE LOLIGINE.

Vnt & loligigines & loligunculæ: quæ magnitudine potius q̃ qualitate differunt. Hæ extra aquam se offerentes uolitare putant̃. Coctæ & in patinam trãslatæ pipere: ruta: melle: olei guttis condiuntur.

DE POLYPO.

Olypus dictus est q̄ multos habeat pedes: branchiis vt pedibus & manibus utitur. Cauda quæ est bisulcata & acuta in coitu: lætantur admodum odore. Vescuntur conchilioꝝ carne. Omnia in domum comportant. Deinde putamine rosa carne egerit. Annatantesq; ad ea pisciculos uenantur. Polypum coctum pipere & lasere condies.

DE CONCHIS.

X genere conchilioꝝ conchæ habentur quæ quidem uisu omniq; sensu alio q̃ cibi & periculi carent. His aptis insidiantur polypi. Imposito enim lapillo intra conchas ne claudi possint securi carnes extrahunt. Negant in aqua ullũ esse animal adconficiendam hominẽ atrocius: coctas pipere: petroselino mẽtha sicca: cynnamo obligas.

DE LOCVSTIS.

Ocustæ crusta fragili muniuntur. Latent mensibus quinis. Eodem tempore & cancri occultantur. Ambo more anguium ueris initio senectutem exuunt renouatione tergorum: cætera in undis natãt. Locustæ reptantium modo fluitant. Vnum hoc animal nisi uiuũ feruẽti aqua incoquatur bonã carnem non habet. Viuunt petrosis in locis. Aliter sic coques locustas. Aperiuntur locustæ ut assolet cũ tẽsta: & infunditur eis piperatum ac si in craticula assantur.

DE CANCRIS.

Ancri hyeme aprica loca sectantur: æstate in opaca purgatum recedunt. Omnia eius generis hyeme læduntur: autumno & uere pinguescunt: maxime pleniluniis. Cancrorum plura sunt genera: sed omnibus fere longa est uita. Pedes octoni omnes in obliquo flexi. Fœminæ primus pes duplex: mari simplex. Præterea bina brachia dẽticulatis forcipibus. Superior pars in primoribus his mouentur in inferiore immobili: dexterum brachium omnibus maius. Vniuersi aliquando congregantur: q: ex eorum diuerso ac trito itinere apparet. Sunt & cancri qui phynoteræ appellantur omnium minimi: & ob hanc rem iniuriæ oportuni. Huic solertia est inanium ostrearum testis se condere: & quum accreuerint migrare in capatiores cancri pauore. Retrorsum cedere cancri omnes pari uelocitate putantur. Dimicant inter se ut arietes aduersis cornibus incursantes. Contra serpentum ictus medẽtur. Aiũt sole cancri signum transeũte ipsorum corpora exinanita præsertim ac sicca existẽtia in scorpiones transfigurari. Ex hoc genere & echini putantur. Oua omnium amara sũt: & quina simul iũcta.

Cra eorum in medio corpore in terram uersa tradun tur. Sæuitiã maris præsagiunt. Hinc est q correptis operiuntur lapillis: mobilitatemq; põdere stabiliunt. Quod ubi uidere nautæ statim pluribus anchoris na/uigia firmant. Sũt qui & cochleæ tam aquatiles q̃ ter/restres in hoc genere collocent. Vngues habent in te/nebris etiam uelut igne lucentes. Coqui hi omnes ex aqua & aceto: & abundanti sale debent. Ita efferueant oportet: vt bis ter ue spumam exundanti aeno emit/tant. Cocti & in patinas translati ex aceto comedunt. Farciri & cambari euacuata testa: tunsa ipsorum ex cauda & chelis carne: tunsis amygdalis: vua passa: vitel lo oui: trito caseo si tempora patientur: petroselino a maraco minutim concisis: & farcti frigi in oleo lento igne debent. Cammarum ego illum putarim: qui par/uus admodum & tener tam ex lacubus q̃ ex marinis li toribus capitur. Coqui & hi eo modo quo superiores d̃ bent. Cancri certe difficillime cõcoquuntur: cocti asma ticis & pthysicis prodesse putantur. Testæ eorũ in ci/nerem redactæ: & cum melle ac gentianæ potæ morsui rabiosi canis mederi putantur.

DE CONCHIS.

N conchis magna est & figuræ: & coloris ua/rietas: utpote planis: concauis: lunatis: longis in orbem: curuatis: dimidio orbe cæsis: in dor/sum elatis: lenibus: rugatis: dẽticulatis: crinitis crispis Ex his pectines reconditi: & ipsi magnis frigoribus: ac magnis æstibus saliunt: extra uolitant seq;: & ipi ca rinant. Magna uẽit Romanis luxuria ex cõcharũ gene re. Origo autem & genitura conchæ: unde margaritæ nascuntur ostrearum conchis haud multum differt. Hanc autẽ repleri rosido conceptu tradunt: vbi geni/

talis anni hora eam pansam quadam oscitatione emisit. Melioresq; margaritas ex qualitate roris puri uel secus gingi. In aqua mollis uino exemptus protinus durescit. Concha ipsa quum manum hominis vidit cōprimit se atq; operit: gnara se propter opes suas peti: manumq; si præuenit acie sua abscindit. Captæ cōchæ ac sale obrutæ in uasis fictilibus erosa carne omni nucleos quosdam corporum: hoc est vniones in fundo reliquunt candore magnitudine inter se distantes: & quia nullibi duo reperiuntur indiscreti: his merito unionū nomen Romanæ imposuere delitiæ. Clarior i rubro mari reperitur. Duo fuere maximi uniones usque ad Cleopatre tempora: Quæ Antonium ad luxum prouocans insummere se posse una cœna sestercium centies affirmauit. Hæc vbi mirari uidit Antonium arridēs uesana mulier phyalam poposcit: cui aceti acris nonnihil infundit: atq; illuc unionem dēptum ex aure altera festinabunda dimisit: eumq; mature dissolutum (vt eius lapidis natura est) M. Antonio bibendum apposuit. Hic unio cēties sestertiū sine contentione valebat: cuius āt magnitudinis fuerit inde colligi poterat: quod qui superfuit postea uicta regina: & capta ægypto: Romam delatus desectusq; est: & facta ex vna margarita duæ: atq; impositus simulachro Veneris ut monstruosæ magnitudinis in templo quod Panthēon dicitur. Conchæ igitur si non hac ratione satis humanis delitiis satisfaciūt i carbonibus (ut ostrea solemus) oquāt̃.

:DE PVRPVRA ET MVRICE.

Vrpura & murex cōchiliis ānumerāt̃. latēt circa cāis ortū tricēis dieb. Cōgr̃gāt̃ verno tēpor̃. Purpura florē illū tīgēdi vestib. oli expetitū ī mediis hr̃ faucib. nigrātis rosæ colorē r̃ferēs: r̃liquo tēpor̃ fer̃ steri is vasal

qui eas quærunt capere cōtédūt: quia cum uita succū
illum amittunt. Conchæ omnes celerrime crescunt:
præcipue autem purpuræ: Anno eīm magnitudinem
īplent. Murice tamē purpura colore præstantiorē credi
derim. Ab his & ostrū dicebat᷑ color ille celeberrimus:
ꝙ ex ostreis purpura ac murex erueret᷑. Et sarranū no/
men ab Sar urbe Phœniciæ: quæ postea Tyrus appella
ta est sumpsisse cōstant ut apud Virgilium.

Et gemma bibat & sarrano dormiat ostro.

Coquuntur & hæ eo modo quo cætera conchilia.

DE OSTREIS.

E siliceis tandem conchilibus cum ostreis conclu/
damus: quæ quia demortuam etiam uenerem exci
tāt apud lautos & libidinosos in præcio sunt. Sergius
ille: qui ab orata pisce capto: & auecto cognomētum
accepit primus omnium nō tantum gulæ quantum a/
uaritiæ gratia ostreis uiuaria adinuenit: Lucii Crassi
oratoris ætate ante Marsicum bellum: quo quidem prī
cipio adeo uectigalia: & priuati prouentus ex piscinis
creuere: uacātibus etiam huic rei magnis viris utpote
Lucio Pphylippo & Hortensio: quos piscinarios Cice/
ro appellare solitus est: ut Catonem Vticensem L. Lv
culli hæredem de piscinis quadraginta quadringentis
millibus uendidisse scribant historici. Idem igitur o
rata qui primus balneas pensiles habuit. Primus etiā
ostrearia in Baiano collocauit: quia limosa regio quæ
soleam creat: & passerem: conchiliis quoque murici/
bus & ostreis idonea est. Primus etiam optimum sa/
porem ostreis lucrinis adiudicauit. Hæc cocta in car/
bonibus: atque ex testis exempta frigi in oleo & aro
matibus: atque acresta suffundi possunt.

DE ORATA.

On est credendũ oratam ad nos aliunde cum impẽsa aduecta sine causa: quæ in sapore & uoluptate collaudata est. Omnium tamen aurata lucrinam concham depasta nobilior habetur: teste Martiale hoc disticho.

Nõ omnes laudes præciumq; aurata meretur:
Sed cui solus erit concha lucrina cibus.

Si pinguis est orata elixam: si macesit assam facito: ac moreto uiridi suffundito.

DE ACCIPENSERE.

Ccipenser: quem secũdo bello punico Romã aduectum cõstat: rari capitis piscis est: magniq; precii. Squammam ducit aduersam: quum cæteri secundam habeant. Hunc piscem coronati ministri cum tibicine ad palatinas mensas ferebat: quasi ambrosias dapes.

DE SCAVRO.

Caurus ex asia in nostrum mare ab Octauio præfecto classis aduectus est: quem piscem inter Hostiã & Campaniæ littus ea lege sparsit: ut quinquennio donec multiplicaret intactus relinqueretur. Melior tamẽ intestinis q̃ carne est: auctoritate Martialis.

DE LVPO.

Alia alibi meliora nasci sententia Varronis: ac Plinii deprehendimus: qui uerbis his lupo inter pisces palmam ascribũt. Ad uictum optima refert ager campanus frumẽta. Falernus uinum. Cassinas oleũ. Tusculanus ficum. Mel Tarentinus. Piscem lupum maxĩe qui iter duos põtes captus est Tyberis. Vt rombũ sinus Rauennas: murenam Sicalus littus. Assatur autem in craticula Lupus: si is est quem uulgo laciam uocant: auulsis brachus extractoque per eandẽ uiam intestino:

assum salsa uiridi suffundes. Quod si elixum uoles seu cophago⁹ inuolues. Vtroq; modo suauissime editur. Ad hunc Pomponius tyberis accola Marcio Aprili & Maio me sæpius inuitabat: satis etiam tuto perediturquum non incongrue alat. Phylippus Romanus nr̃a ætate physicus ægregius: & disciplinæ ueterũ diligentissimus rimator asserit stirionẽ: si saporem inspicimus esse quẽ ueteres illi captum inter duos pontes tãtopere laudabant. Nec laciæ eã laudem ascribendam putat. Vter nostrũ melius diiudic& leguritoꝝ sit iudicium.

DE SILVRO:

Ilurus masculus omniũ edita costodit oua: & sæpe quinquagenis diebus ne absumãtur ab aliis. At marinus mus in terra scrobe effosso parit oua & rursus obruit terra trigesimo die refossa aperit: fœtũq; i aquã ducit. Hos pisces esui hominum nequaq̃ cõmẽdandos censui.

DE ROMBO:

Ombum in adriatico captum: maxime uero in sinu Rauennate suauissimum esui crediderim: quod apud maiores non nisi principum mensis apponebat̃. Magnitudinis eius Iuuenalis auctor est uno carmine Incidit adriaci spatium admirabile rõbi. Et Matialis: Quãuis lata gerat patella rombum: Rombus latior ẽ tamen patella. Rombum in calato unctum aut pinaci annexum ĩ cacabo coques. Facillime enim si hoc modo coquatur disrumpitur. Eferueat item lento igne necesse est. Coctum cum leucophago & aromatibus: & tuto & suauiter edes.

DE STIRIONE:

Radi per tenebras nũc mihi uideor q̃do hoꝝ d' qbus deiceps dicturus sũ pisciũ: nullus certus vel nois vel naturæ existat auctor. Negligẽtiæ maioꝝ & inscitiæ id

magis q̃ mihi ascribendum est. Vtar ego nouis nomi/
nibus ne delicatoꝝ gulæ ꝑ me dicãt stetisse:quominus
integra uterentur uoluptate. Stirion piscis est prægrã
dis:flumina non nisi lata ingreditur. Captum non
statim: sed post paulum in aqua dimidiata uino albo
uel aceto coques. Salem indere memento. Tantum
cocturæ: quantum uitulina caro requirit. Comedi
Stirion ex leucophago vbi multũ gingiberis insit uel
ex aliato vel ex sinapido deb&. Ex stirione fit salitura
quã uulgo schinale vocãt:q̃si spinale ꝙ ex dorso & spi
na fiat. Bonũ scito quũ ĩ tessellas cõcisũ integrũ & ru
beũ erit. Dũ in craticula coq̃t:aceto & oleo crebro in/
spgito:ne desiccet.vbi calorẽ penetrasse credideris ab i
gne eximito:ac suffusũ r̃liquo aceti & olei cõmuis ap
ponito. Hæc sunt potatoꝝ calcharia.

CONDITVM: QVOD CAVIARE VOCANT:

Va stirionis exẽptis qbusdã neruis q hæc inter ẽrãt
lota ex aceto aut vino albo ĩ tabulã extẽdes:vt exsic
cẽt. Salita deinde in vase aliquo:aut inuoluta:sale ma
nu nõ tudecula ne frãgãt in saccũ raræ texturæ:ut in
de humor exeat cõiicies. Postrẽo uero in seriã ĩ fũdo p
foratã:vt siqd humoris inest inde exeat ad vsũ repo/
nes bene premẽdo:& opculãdo. Coq duobus modis ca
uiare potest. Nã & in bucellas uel frusta panis paꝝ to
stas extẽsum ad ignẽ cũ fuscina:aut gladii cuspide tã
diu retinẽdũ ẽ:donec crustã fecerit coloratiorẽ:atq; sta/
tim calidũ edẽdũ. Et aut lotum aqua tepida:ne plus
q̃ satis est salitũ uideatur:oleribus bene cõcisis excaua
to pani ac trito admiscebis:addẽdo paꝝ cæpæ minuta
tim concisæ:ac frictæ:minimum piperis. Hanc đinde
impensam in frictatatæ modũ coques:& græcos hu/
huiuscemodi cibi auidissimos pasces.

LVMBRINA.

Vmbrina piscis est non contemnẽdus coruo assi/milis. Coqt̃ at̃ & cõditur eo modo quo stirio: mi/nus coctura qa tenerior est r̃quirit.

DENTALE:

Entale nostra ætate dictum ꝙ dentes fere exertos habeat. Quibus & piscatores interdũ lædere cõsue uit. Sẽsere Antiatis cicatrices in digito acceptas a den/tali uulneris inspexĩ. Oratæ similis est: ut stirio coqt̃.

VARROLVS:

Arrolum paruum utpote quatuor aut quinq; libra rum: nec exquammatum nec exenteratum: aut in craticula: aut in oleo coquito. Si in craticula asperger̃ continuo salito oleo & aceto memento. Multam co/cturam amat: propter eius exuberantẽ humiditatem.

CORVVS:

Oruus sub niger est ad corui similitudinem: unde nomen accepisse puto habet: pinnas in tergum ob/longas gestat. Lapidem item in capite gerit. Affirmat Palladius dolorem lateꝶ sedari: si sub annulo gestatus carnem attigerit. Optimis piscibus annumeratur. Co qui siue magnus siue paruus: ut varrolum dixi potest. Frictum moreto: & cui modicum alii insit: aut sinapi do si ffundito.

SOLEA.

Olea piscis lautus nec admodum longus. veꝶ sub/tilis & soleæ similitudinem habet: unde nomẽ acce pisse puto. Frictum petroselino minutim conciso: & a/cresta: aut succo malarancii si ffundes. Numeratur & hic inter bonos pisces.

PALMITAS.

Almitas ego paruas lumbrinas crediderim. Neque enim nisi quantitate tantum differunt. nam & ob/lõgæ hæ sũt: & subnigræ: & caudam habent subtilem

acutam & bifurcatam. Sunt itē sine squāmis. Coquit̄ & conditur ut stirio. Si parua admodum fuerit frigatur: petroselino ac succo malarācii inspargatur.

FRAVOLINVS.

Vrgit in dorsum frauolinus: inclinatq; caput: foris ruber est: intus albigat: ac saporem optimum edētibus præstat. Coqui quo uis modo potest: maior & elixus leucophagum: minor & assus salsam requirit uiridem.

TRILLIA.

Rillia curti capitis piscis est & grossi: caudā item ī acutum ducit. Integra nec exenterata assāda est: ac muria aspergenda. Ad dies octo aut decem durabunt. Si patina altera super alteram posita salimola consp̄sa fuerit.

SALPA:

Alpa piscis nec magnus nec boni saporis est. Syluestre enim nescio quid sapit. Coloratior item in medio: & ex transuerso extat. Hic piscis quia uentricosus admodum est bene exenteratus: sed parua quantum fieri potest incisura: assaturam requirit: & moretum.

SCORPHION.

Corphion niger est: densas in tergo spinas habet: quibus nonnūq̄ piscatores lædit. Magnum elixum: paruum assum facies.

CEPHALVS.

Ptimi saporis est cephalus septembri mense: piscis subalbus: & satis magnus: in dorso planus: cuius caput & curtum & grossum est. Magnum in cacabo coques: paruū in craticula: salimola continuo inspargendo ne desiccetur. Magnum cum leucophago: paruū muria ipsa comedes.

PASSER.

Asser a passere auicula: cui fere assimilis ē: capite. n. tātū differt: nomen accepit: elixo petroselinon: asso malarancii succum indes.

CAMMARI marini.

Ammaros marinos paruos admodum:& quorum testa tenella est:elixos & fœniculo & aceto suffun/dito.

CAPPAE.

Appæ ex genere conchilio⁊ sunt:coqui in patella sine aqua debent:Conchas ubi uideris præ calore aperiri acrestam cum modico piperis triti:& petrose/lini concisi indes:admiscebisq;:ac statim in patinas transferes.In aqua bene salita per noctem aut diem retinendæ prius sunt:ut amaritudinem innatam relin/quant.

MERLVCIVS.

Erlucius sine squammis est:accepit fortasse hoc nomen a merula.Lucio tamen persimilem aiũt. Coctũ cum sinapido albo comedes.

LVCIVS fluuialis.

Vcium fluuialem exenteratum elixabis:Cocto squã mam cum pelle auferes:ac ex leucophago:aut aliato:aut sinapido comedes.Paruum lucium si uoles assato:hic piscis inter alios minus insalubris habetur.Sũt qui & eundem lycium appellent.

TRVTAE:

Rutas quasi trusiles a trudendo nostra uernacula dictas puto:semper enim in aduersum & impetuosum flumen truta nititur.Aduenientes undas superare contendẽs.Concisa truta in frusta ac salita in cacabo ita ut sursum uorsum i cisura uertatur:ex aqua & aceto ita moderate imposito:ut neq; sal diluatur:neq; plusq̃ duobus digitis aqua emineat coqui deb&. Vbi despumaueris deinceps lento quoad fieri pote/rit igne efferueat. Coctam & in pinaca extensam : ut nõnihil exsiccetur aromatibus dulcibus inspargesːac cum leucophago bene gingiberato comedes . Paruam trutam exenteratam:& bene squammatam integrum hinc dexra hinc sinistra a capite ad caudam incides: incisuris salem indes : ac per horas duas inter duas

tabulas opprimes: farrina deinde inuolutam in oleo p lente friges: coctam hoc modo ad quatuor & quinq; dies seruabis. Quouis modo edatur grauis concoctio nis est.

THINCA.

VAm nunc thincam dicunt olim menam appella tā crediderim. Si grossa erit & lixam uoles: ex acre sta: aromatibus: petroselino minutim conciso condi tam comedes.

Liter si grossa erit eam bene exquāmatam: ac per mediam spinam incisam: ita inuertes ut quod fo ris erat intus demum fiat infractis etiam costis ac cō cisis intraneis inditoq; rursum cum ouis sex: petrose lini concisi: piperis tunsi: alii disfracti: croci modico. Sunt qui damascenas: aut cerasia acria: aut passulas cum pineis mondis: cum ouo disfracto indant. Coquē da lento igne in craticula est: coctam salimola ex ace to oleo croco sapa suffundes.

Aliter si parua erit eo modo scindes: quo superiorē & consparsum farrina oleo friges: frictam aut acre sta: aut succo malarācii suffundes. Hoc etiam quouis modo cocto nihil peius.

PISCIS PERSICINVS:

Ersicum piscem præcipuum Verbanus lacus & pa dus fluuius producunt: quē ideo hanc denominati onem accepisse putant: q̄ persici saporem habeat. Par uus est uario colore distinctus. Suauis hic piscis habe tur: & minus insalubris. Maiorem exenteratum nec exquammatum ex aqua aceto suffusa coques. Coctum ac mondum: vt in lucio diximus conuiuis appones. Paruum exenteratum: & exquamatum in oleo: aut in craticula cum salimola cōques.

LAMPREDA.

Ampreda anguillæ multum assimilis: breuior tamẽ est: & foramina utrinq; sub aure habet. In Cisalpi/na paruæ: in Hetruria mediocres: Romæ ex tyberi per magnæ capiuntur. Sed bene a natura actum est: quan/doquidem illic delicatissimum: ac satis magnum pro/duxerit piscem: vbi uallatæ gulæ inter se auctis rerũ preciis certant. Emi frequenter lamprædas quinq; sex septem aureis: & olim a quodam laticlauio uiginti: quum alter secum auctionaretur scimus. Nec passa est ingenua gula tantam audaciam gratuitam esse. Dispẽ satori enim ꝗ sui ipsius arrogantiam & fastum: nolo dicere stultitiam imitatus esset: centum aureos dono dedit: ne secundo ad singulare certamen prouocatus timidus ac infractus animo succumber&. Nõ hoc vo/luit christus: qui uirtutum non flagiorum & gulæ cer tamina ad imitationem nobis proposuit. Sed ad coqui nam redire tutius est: q̃ uulnera recrudescentia actre/ctare. Offam cerbero obiiciamus ne in nos caninam rabiem exerceat: uel lamprædam conditam meliorem offa. Lamprædam erutis dentibus ac lingua: & extra/cto per obscenas partes solo quod eo tendit intraneo: cum aqua calida bene lauabis nullibi comminuta pelle. Colligendus est item sanguis: quo cõdimentum fieri sol&. In os eius nucẽ muscatam: in foramĩa: quæ circa aures hr̃ chariophili integra grana indes. Inuolutã deĩ de ĩ spirã ĩ tygano ad focũ cũ semiũcia optimi olei par uo acrestæ: uini albi & optimi: salis q̃tũ sat erit lẽto i/gne pcoques. Vbi feruere occeperit sanguinem e capi te in tyganũ ipsum exprimito. Idem ẽt fieri anteq̃ fer ueat potest. Eius moretum hoc modo facito. Amygda las aut auellanas cum sua pelle tostas ac tersas ne ci/nis insit: bucellam item panis ustulatam cum passulis

contundito: tunsa cum acresta defruto aut parte in coctura dissoluito: ac per setaceū in catinū transmittito indendo semper paꝝ gingiberis chariophiloꝝ: cinnāi & id sanguinis quod diximus colligendum. Hanc impensam in tyganum infundens donec lamprada cocta uidebitur: una eferueat finito.

Liter assam si uoles dum coquitur sanguinē & adipem colliges. Hoc item in eo quo prædiximus modo edulium condies. Sunt qui minimas: quas lampredocias uocant in craticula lento igne percoquant. Suffundendo continuo ex oleo acresta sale aromatibus simul mixtis.

BARBVLI.

Arbuli fluuiales sunt: inter bonos pisces quouis modo cocti non connumerantur. Eoꝝ oua mense præsertim maio pernitiosa habentur.

TEMOVLVS.

Emulus piscis est optimus: & is maxīe q̄ ex abdua capitur: quo uis modo percommode coquitur. Fricturam tamen magis requirit.

CONGRVM.

Ongrum: quem Antiates brunchum appellant: in frusta concisum eo modo coquito quo anguillam: locato inter frusta saluiæ: aut lauri folia.

LEO MARINVS.

Eonem marinum ideo cancrum a uulgaribus dictū puto q̄ leonis & colorem & similitudinem quandā hab&. Eius os: & id foramen: quod sub cauda hab&: lana occluditur: & ī furno admodum calido sine aqua liquamine ue ullo lente coquitur. Sunt qui eum carbonibus circumuallent crebroq; uoluant ne comburant. Coqui itē ex aqua & aceto potest: ut cancros fluuiales solemus. Plus tamen cocturæ requirit: qa grossior: &

durior est. Coqui & eo modo lagustæ possunt: quæ ex genere cancrorum: sed leone maiores habentur.

SCARDAE.

Cardæ quo uis modo coquantur insipidæ sunt: & plus molestiæ ob minutissimas spinas inter edendū q̄ uoluptatis afferunt.

CARPANI.

Arpani grossi & herbas ubi flumina ob increscentia ex alueis exeunt depasti non insuaues cum leuco/phago: aut aliato habentur. Parui friguntur. Hos Mā/thuani bulbaros lingua uernacula uocant.

SALMONI.

Almonos quouis modo coxeris optimos inuenies.

LASCHAE.

Ascarum magnam uim Transimenus producit. Fri/ctæ & in carbonibus: aut in craticula assæ salsam: aut acrestam requirunt.

LACTEOLINI.

Vos uulgus lacterinos ego lacteolinos appellauerī a lacte & albido colore: quo etiam translucentem spinam integro & uiuo lic& cernere adeo diaphani sunt. Mari & lacubus capiuntur. Fricti moreto viridi: aut acresta suffundi debent.

ROVILIONES.

Ouilliones trilliæ persimiles in lacu albāo: & tyberi præcipue nascuntur: Parui sunt & insuaues. Coquū tur: & sibi accondiuntur: ut lacteolini.

ACICVLA.

Ciculas a diminutiōe acus: eos pisces appellauerim quas vulgus acucellas uocat. Acus enim similitudi/nem habent: & quouis modo coctæ optimæ habent̃.

TVRDVS MARINVS.

Vrdum marinum ideo sic dictū: q̄ turdi similitu dinē habeat: quouis modo coques: assus sinapidon requirit.

AGONI:

N lacu albano optimi nascuntur Agoni: pisces nõ admodum magni: & fere sardellis assimiles. Elixi petroselinon: butyrum & aromata requirunt. Fricti malarancii succum aut acrestam.

SARDELLAE.

Ardellæ ex benaco admodum laudantur. Frictæ ex acresta aut malarancio suffunduntur.

POLYPOS.

Olypum a multitudine pedum: ut diximus sic appellatum: quoquomodo coxeris malum dices.

CANCRI.

Ancri: quos uulgo mutatis & inuersis litteris grancos uocant: tam fluuiales & e lacuna q̃ maritimi cocti: aceto suffundi debent. CARPIONES.

Iror a Plinio quum de benaco celeberrimo ueronensis patriæ lacu mentionem persæpe fecerit nil de carpione: quo lacus ille præcipue extollitur ab eo scriptum relictum esse. Coquuntur carpiones quo uis modo. Verum ut diu durent captos statim ac in salimola biduo retentos in optimo oleo diu friges: ut bene coquantur. Seruari hoc modo per mensem: & si minus salubres & insuaues sint & eo amplius: si recocti fuerint. Seruabũtur & alii pisces nõ tamen adeo si hoc modo fuerint fricti. Cauendum est ne a spina: quam in capite gestat læderis: perniciosa enim ac si ueneno tincta esse habetur.

CALAMARII.

Vos isti calamarios uocant melius & magis proprie atramentarios appellassent: quum & caput ad formam uasculi atramentarii habeant: & atramenta ut sæpe fundant. Magni in frusta cõcisi ac elixi & petroselino minutim conciso: & aromatibus: parui fricti

ex succo malarancii comeduntur.

PISCES IN GELV.

Flu ex aqua uino & aceto fit: & quo diutius seruet multa aromata indi oportebit. Ex iure menæ: aut lucii præpinguis exéterati tantum: nec exquámati optimum fi& gelu. Sed is piscis lento igne: & in tanta aqua ut uix tegatur bene coquendus est. Cocti & exépti pellem rursum in cacabum pones: ac ebulliat aliq̄diu sines. Reliqua deinde quæ in gelu carnium facienda diximus obseruabis. Congelari ac constringi: & reliqui pisces elixi præsertim tam maritimi q̄ fluuiales hac conditura poterunt.

OVA TARYCHA.

Va cephali sale trito consparges: reseruata membranula illa in qua oua ipsa tanq̄ in folliculis nascũtur. Post diem a salitura inter duas tabulas per diem & noctem opprimes: inde ad fumum suspendes procul flamma: ne uehementem calorem sentiat. Sicca in uasa lignea cum furfuribus repones. Edi hoc modo nõ insuauiter poterunt. Verum si cocta uolueris sub cinere. aut in foculari cálido & terso sæpe uoluta concalefacies: ac peredes. Cum Sophiano meo hoc nil suauius edisse me memini. Delata e græcia illa putarim: unde optima salitura aduehi solet.

QVID SIT EDENDVM TERTIA MENSA.

Ictum iam satis quid in prima & secunda mensa sit edendum: dicendum deinceps erit & breuiter

quidem quid in tertia tanq̃ in conclusione ad sigillũ stomachi sit assumendum. Esse carnes si contigerit: tum assas: tum elixas pro tempore anni aut poma aut pira acida præsertim quæ exhalationes cibi antecepti a capite propulsentt comedes. Sunt qui mirum in modum: inter quos est nicander raphanum radicibus ascriptum probent: ꝙ post cibum sumptus cõcoctionem adiuuet ad ima stomachi penetrando: pituitam extenuet: uapores ad caput elatos deprimat: renes & uesicam purg&. Salutaris & contra fungorum uenena: uiperæ: ac scorpionum morsus habetur. Tanta est eius acrimonia maxime uero syluestris: quem ego armoratium dici crediderim ut abraso cortice dorso scorpionis impositum statim necet. In prima mensa sumptum non adeo ꝓbant medici: q; ob eius acrem & calidam uim non patiatur cibum in stomacho quiescere: ructus generet: & concoctionem inducto uomitu impediat. Sigillare stomachum casei præduri modicum putatur: & prohibere: quo minus exhalationes caput & cerebrum petant. Fastidium item exunctuosa cœna aut dulci exortum per commode tollit. Comedunt anesum & coriandrum saccharo inuolutum delicatiores mensæ ad oris & capitis medelam: fœniculum uulgares. Castaneam cuius uis frigida est & sicca omnes: de qua uarie disceptatum est. Hanc alii nucibus: ut Virgilus Castaneæque nuces: alii iuglandibus. ut Sardi: qui eas balanos uocant annumeranda censuere. Echinis pugnentibus tanquam quodã quasi uallo cortice & mẽbranula ut res ꝑciosa inuoluit̃. In præcio quõdã erat Tarẽtina quæ & balanitis uocabatur. Laudabat̃ & neapolitana quędã ut nũc

Mediolanensis. Castaneæ omnes bene dentibus tritæ a bonoque stomacho sumptæ non incommode alere: obesare: appetentiam facere putantur. Meliores item habentur inter prunas & cineres coctæ q̃ quæ elixe: aut in patella perforata ad flammam tostæ sunt. Nimia enim eius turgiditas & styptica uis decoquitur. Sumptæ item cum saccharo aut melle pituita extenuare putantur. Esus præterea cotoneorum malogranati acidi præsertim: & omnium quæ astringunt: vt siliquarum & pistachiorum non improbatur. Post pisces edẽdæ aut amygdalæ: aut auellanæ: aut nuces sũt: ꝙ piscium frigidam uim & humidam sua siccitate reprimere putantur.

DE VINO:

Oena & prandium sine potu non solum insuauis: uerum etiam insalubris habetur: quum haustus sitienti q̃ cibus esuriẽti sit gratior: & iucũdior. Humectare cibum necesse est: & ad refrigerationem pulmonis: & quo melius subigatur: & cõcoquat̃ quod desũpsimus. Vinũ qđ Androchides ad Alexandrum scribens eius intemperãtiã cohibiturus sãguinẽ terræ appellauit: haustũ calefaciẽdi & humectãdi: foris ĩfusũ r̃frigerãdi: & desiccãdi ui habet. Est.n. eius vis calida & humecta: unde Homerus αἴθοπα οἶνον appellauit: ꝙ semia caloris habeat. Hinc est quod corporibus fessis nil celerius subuenit: si modeste sumatur: nil itẽ pniti osius si modus absit. Tremuli enim graues: palidi: fecu lẽti: obliuiosi: lippi: steriles: & ad genituram tardi: cani: calui: senes & ãte tẽpus ob æbrietatẽ fiunt homines. Quar̃ modus adsit ex hoĩnũ ætatibus: & ãni tẽporib. necesse ẽ. Vt.n. hyeme plus esse Celsi sẽtẽtia & minus sed meracius biber̃ cõuẽit: ita æstate potiõe q̃ dilutissia

88.

& quæ sitim tollat nec corpus incendat:& ut vere cibũ demẽdo potioni dilutiori aliqd addimus:ita autumno cibo paulo pleniore utendo minus sed meratius bibi/mus. Dãda ẽ præterea senibus meratior potio:pueris dilutior:iuuenibus & mediæ ætatis mediocris. Sumen/da est item potio ex qualitate regionum corporumve. Frigida loca incolentes meratius: calida dilutius. tẽ/perata quod medium quoddam retinent bibant. San guine abundantes dilutibile:acuta bile uexati tenue: Atra meracum. Pituita austerum bibant. Vinorum tria esse genera Plinius asserit: austerum: dulce: te nue. Austerum pectus astringit:& exasperat. Dulce lenit:sed inutilius:quum in acutã bilem facilliẽ trãs/eat. Tenue omnino utile: quum membris omnibus opituletur. Alba uina si tenuia:aut non nimium me/raca sunt facilius q̃ nigra concoquuntur. Hæc enim pectus & fibras astringunt:illa laxant & leniunt. Sub/alba uero tutius assumuntur. Conficiendorum uino rum ratio: quæ diuersa ex regionibus colligitur a rusticis peritis regionum petatur. Nobis sit satis bre uiter connumerare quæ uina in precio sunt. Legentes tamen priũs adhortor ne me ob hanc rem vini appe/tentissimum putent:quo nemo me instituto & naturæ dilutius bibat. Vina suorum temporum laudauere ve teres: vt Albana prædulcia: Surrentura tenuia salu briaq; Tiberius Cæsar:Signino inesse miram austerita tem ad continendam aluum asserebant medici. Lau/dem magnam attribuit Mamertinis uinis Diuus Iu/lius publicis epulis. Falernũ laudauere oẽs maxiẽ uero Maro continẽtissimus omniũ. Laudabimus & nos si/ne cõtrouersia:& reprehensiõe uina ligustica & ea ma xiẽ:quæ ĩ littore Genuensi nascũt̃. Lenia enim sunt &

iucundissimi saporis nec quicq̄ obstat quin ea nectar appellem. Habet & corsica firmissima uina: & quæ caput facillime tentēt. Nō improbatur & græcum: maxime uero quod ī oppidū Geminianū in Hetruria nascitur. Accessit & maxīa laus Seueriniano ex lucrinis mōtibus: qđ æstatis præcipua refrigeratio est: Romæ potissimū: vbi & calore & ciboꝝ uarietate: ac copia tanq̄ fornaces uoracissi exæstuāt stomachi. Nobilitate & elegātia sua me retrahit Trebianum: quo Hetruria maxime excellit. Non negauerim in Piceno in Cisalpina inq; reliquis Italiæ partibus alia & digna esse fama: sed horū tantum mentionem fecisse sat est ne ætati nostræ: quæ meliora uina q̄ homines producit nō satisfactum dici possit.

DE SEDANDIS PERTVRBATIONIBVS.

Il prope ad uoluptatem & ualitudinē tot præceptis erit actū nisi rationem sedādaꝝ perturbationū quas Græci τα πάθη uocant breuiter ostenderimus. Hæ autem ita mentem e propria sede plerunq; dimouent: ut perturbato animo sit necesse corpus quoque aliquo & plerunque graui incōmodo angi. Perturbationum omnium fontes: unde riuuli prope infiniti noti omnibus esse debent. Duo enim opinata bona sunt: quorum alterum præsens: alterum paulo post affuturum speratur: uoluptas gestiens opinione alicuis magni boni: & præsentis: & cupiditas quam eandem uel libidinem licet appellare: quæ est immoderata appetitio opinati cuiusdam magni boni: ut ait Cicero. Duo item opinata mala: quæ pari ratione: qua superiora illa distinguntur: ut metus & ægritudo. Appetere.n.aliquid cum ratione est sapientis maxime proprium: quum id modeste fiat uoluntas

diectur: quem uero secus fecisse uiderimus libidine ꝓ
prie commotum dicemus. Superiori gaudium: quod
cum ratione excitatur: sequenti lætitiam exultātē efre
nata cupiditate ascribimus. At uero ut uoluptati ma-
liuolentia lætans alieno malo. Delectatio per omnes
sensus diffusa iactatio: tanq̄ generi partes subiiciunt᷑:
sic libidinem ira exscandescentia: odium: inimicitia: di
scordia: indigentia: desiderium sequentur. Aegritudo
autem quæ est animorum aduersante ratione contra-
ctio his partibus distinguitur inuidentia: æmulatione:
obtrectatione: misericordia: langore: luctu: mœrore: e-
rumna: dolore: lamentatione: solicitudine: modestia: af
frictione: desperatione. Quibus ꝑturbationibus mors
etiam nonnunq̄ oritur suffocato & oppresso corde san
guinis & spirituū ob mœtum agitata concursione.
Mœtus præterea qui cum exanimatiōe humili atq; in
fracta futuroꝝ maloꝝ habetur ratione fugandus est: q̄
pigritiā: terrorē: timorē: pauorē exanimatiōnē: cōturba
tionē: formidinē: mētibus hominum philosophorum
mandatis obtemperātiū abstergit. His autem ægritudi-
nibus animi: quas a similitudine ægrotātium corpoꝝ
nomen sūpsisse uidemus: opportune medebimur: si tē-
perātia: fortitudine: modestia: prudentia: imoderatas
appetitiones nr̄as quasi corruptū sāguinē: aut redun-
dantē pituitā: aut acutā bilē: atrāue: unde morbi in cor
poribus oriunt᷑ diluemus. Nō obstabūt tū uoluptati
hōestæ: aut optimæ ualitudini auaritia: ābitio: mulie-
rositas: pulcacia: liguritio: uiolētia: petulātia: frauda-
tio: scelus: furor turpitudo: temeritas: egestas: amētia:
despatio reꝝ: quibus tanq̄ teterrimis furiis agitati ni-
si fortes & cōstantes erimus. Aequitatem: pudicitiā:
bonam rationē: pudorē: fidem: pietatem: constantiam:

honestatem: sanam mentē: & bonam spem amittentes ab integra uoluptate: quam & bonæ ualitudini coniū/ctam dicimus: cum dedecore declinabimus.

PLATYNAE DE OBSONIIS LIB. FIN.

